

**A MAGYARORSZÁGON ÉLŐ NEMZETISÉGEK JOGAINAK VÉDELMEÁT ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES**

2/2024. számú

ELVI ÁLLÁSFOGLALÁS

**A GYŰLŐLETKELTŐ DEMONSTRÁCIÓK
JOGI KÖRNYEZETÉRŐL ÉS TÁRSADALMI HATÁSAI RÓL**

Budapest, 2024. december 31.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	4
1.1. A vizsgálat kontextusa	6
1.2. Érintett szervek.....	10
1.3. Alkalmazott jogszabályok	10
1.4. Érintett alapvető jogok	11
1.4.1. Az emberi méltósághoz való jog.....	11
1.4.2. A magánélet sérthetlenségéhez és az otthon nyugalomához való jog.....	11
1.4.3. A békés gyülekezéshez való jog.....	12
1.4.4. A véleménynyilvánítás szabadsága.....	12
1.4.5. Az egyenlő bánásmód követelménye.....	13
1.4.6. A nemzetiségek védelme és jogai	14
II. A békés gyülekezés és a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozásával összefüggő releváns szabályok.....	15
2.1. Nemzetközi szabályok.....	15
2.2. A hazai törvényi szabályozás	17
2.2.1. A régi gyülekezési törvényben szereplő megtiltási és felosztatási okok	17
2.2.2. Az új gyülekezési törvényben meghatározott megtiltási és felosztatási okok	18
III. Az Alkotmánybíróság és a Kúria irányadó gyakorlata	22
3.1. A békés gyülekezéshez való jog korlátozásával összefüggő megállapítások	22
3.1.1. A korlátozás általános szempontjai	22
3.1.2. Szélsőséges vélemények kinyilvánítása miatti korlátozás szempontjai	24
3.2. A közösségek méltóságának megsértése, mint a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos korlátja	27
3.3. A Kúria legújabb döntései a gyülekezési jog korlátozását érintően.....	28
3.3.1. Szélsőséges eszmék terjesztésének veszélye miatti tiltás (Gytv. 14. §).....	28
3.3.2. Mások jogainak és szabadságának sérelme miatti tiltás (Gytv. 13. §).....	30
IV. Előzmények a korábbi ombudsmani és bírói gyakorlatban	32
4.1. A Magyar Gárda-ügy	32
4.1.1. A Gárda felosztatása.....	32
4.1.2. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete	35
4.1.3. A kisebbségi biztos megnyilvánulásai	37
4.2. A Gyöngyöspatán történt események vizsgálata.....	38
4.2.1. A kisebbségi biztos átfogó vizsgálata	39
4.2.2. Az SZJPE felosztatása iránti per	43
4.2.3. A rendőrség ellen, zaklatás miatt indított per.....	47
4.3. A devecseri tüntetés vizsgálata	49
4.3.1. Az alapvető jogok biztosának jelentése	49
4.3.2. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete	51

V. A nemzetiségi biztoshelyettes által vizsgált ügyek.....	55
5.1. A „tiltott járőrözésre” vonatkozó tényállások érvényesüléséről szóló közös jelentés ..	55
5.2. A Deák-téri „megemlékezés”	57
5.3. Demonstráció Monoron és Jászapátiban	60
5.4. Demonstráció Nyíregyházán	64
5.5. Demonstráció Budapesten, a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetnél.....	66
VI. Összegzés.....	69
6.1. A gyűlölködő, kirekesztő kijelentések megítélésének kérdése	69
6.2. Konklúziók a jogalkalmazó szervek számára	76
6.2.1. Az új jogszabályi környezet	76
6.2.2. A releváns alkotmánybírósági és bírósági döntések megállapításai	78
VII. Szakmai javaslatok.....	82

I. Bevezetés

Magyarország Alaptörvényének 30. cikk (3) bekezdése, illetve az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 3. § (2) bekezdése értelmében a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes kiemelt feladata, hogy figyelemmel kísérje a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését és ezzel összefüggésben szerzett tapasztalatairól rendszeresen tájékoztatást nyújtson, illetve felhívja a nyilvánosság és az érintett intézmények figyelmét a nemzetiségeket érintő jogsértések veszélyére. Az alapvető jogok biztosának helyettese fent megjelölt feladatai ellátása érdekében elvi állásfoglalást adhat ki. Az állásfoglalás célja, hogy felhívja a jogalkotó és a nyilvánosság figyelmét a hazai nemzetiségi közösségek tagjai egyéni és kollektív jogainak megőrzésével kapcsolatos teendők fontosságára, a nemzetiségi alapjogok, illetve az egyenlő bánásmód elvének sérelmével fenyegető helyzetre és aggályos gyakorlatra, továbbá felmutasson olyan jó gyakorlatokat, amelyek a nemzetiségi jogok egyre sikeresebb érvényesítését szolgálhatják.

Hazánkban a romák és nem romák közötti **társadalmi feszültségek** évszázados múltra tekintenek vissza, és bár a politikai fordulat 1990-ban ebben is változást ígért, ezt a konszolidációs lehetőséget – számos jószándékú kezdeményezés ellenére – a rendszerváltozás nem volt képes valóra váltani.¹ A folyamatos kihívásokkal küzdő viszony radikális megnyilvánulásai tipikusan a válsághullámokhoz kapcsolódtak.² A romák létét a **radikális közbeszéd** mindig is *kettős veszélyként* mutatta be: az egyéni javak sérelme (hívószava: „cigánybűnözés”) és a közösségi javakhoz való hozzáférés (hívószavai: „élősködés” és „pozitív diszkrimináció”) torz szemszögéből. Feischmidt Margit nyomán általánosságban elmondható, hogy a helyi politika – többnyire ideológiától, pártállástól függetlenül – rendszeresen szembekerült a mindenkori országos politikával, amely ugyan változó elkötelezettséggel, de a rendszerváltozástól 2010-ig az integrációt támogatta, annak intézményi megalapozását igyekezett megteremteni. A szegénységgel és a romákkal kapcsolatos diskurzust helyi szinten jó ideig a „közmegegyezéssel hallgatás” övezte. „Ezt a rendet azonban, a felülről ösztönzött változásoktól nem függetlenül, a vidéki Magyarország legnagyobb részében fokozatosan a cigányozás rendje váltotta fel.”³

A 2006 májusában kibontakozott politikai válság nyomán kezdték meg nyilvános és formálisan jogszerű működésüket a társadalmi feszültségeket nyíltan saját céljaikra ki- és felhasználó **egyesületek**, illetve **mozgalmak**. Hátterüket politikai pártok és az azokhoz kapcsolódó tanácsadó, illetve jogvédelmi szolgálatok biztosították.⁴

¹ Tölgyessy Péter (2014): Válság idején teremtett mozdíthatatlanság. Társadalmi Riport, 13(1), 637. o. <https://tarki.hu/sites/default/files/adatbank-h/kutjel/pdf/b350.pdf>

² Lásd a témáról részletesen: Kállai Ernő (2009): Cigányok/romák Magyarországon. Társadalomtörténeti vázlat. In: Kállai Ernő – Kovács László (szerk.): Megismerés és elfogadás. Pedagógiai kihívások és roma közösségek a 21. század iskolájában. Budapest: Nyitott Könyvműhely, 2009. 156–175. o., Dupcsik Csaba: A magyarországi cigányság története. Történelem a cigánykutatások tükrében, 1890–2008. Osiris, Budapest, 2009., Simonovits Bori (2014): Nemzeti identitás, kisebbségek és társadalmi konfliktusok. A magyar társadalom attitűdjeinek alakulása 1992 és 2014 között. Társadalmi Riport, 13(1), 404-431. o.

³ Feischmidt Margit – Szombati Kristóf (2014): A hagyományok visszatérése, a cigányellenesség és a jobboldali radikalizmus. In: Feischmidt Margit – Glózer Rita: Nemzet a mindennapokban: Az újnacionalizmus populáris kultúrája. L'Harmattan, Budapest, 2014., 375-376. o.

⁴ Lásd a témával kapcsolatban: Róna Dániel (2016): Jobbik jelenség – A Jobbik Magyarországiért Mozgalom térnyerésének okai. KUK Könyvek, Budapest, 2016.

A mozgalmak közül kiemelkedett a **Magyar Gárda**: 2007 augusztusi létrejötte után közel két év alatt gyökeresen átformálta a kisebbség-többség viszonyáról szóló közbeszédet, és hosszú távon is sérüléseket okozott a társadalom szövetében. A Magyar Gárda deklarált célja „*a magyarság fizikai, lelki és szellemi önvédelme*” volt, kiterjedt szociális és oktatási szerepvállalással. 2009 júliusában bekövetkezett feloszlata előtt már a társadalom közel tíz százaléka szimpatizált a Gárda tevékenységével: működését teljes mértékben helyesnek és kompetensnek látták az ország komplex problémáinak megoldásában is. A társadalom többségében **sajnos nem volt megfelelő elővigyázatosság a politikai extremitásokkal kapcsolatosan**: a szélsőséges pártokat és mozgalmakat csak öt-hét százalék tartotta a hétköznapi biztonságára veszélyesnek, ugyanakkor a többség úgy gondolta, hogy a rendőrségre túl sokat költ az állam, miközben a közbiztonság radikálisan rosszabb lett. Eközben a lakosság félelme a szegénységtől, a gazdasági válságtól és a munkanélküliségtől különösen magas szintet ért el.⁵ A 2008-as gazdasági világválság kezdetére a helyzet a közbeszéd szintjén tarthatatlanná vált, egy nyilvánosan romaellenes retorikával kampányoló szélsőjobboldali párt pedig 2009-ben az európai parlamenti választáson tizenkilenc, a 2010-os országgyűlési választáson tizenhét százalékot kapott a magyar választóktól.

A romák ellen 2008-2009 folyamán elkövetett tragikus gyilkosságsorozat és a Magyar Gárda feloszlata után szinte rögtön **kezdétét vette az egykori „gárdisták” alternatív szervezetekbe** – polgárőr, illetve hagyományőrző egyesületekbe, egyéb mozgalmakba – **tömörülése**, jellemzően az általuk „*rendfenntartó járőrözésnek*” és a „*cigánybűnözés elleni fellépésnek*” nevezett tevékenységek keretében. Az első országos figyelmet kapott esetet – a 2011-es gyöngyöspatai eseményeket – követően intenzív párbeszéd kezdődött a kisebbségi ombudsman, majd az őt követő nemzetiségi ombudsmanhelyettes, a civil szervezetek és az Országos Rendőr-főkapitányság között. A bírói jogalkalmazás válaszait 2015-ben részletesen elemezte a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja is.⁶ A „*járőrözések*” közel két éven keresztül **visszatérő elemei voltak a radikális szervezetek és egy szélsőjobboldali párt propagandaeszközeinek**. Csak az Országgyűlés, illetve a Kormány összehangolt intézkedései, valamint a hazai bíróságok és az Emberi Jogok Európai Bíróságának következetes jogalkalmazása révén sikerült visszaszorítani azokat.

A jelenség monitorozása során kiemelten fontos szerepet tölt be a 2012-ben életre hívott **Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport (GYEM)**. A munkacsoport tagszervezetei és egyéni szakértői sikeresen ötvözték az elméleti és gyakorlati tudásból fakadó szakmai tekintélyt, a partneri kapcsolattartásból eredő szinergiákat és a jogsegélyszolgálati tapasztalatokat. A koordinált működés multiplikáló hatását bizonyítja, hogy bár a munkacsoport állandó intézményi struktúrával nem rendelkezik, az állami intézményeket is felülmúló koncentrált hatékonysággal vesz részt a jogalkotás, a jogalkalmazás, (tovább)képzések és projektek, nemzetközi kapcsolattartás és társadalmi szemléletformálás területén is.

⁵ Publicus Intézet: Magyar Gárda megítélése: egzisztenciális félelmek erősítik a szélsőségeket. 2009. május 7. https://publicus.hu/blog/magyar_garda/

⁶ Joggyakorlat-elemző csoport A gyülekezési jog gyakorlásával kapcsolatos bírói eljárások elemzésére. Létrehozta a 2014.EL.II.JGY.1/2. számú elnöki határozat. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/gyulekezési_jog_joggyakorlat-elemzo_csoport_osszefoglalo_velemenye.pdf

A szélsőséges csoportok gyűlöletkeltő demonstrációit, valamint az azokkal kapcsolatos rendőrségi és ügyészségi gyakorlatot hivatalba lépésem óta kiemelt figyelemmel kísérem, és valamennyi tudomásomra jutott jogalkalmazási visszasság ellen következetesen felléptem és fellépek.

A jelenség legutóbbi válságok nyomán bekövetkezett ismételt megerősödését egyszerre észleltük a civil jogvédő partnereimmel, így a szakmai párbeszéd során koordinált fellépésről döntöttünk. Ennek keretében 2023-ban a GYEM, az 1 Magyarország Kezdeményezés, a Polgár Alapítvány és a Roma Parlament-Polgárjogi Mozgalom a rasszista tüntetések rendőri kezelésével kapcsolatban **beadvánnyal fordultak hozzám**, amelyben a szabályozás és a joggyakorlat sajátosságai mellett konkrét javaslatokat is megfogalmaztak a fokozatosan romló tendenciák megállítása és a hatósági jogalkalmazás visszasságainak orvoslása érdekében.

A fenti tapasztalatok és szakmai párbeszéd nyomán, a gyűlölet-bűncselekményekhez kapcsolódó jelenségek vizsgálatának keretében kezdtem meg **az elmúlt két évtized vonatkozó tapasztalatainak összegzését és rögzítését**.

Jelen elvi állásfoglalásomban⁷ a békés gyülekezés és a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozásával összefüggő releváns hazai, valamint nemzetközi szabályozás mellett felvázolom az Alkotmánybíróság, a Kúria és az ombudsmanok joggyakorlatának fejlődését, illetve napjainkig fennálló ellentmondásait. Az elmúlt években nagy nyilvánosságot kapott ügyek közül több, általam is vizsgált esetet és az abból kirajzolódó tendenciákat igyekszem bemutatni.

Az állásfoglalásban szakmai érvekkel alátámasztva szeretném hangsúlyozni azt a meggyőződésemet, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának tiszteletben tartásával egyidejűleg **óvni kell az emberi méltósághoz fűződő alapjogot is. Elfogadhatatlannak kell tekintenünk ugyanis minden olyan nyilvános fellépést**, amely alkalmas lehet a társadalom tagjai között – különösen nemzetiségi származás, nemzetiségi közösséghez való tartozás miatt – ellentétek szítására, már meglévő ellentétek, indulatok elmélyítésére, illetve minden olyan nyilvános fellépést, amely származásuk miatt félelmet és szorongást ébreszthet a hazai nemzetiségi közösségek tagjaiban.

1.1. A vizsgálat kontextusa

Az elmúlt években több szakmai dokumentumban is hangsúlyoztam már, hogy nemzetiségi biztoshelyettesként folyamatosan és **kiemelt figyelemmel kísérem** a gyűlöletbeszéddel, a gyűlölet-bűncselekményekkel és az egyéb gyűlölet motiválta cselekményekkel kapcsolatos hazai és nemzetközi jogalkotói tevékenységet és jogalkalmazói gyakorlatot, valamint a kapcsolódó társadalmi jelenségeket és folyamatokat. Munkám során nemcsak egyedi panaszügyek vizsgálatán keresztül foglalkozom a témával, hanem hivatalból is vizsgálatot indítok minden olyan esetben, amikor a civil partnerek vagy sajtóhíradások útján a hazánkban élő nemzetiségi közösségek tagjait sértő, zaklató, gyűlölet motiválta cselekményekről értesülök.

⁷ Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2023. (VI. 16.) AJB utasítás 12. § p) pont

Az előítéletek léte, erőssége és megnyilvánulási formái elválaszthatatlanok a **társadalom és a gazdaság mindenkori állapotától**. Szakértők, köztük az alapvető jogok biztosával közösen jómagam is már a vilá járvány kezdetén, 2020 elején felhívtuk a figyelmet arra, hogy az egyéni és csoportszintű megküzdési stratégiák korlátozottsága nagymértékben erősítheti a csoportközi konfliktusokat.⁸

Napjainkra már látható, hogy három súlyos diszfunkcionális jelenség – a **bűnbakképzés, a szocioökonómiai hátrányok súlyos felerősödése és a politikai haszonszerzés** – egymást átfedve és erősítve bontakozott ki 2020 és 2022 között, szélsőséges reakciókat váltva ki a társadalom egyes, sok esetben peremhelyzetbe került tagjaiból. A közvetett csoportközi konfliktusok kezdetben pontszerűen, később felismerhető mintázatokat követve jelentek meg a földrajzi környezetünkben is, lépéskényszerbe hozva egyes országok jogalkotóit. A **válságok nyomán az előítélet motiválta cselekmények horizontális és vertikális expanzióját egyaránt tapasztalhattuk**, amelyek átlépve a nemzeti határokat nyomasztó regionális, illetve globális teherré váltak. Tovább rontotta a helyzetet a téves vagy kifejezetten megtevesztő információk gyors terjedése, amely gyengítette az állami, illetve szakmai szervezetekkel és a médiával szembeni bizalmat. Hasonló folyamat játszódott le az **orosz-ukrán háború** kirobbanása után, azzal, hogy bár a konkrét probléma jól lokalizálható, negatív hatásai ugyanúgy érintik a globális közösséget.⁹ Az **Izrael és a Hamász közötti háború** kirobbanása már nem lokális, hanem több országot is érintő súlyos konfliktushoz, sőt, több földrészen is megjelenő gyűlölet-bűncselekmények elkövetéséhez vezetett, a társadalmi kapcsolatokat, együttműködéseket szétszakító következményei pedig jelenleg még kiszámíthatatlanok.

A digitalizáció kiteljesedése nyomán egyre intenzívebbé váló, **online térben terjedő gyűlöletbeszéd** jellemzően a társadalom legkiszolgáltatottabb csoportjait sújtja és veszélyezteti, mindazonáltal e jelenségeknek össztársadalmi szinten is számos káros hatásuk van. A gyűlöletbeszéd terjedésének ma a legáltalánosabb csatornája az internetes tér, ezen belül is a különböző online közösségi platformok, amelyek felhasználói között egyre magasabb számban találhatóak fiatalok, sőt még gyermekek is.

Ideális esetben, válsághelyzet nélküli, együttműködő, összetartó társadalomban e jelenségek kezelése szociálpszichológiai kérdés, így az **oktatási, szociális, kulturális környezet** hosszú távú alakításának függvénye. Rövid távon, súlyos anomáliák esetén azonban a gyorsabb stabilizációt ígérő (büntető) jogi eszközök párhuzamos használata elkerülhetetlen.

Az ombudsmani intézményrendszer feladat- és hatáskörbeli sajátossága, hogy a büntetőeljárás kezdeményezésén kívül biztoshelyettesként nem rendelkezem hatékony eszközökkel egyes gyűlölet-bűncselekmények és a fent jelzett „*katalizátor-cselekményeik*” felderítésével, nyomozásával, kivizsgálásával kapcsolatban, így a konkrét jogsérelmek csak **részlegesen jutnak el hozzám**. Mindezek miatt fontosnak tartom a kapcsolódó társadalmi

⁸ Az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek közleménye: <https://www.ajbh.hu/en/-/az-alapveto-jogok-biztosanak-es-helyetteseinek-kozlemen-1>; Tájékoztató a koronavírus vilá járvány miatt kialakult rendkívüli helyzet roma lakosságot érintő kérdéseiről: <https://nemzetisegijogok.hu/hu/web/njbh/-/tajekoztato-a-koronavirus-vilagjarvany-miatt-kialakult-rendkivuli-helyzet-roma-lakossagot-erinto-kerdeseirol>

⁹ A téma hazai feldolgozása kapcsán lásd például: Bárd Petra (2020): Párhuzamosok: a COVID-19 és a társadalmi gyűlölet terjedése; Gárdos-Orosz Fruzsina – Pap András László (2021): A járvány kezelésének alkotmányjogi vonatkozásai; Kovács Szitkay Eszter – Lőrincz Viktor Olivér – Pap András László (2020): A pandémia és a strukturális (jog)egyenlőtlenség összefüggéseinek jogi és társadalmi értelmezési keretei; Simek Ágnes - Frankfurter Márta (2021): A koronavírus pandémia következményei a hajléktalanok körében; Szajbély Katalin - Török Tamás (2022): A koronavírus vilá járvány hatása a sérülékeny csoportokra, kiemelt figyelemmel a roma és az LMBT-emberek helyzetére; Uszkiewicz Erik (2020): Romák a járvány idején.

jelenségek és események folyamatos figyelemmel kísérését. Emellett a területen alapvetően jellemző a **nagyfokú látencia** is, ami valamennyi jogalkalmazó és jogvédő szervezet munkáját jelentősen megnehezíti.

Tapasztalataim összegzéseként 2020-ban már két elvi állásfoglalást is kiadtam a gyűlöletbeszéd, valamint a gyűlölet motiválta incidensek elleni fellépéssel összefüggésben.

Az **5/2020. elvi állásfoglalásomban** a német nemzetiségi közösséget sértő kijelentésekkel és a gyűlöletbeszéd elleni fellépés szükségességével, a **6/2020. elvi állásfoglalásomban** pedig a budapesti Roma Holokauszt Emlékmű megrongálásával és a gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés lehetőségeivel foglalkoztam.¹⁰ A konkrét megállapítások és javaslatok mellett a legfontosabb tanulság éppen az volt, hogy a társadalmi szintű előítéllettel, valamint egyes megjelenési formáival szemben csak **a szakmai tudás és a tapasztalatok folyamatos megosztásával**, az ezzel foglalkozó hatóságok, egyéb állami és önkormányzati szervek, társadalmi szervezetek és szakemberek összefogásával, **együttműködésével** lehet hatékonyan fellépni.

Ennek érdekében 2020 óta intenzív szakmai kapcsolatot alakítottam ki a témával foglalkozó szervezetekkel, különösen a **GYEM tagjaival és a testület egyéni szakértőivel**. A folyamatba különböző projektek révén bekapcsolódtak más civil jogvédő szervezetek, egyetemi kutatók és független szakértők is.

A széles körű szakmai párbeszéd keretében 2022 decemberében kiemelt érdeklődés mellett zajlott **A gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés aktuális kihívásai és lehetőségei – a büntetőjog eszközeivel és azokon túl** című hibrid konferencia az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában, amelynek társszervezője a **Res Iudicata – Bírák a Társadalmi Tudatosságért Egyesület** volt. A területen dolgozó bírák, ügyészek, ügyvédek és civil szervezetek munkatársai az eseményen megvitatták a kapcsolódó szakmai tapasztalataikat és a téma aktuális kihívásait, külön is kitérve a gyűlölet motiválta cselekményekkel kapcsolatban tapasztalt, a világválság nyomán megerősödő európai és magyar trendek, valamint intézkedések megismerésére. Az esemény kiemelt célja a gyűlölet-bűncselekmények megítélésével kapcsolatos jogalkalmazói tapasztalatcsere, valamint az értelmezési kérdések és a fellépési lehetőségek megvitatása volt.

A párbeszéd további folytatása keretében, 2023 júliusában került sor az **Áldozatközpontúság és interszekcionalitás a gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelemben** című műhelybeszélgetésre a GYEM és a Háttér Társaság társszervezésében. Az eseményen ebben az esetben is széles körű szakmai párbeszéd valósult meg: bírák, ügyészek, rendőrök, ügyvédek, az Igazságügyi Minisztérium, az Áldozatsegítő Központ, az Országos Kriminológiai Intézet és civil szervezetek munkatársai vettek részt, megosztva kapcsolódó szakmai tapasztalataikat és összegezve a téma aktuális kihívásait. A közös gondolkodás legfőbb célja az igazságszolgáltatási, rendészeti, szakpolitikai szolgáltatások, projektek, kampányok **áttekintése, értékelése** volt, amelyekre hazánkban és Európában is az áldozatok védelme és eljárásjogi szerepük megerősítése érdekében van, illetve lenne szükség.

¹⁰ 5/2020. számú elvi állásfoglalás a német nemzetiséget sértő kijelentésekről és a gyűlöletbeszéd elleni fellépésről <https://nemzetisegijogok.hu/hu/web/njbh/jelentesek-es-allasfoglalasok>
6/2020. számú elvi állásfoglalás a budapesti Roma Holokauszt Emlékmű megrongálásával kapcsolatos intézkedésekről és a gyűlölet motiválta incidensek elleni fellépés szükségességéről <https://nemzetisegijogok.hu/hu/web/njbh/jelentesek-es-allasfoglalasok>

2023 decemberében ismét a Res Iudicata – Bírák a Társadalmi Tudatosságért Egyesülettel közösen szerveztem nemzetközi konferenciát **Egyenlő esélyekkel a tárgyalóteremben – a sérülékeny társadalmi csoportok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése: kihívások és megoldások Európában** címmel.

Az eseményen hazai és nemzetközi szakértők bevonásával mutattuk be egyebek mellett a gyűlöletbeszéd és gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés problémáit és megújuló eljárásjogi lehetőségeit annak érdekében, hogy a szakmai párbeszéd élénkítése mellett lehetőséget adjunk a közvélemény megszólítására és a sérülékeny társadalmi csoportok iránti szolidaritás erősítésére is. A konferencia a független igazságszolgáltatás iránt elkötelezett európai bírák és ügyészek szervezeteit összefogó MEDEL¹¹ éves közgyűlésének kiemelt kísérőrendezvénye volt, így azon nagy számban vettek részt szakértők szerte Európából.

A hazai és nemzetközi szakmai tapasztalataimra is figyelemmel, továbbá a hozzám érkező panaszok és hivatalból indított vizsgálatok, valamint a civil szervezetekkel folytatott szakértői párbeszéd alapján **három elvi állásfoglalás kiadását kezdtem meg**, amelyek a nemzetiségi közösségek ellen is irányuló társadalmi feszültségek egyes gyűlöleten alapuló megnyilvánulási formáival – az önkényuralmi jelképekkel, a gyűlöletkeltő demonstrációkkal és a gyűlölet-bűncselekményekkel – foglalkoznak, és egymásra épülve, szoros egységben kívánják bemutatni ugyanannak a társadalmi jelenségnek a különböző megnyilvánulási formáit, illetve az azokkal szembeni fellépés lehetséges eszközeit.

Elsőként **A tiltott önkényuralmi jelképek használata elleni fellépés jogalkalmazási lehetőségeiről és korlátairól szóló 2/2023. számú elvi állásfoglalásom** készült el, amelyet 2023. december 30-án adtam ki.¹² A dokumentumban az önkényuralmi jelképek használatának társadalomtudományi kontextusa, valamint az európai és a hazai szabályozási környezet bemutatása után négy konkrét esethez kapcsolódóan hívtam fel a figyelmet az általam észlelt jogalkalmazási problémákra és az azokkal összefüggő intézkedési lehetőségekre. Megállapításaim kapcsán számos **javaslatot fogalmaztam meg** az Országgyűlés Magyarországi Nemzetiségek Bizottsága, az igazságügyi miniszter, a büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes és az országos rendőrfőkapitány részére.

Az állásfoglalás kiadását követően **az országos rendőrfőkapitány** arról **tájékoztattott**, hogy a gyűlölet-bűncselekmények kezelésével összefüggő rendőrségi feladatok végrehajtásáról szóló 30/2019. (VII. 18.) ORFK utasítás alkalmazása terén még mindig mutatkoznak hiányosságok, ugyanis **a nyomozások során az indikátorok rögzítése nem, vagy csak hiányosan történik meg**. A nyomozások jog- és szakszerűségét érintő megállapításaimmal egyetértve leszögezte, hogy az önkényuralmi jelképek és más, önkényuralmi ideológiát megjelenítő szimbólumok használatával szembeni, az érintett magatartások társadalomra veszélyességével arányban álló és valódi visszatartó erővel bíró fellépés érdekében **a rendőrség részéről további intézkedések megtétele szükséges**. A feltárt hiányosságok megszüntetése céljából az Országos Rendőr-főkapitányság **a vizsgált ügyek esettanulmányok formájában történő feldolgozása** útján is gondoskodik a gyűlölet-bűncselekmények szakvonal tartói és mentorai ismereteinek elmélyítéséről.

A büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes hangsúlyozta, hogy a Legfőbb Ügyészség évek óta figyelemmel kíséri és értékeli a gyűlöletbűncselekmények – ezen belül az önkényuralmi jelképek használata – miatt indult büntetőeljárásokat, emellett részletesen tájékoztattott az állásfoglalásban szereplő egyes ügyekkel kapcsolatos szakmai álláspontjáról.

¹¹ Magistrats Européens pour la Démocratie et les Libertés <https://medelnet.eu/>

¹² <https://nemzetisegijogok.hu/documents/2657648/0545c465-c2aa-d0b8-5cf5-35e0c6ff54b9>

Az **igazságügyi miniszter** kifejtette, hogy álláspontja szerint nem áll fenn a jelenlegi jogszabályi háttér felülvizsgálatának szükségessége. A büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről szóló 56. Büntető Kollégiumi Vélemény alapján hangsúlyozta, hogy a rasszizmus, illetve más hátrányos megkülönböztetésen alapuló gyűlölet által motivált elkövetés mindig aljas indokból, illetőleg célból történő elkövetésnek minősül.

Ehhez szorosan kapcsolódik a harmadik dokumentum, mely terveim szerint **a gyűlölet-bűncselekmények aktuális tendenciáival** foglalkozik, különös tekintettel a közösség elleni uszítás és a közösség tagja elleni erőszak büntetettére.

1.2. Érintett szervek

- Országos Rendőr-főkapitányság
- Belügyminisztérium
- Igazságügyi Minisztérium

1.3. Alkalmazott jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye (Alaptörvény);
- A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1969. évi 8. törvényerejű rendelet (A faji megkülönböztetés elleni egyezmény);
- Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet (Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya; röviden: Egyezségokmány);
- Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (Emberi Jogok Európai Egyezménye; röviden: Egyezmény);
- a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.);
- az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvt.);
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.);
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (Njtv.);
- a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.);
- a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.);
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.);
- a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény (rég. Gytv.)
- a gyülekezési jogról szóló 2018. évi LV. törvény (Gytv.);
- a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó gyűlésre irányuló bejelentés elintézésének és a gyűlés biztosításával kapcsolatos rendőrségi feladatok végrehajtásának részletes szabályairól szóló 26/2018. (IX. 27.) BM rendelet

1.4. Érintett alapvető jogok

1.4.1. Az emberi méltósághoz való jog

Alaptörvény II. cikk *Az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz.*

Az Alkotmánybíróság az emberi méltósághoz való jog értelmezése kapcsán kifejtette, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltóság az emberi étellel eleve együttjáró minőség, amely **oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő**. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.¹³

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlatában az emberi méltósághoz való jog **általános személyiségvédelmi funkcióval** is bír, e jog az **általános személyiségi jog** megfogalmazása. Az általános személyiségi jog „*anyajog*”, azaz **olyan szubszidiárius alapjog**, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható.¹⁴

1.4.2. A magánélet sérthetlenségéhez és az otthon nyugalomához való jog

Alaptörvény VI. cikk (1) *Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.*

Az Alkotmánybíróság rámutatott, hogy az Alaptörvény ezen rendelkezése többlettartalommal bír az Alkotmány korábbi rendelkezéséhez képest, és átfogóan védi a magánszférát. **A magánszféra lényegi fogalmi eleme**, hogy „*az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek*”.¹⁵

Az Alkotmánybíróság azt is kimondta, hogy a magánszférához való jog különösen szoros kapcsolatban áll **az emberi méltósághoz való joggal**. „*Az Alaptörvény II. cikke megalapozza a magánszféra alakítása [azon] érthetetlen területének védelmét, ami teljesen ki van zárva minden állami beavatkozás alól, mivel ez az emberi méltóság alapja. Az Alaptörvény értelmében a magánszféra védelme azonban nem szűkül le az Alaptörvény II. cikke által is védett belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára (kapcsolattartás), illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon).*”¹⁶

¹³ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 308-309.

¹⁴ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990, 44-45.

¹⁵ 36/2005. (X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 400.

¹⁶ 32/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [84]

Az alkotmányozó észlelte a magánszférajogok és egyéb alapvető jogok kollíziójának a problémáját, ezért az Alaptörvény 2018. június 29-től hatályos hetedik módosításában rögzítette, hogy **a véleménynyilvánítás szabadságának és a gyülekezési jog** gyakorlásának **külső korlátja lehet** mások magán- és családi életének, valamint otthonának tiszteletben tartásához való joga. Az alkotmányozó ezáltal az említett alapvető jogok kollíziója esetén – az alapvető jogok korlátozhatóságának Alaptörvényben meghatározott általános kereteire és az Alkotmánybíróság gyakorlatára figyelemmel – hangsúlyozza a magánszférajogok ezen elemeinek fokozott védelmét.

Alaptörvény VI. cikk (2) *Az állam jogi védelemben részesíti az otthon nyugalma.*

A magánszféra védelmi köre az Alaptörvény hetedik módosításának megfelelően **kiterjed arra a térbeli szférára** is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy az amerikai Legfelsőbb Bíróság szerint **az otthon nyugalma** („*a fáradt emberek utolsó mentővára*”) az a tér, ahova az emberek visszahúzódhatnak a mindennapi nyüzsgés elől, és ez kiemelten fontos érték. Attól, hogy a köztereken szinte bárhol **foglal eljött közönséggé** lehet válni, nem jelenti azt, hogy ezt mindenhol el kell fogadni: miközben a közterületeken ugyanis általában ki lehet térni a meghallgatni nem kívánt gyülekezés elől, az otthon e tekintetben speciális helyszínnek minősül, amit az államnak jogi védelemben kell részesítenie.¹⁷

1.4.3.A békés gyülekezéshez való jog

Alaptörvény VIII. cikk (1) *Mindenkinek joga van a békés gyülekezéshez.*

A gyülekezési jog első generációs, kollektívan gyakorolható szabadságjog, ami **kizárólag a békés célra történő gyülekezést biztosítja**. A korábbi Alkotmánytól eltérően az Alaptörvény a gyülekezési jog szabályozását nem köti minősített többséggel elfogadott törvényhez. Figyelemmel arra, hogy a gyülekezési jog **nem korlátozhatatlan alapjog**, a törvényi szabályok esetében azt szükséges vizsgálni, hogy a szükségességi-arányossági tesztnek a korlátozás megfelel-e.

A gyülekezési jogról szóló törvény értelmében: „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy engedély vagy – az e törvényben meghatározott kivételekkel – előzetes bejelentés nélkül, békésen és fegyvertelenül másokkal közösen felvonulásokat és tüntetéseket (a továbbiakban együtt: **gyűlés**) szervezzen, és azokon részt vegyen.*”¹⁸ A békétlen vagy békés jellegét elvesztett gyűlés nem áll az Alaptörvény védelme alatt, ezért a jogalkotó részletesen meghatározta a gyűlés **békés jellegét** garantáló szabályokat.¹⁹

1.4.4. A véleménynyilvánítás szabadsága

Alaptörvény IX. cikk (1) *Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.*

(4) *A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.*

(5) *A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. Az ilyen*

¹⁷ 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [43]

¹⁸ Gytv. 1. § (1) bekezdés

¹⁹ Gytv. 4. § (2)-(3) bekezdések, 7. § (1)-(2) bekezdések és 9. §

közösséghez tartozó személyek – törvényben meghatározottak szerint – jogosultak a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt igényeiket bíróság előtt érvényesíteni.

A véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van az alapjogok között, az többféle szabadságjog, az úgynevezett **kommunikációs alapjogok anyajoga**.²⁰ Az alapjog különös jelentőségét az adja, hogy egyrészt az önkifejezés, az önmegvalósítás eszköze, ezzel az emberi méltóság része, másrészt – a vita és a párbeszéd – a demokratikus társadalom működésének nélkülözhetetlen előfeltétele.

A véleménynyilvánításhoz való jog ugyan kitüntetett szerepet élvez az alapjogi rendszerben és az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében is **fokozott alkotmányos védelmet élvez, de nem minősül korlátozhatatlan alapjognak**.²¹ Az Alaptörvény 2013. április 1-jétől hatályos **negyedik módosítása állította fel a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos korlátait**: tiltva mások emberi méltóságának, illetőleg a közösségek méltóságának a megsértését.

A **módosítás indokolása** szerint „*az Alkotmánybíróság erre vonatkozó korábbi gyakorlata világossá tette, hogy törvényi szinten nem biztosítható hatékony fellépés a gyűlöletbeszéddel szemben, ezért azt az Alaptörvény módosításával indokolt megalapozni.*” A törvény ezért rögzíti, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. A hazai bíróságok egységesnek mondható jogalkalmazási gyakorlata a személyiségi jogok megsértését csak abban az esetben tartja megállapíthatónak, ha a jogsértő magatartásából közvetlenül vagy közvetve, de egyedileg megállapítható a sértett személye. Ily módon, ha valaki a gyűlöletbeszéd címzettjének tekinti magát, de a személye a gyűlölködő megnyilvánulás alapján nem válik egyedileg beazonosíthatóvá, elesik a polgári jogi igényérvényesítés lehetőségétől. A törvény alapján lehetőség nyílik arra, hogy a felsorolt közösségeket sértő megnyilvánulások esetén **a sérelmet szenvedettek a polgári jogi szabályai szerint személyiségi jogaik megsértése miatt fellépjenek**, és igényüket bíróság előtt érvényesítsék.²²

1.4.5. Az egyenlő bánásmód követelménye

Alaptörvény XV. cikk (2) *Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés – nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel – nélkül biztosítja.*

Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a **diszkrimináció tilalma** nem azt jelenti, hogy minden, még a végső soron nagyobb társadalmi egyenlőséget célzó megkülönböztetés is tilos. A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azaz az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, az

²⁰ 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 171.

²¹ 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 178.

²² Lásd: Ptk. 2:54. § A személyiségi jogok érvényesítése

(5) A közösség bármely tagja jogosult a személyisége lényeges vonásának minősülő, a magyar nemzethez, illetve valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösséghez tartozásával összefüggésben a közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem esetén a jogsértés megtörténtétől számított harmincnapos jogvesztő határidőn belül személyiségi jogát érvényesíteni. A közösség bármely tagja a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedésének kivételével a személyiségi jogok megsértésének valamennyi szankcióját érvényesítheti.

egyéni szempontok azonos mértékű mérlegelésével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni.²³ Az Alkotmánybíróság szerint az a megkülönböztetés sérti az emberi méltóságot, amely önkényes, vagyis nincs tárgyilagos mérlegelés szerint észszerű indoka.²⁴

Az Alaptörvény az emberi méltósághoz való joggal összefüggésben az egész jogrendszer tekintetében **az állam kötelezettségévé teszi minden személy egyenlő méltóságának tiszteletben tartását és védelmét.** Az állam, mint közhatalom, s mint jogalkotó köteles egyenlő elbánást biztosítani a területén tartózkodó minden személy számára. A diszkrimináció tilalma nem csak az emberi, illetve az alapvető állampolgári jogokra irányadó, hanem – amennyiben a különbségtétel sérti az emberi méltósághoz való jogot – kiterjed az egész jogrendszerre.²⁵

A megkülönböztetés tilalmának formái közül külön is kiemelendő a **faji különbségtétel**, amit külön nemzetközi dokumentumok is tiltanak. Ugyanezen tilalom pozitív oldalának a **nemzetiségek védelme** tekinthető.

1.4.6. A nemzetiségek védelme és jogai

Alaptörvény XXIX. cikk (1) *A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők. Minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez.*

A nemzetiségek jogait az Alaptörvény a korábbi Alkotmányhoz hasonlóan szabályozza azzal a különbséggel, hogy a korábbi szabályozás a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szólt, míg az Alaptörvény a nemzetiségekről rendelkezik. **A nemzetiségek védelmére Magyarország** a nemzetközi szerződésből folyó kötelezettsége alapján is **köteles.**²⁶ **A nemzetiségek államalkotó tényezőként történő elismerésével** az állam egyben azt is deklarálja, hogy nem tekinti magát homogén nemzetállamnak.

A nemzetiségek jogairól szóló sarkalatos törvény (Njtv.) – többek között – kimondja, hogy Magyarország **tilalmaz minden olyan politikát, magatartást**, amely a nemzetiségnek a többségi nemzetbe való beolvasztását, a többségi nemzetből történő kirekesztését, elkülönítését célozza, vagy ezt eredményezi; a nemzetiséget vagy nemzetiséghez tartozó személyt hovatarozása miatt üldözi, megfélemlíti, életkörülményeit nehezíti, jogai gyakorlásában akadályozza; vagy a nemzetiség erőszakos ki- vagy áttelepítésére irányul.²⁷

²³ 9/1990. (IV. 25) AB határozat, ABH 1990, 48.

²⁴ 35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 200.

²⁵ 61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 281.

²⁶ Ilyen nemzetközi szerződés az Egyezségokmány, a Koppenhágai Dokumentum, az Egyezmény, valamint a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája (lásd: 1999. évi XL. törvény) és a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény (lásd: 1999. évi XXXIV. törvény), de itt említhető az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) keretében végzett munka is.

²⁷ Njtv. 9. § (1) bekezdés

II. A békés gyülekezés és a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozásával összefüggő releváns szabályok

2.1. Nemzetközi szabályok

A nemzetközi szabályok közül az 1969-ban kihirdetett, a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezménynek, az 1976-ban kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának, továbbá az 1993-ban törvényben kihirdetett Emberi Jogok Európai Egyezményének releváns rendelkezéseit emelem ki.

A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény

2. cikk 1. A részes államok **elítelik a faji megkülönböztetést**²⁸ és vállalják, hogy a faji megkülönböztetés minden formája kiküszöbölésének és az összes fajok közötti megértés előmozdításának politikáját minden alkalmas eszközzel haladéktalanul folytatják és ebből a célból (2. cikk b) pont) **minden részes állam vállalja**, hogy semmilyen személy vagy szervezet által alkalmazott faji megkülönböztetést nem támogat, nem védelmez és nem segít.

4. cikk A részes államok **elítélnék minden olyan propagandát és minden olyan szervezetet, amely** egy bizonyos fajnak vagy egy bizonyos színű vagy etnikai származású személyek csoportjának felsőbbrendűségét hirdető eszméken vagy elméleteken alapszik vagy **a faji gyűlöletet és megkülönböztetést valamilyen formában igazolni vagy előmozdítani igyekszik, és vállalják, hogy** az ilyen megkülönböztetésre irányuló **minden izgatás vagy eljárás gyökeres kiirtására** haladéktalanul pozitív intézkedéseket hoznak, és ebből a célból, kellő figyelemmel az Emberi Jogok Egyetemes Deklarációjában foglalt elvekre és a jelen Egyezmény 5. cikkében világosan kifejtett jogokra, egyebek között (4. cikk b) pont) törvényellenessé nyilvánítanak és **betiltanak minden olyan szervezetet**, valamint szervezett és minden egyéb **propagandatevékenységet, amely a faji megkülönböztetést előmozdítja vagy arra izgat**, az ilyen szervezetekben vagy tevékenységben való részvételt pedig törvény által büntetendő cselekménynek tekintik.

6. cikk A részes államok az illetékes nemzeti bíróságok és egyéb állami intézmények útján a joghatóságuk alá tartozó minden személynek **hatékony védelmet és jogorvoslatot biztosítanak** faji megkülönböztetést célzó minden olyan cselekmény ellen, amely az egyezménnyel ellentétben emberi jogait és alapvető szabadságjogait sérti, biztosítják továbbá mindenkinek azt a jogot, hogy az ilyen bíróságoknál a megkülönböztetés eredményeképpen elszenvedett minden kárért igazságos és megfelelő jóvátételt vagy elégtételt kérjen.

²⁸ 1. Cikk 1. Ezen egyezmény szövegében a „faji megkülönböztetés” kifejezés minden olyan különbségtételt, kizárást, megszorítást vagy előnyben részesítést jelent, amelynek alapja a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás, és amelynek célja vagy eredménye politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális téren vagy a közélet bármely más terén az emberi jogok és alapvető szabadságjogok elismerésének, egyenrangú élvezetének vagy gyakorlásának megsemmisítése vagy csorbítása.

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (Egyezségokmány)

5. cikk 1. Az Egyezségokmány egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az jogot adna bármely államnak, csoportnak vagy személynek olyan tevékenység kifejtésére, vagy olyan cselekedetre, amely az Egyezségokmányban elismert **jogok és szabadságok megsemmisítésére**, vagy azoknak az Egyezségokmányban meghatározottnál **nagyobb mértékben való korlátozására irányul**.

19. cikk 2. Mindenkinnek **joga van a szabad véleménynyilvánításra**; ez a jog magában foglalja mindenfajta adat és gondolat határokra való tekintet nélküli – szóban, írásban, nyomtatásban, művészi formában vagy bármilyen más tetszése szerinti módon történő – keresésének, megismerésének és terjesztésének a szabadságát is.

19. cikk 3. Az e cikk 2. bekezdésében meghatározott jogok gyakorlása különleges köteleességekkel és felelősséggel jár. Ennélfogva az **bizonyos korlátozásoknak vethető alá**, ezek azonban csak olyanok lehetnek, amelyeket a törvény kifejezetten megállapít és amelyek a) mások jogainak vagy jó hírvének tiszteletben tartása, illetőleg b) az állambiztonság vagy a közrend, a közegészség vagy a közkerölcs védelme érdekében szükségesek.

20. cikk 2. Törvényben **kell megtiltani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet** bármilyen **hirdetését**, amely megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat.

21. cikk A békés gyülekezés jogát el kell ismerni. E jog gyakorlását **csak** a törvényben megállapított **olyan korlátozásoknak lehet alávetni**, amelyek egy demokratikus társadalomban az állam biztonsága, a közbiztonság és a közrend, illetőleg a közegészség, a közkerölcs vagy mások jogai és szabadsága védelme érdekében szükségesek.

Emberi Jogok Európai Egyezménye (Egyezmény)

5. cikk – Szabadsághoz és biztonsághoz való jog 1. Mindenkinnek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra.

8. cikk – Magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog 1. Mindenkinnek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

10. cikk – Véleménynyilvánítás szabadsága 1. Mindenkinnek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a **véleményalkotás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát** országhatárokon tekintet nélkül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson.

10. cikk 2. E kötelezettségekkel és felelősséggel együtt járó szabadságok gyakorlása a törvényben meghatározott, **olyan** alakszerűségeknek, feltételeknek, **korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá**, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jó hírve vagy jogai védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.

11. Cikk – Gyülekezés és egyesülés szabadsága 1. Mindenkinnek joga van a békés célú gyülekezés szabadságához és a másokkal való egyesülés szabadságához, beleértve érdekei védelmében a szakszervezetek alapítását és az azokhoz való csatlakozásnak a jogát.

11. cikk 2. E jogok gyakorlását csak a törvényben meghatározott, **olyan korlátozásoknak lehet alávetni**, amelyek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság vagy közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megakadályozása, a közegészség, az erkölcsök, illetőleg mások jogai és szabadságai védelme érdekében szükségesek. Ez a Cikk nem tiltja, hogy e jogoknak a fegyveres erők, a rendőrség vagy az államigazgatás tagjai által történő gyakorlását a törvény korlátozza.

17. Cikk – Joggal való visszaélés tilalma Az Egyezmény egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az bármely állam, csoport vagy személy számára jogot biztosítana olyan tevékenység folytatására vagy olyan cselekedet végrehajtására, amely az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok megsértésére²⁹ vagy pedig az Egyezményben meghatározottnál nagyobb mértékű korlátozására irányul.

2.2. A hazai törvényi szabályozás

2.2.1. A régi gyülekezési törvényben szereplő megtiltási és felosztatási okok

Az 1989. január 24-től hatályos **1989. évi III. törvény** (régii Gytv.) – az Általános rendelkezések között – tartalmazta a következő **korlátozást**:

2. § (3) A gyülekezési jog gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.³⁰

A rendezvény megtartásának szabályairól szóló fejezetben a törvény kimondta:

8. § (1) Ha a bejelentéshez kötött rendezvény megtartása a népképviselői szervek vagy a bíróságok zavartalan működését súlyosan veszélyeztetné, vagy ha a közlekedés más útvonalon nem biztosítható, **a rendőrség** a bejelentésnek a hatósághoz való beérkezésétől számított 48 órán belül **a rendezvénynek** a bejelentésben megjelölt helyszínen, vagy időben való megtartását megtilthatja.

A rendezvény **kötelező felosztatásának eseteit** illetően a törvény rögzítette:

12. § (1) Ha a rendezvény résztvevőinek magatartása a rendezvény törvényességét veszélyezteti, s a rend másként nem állítható helyre, **a szervező** köteles a rendezvényt felosztatni.

14. § (1) Ha a gyülekezési jog gyakorlása a 2. § (3) bekezdésében foglaltakba ütközik, vagy a rendezvényen a résztvevők fegyveresen, illetőleg felfegyverkezve jelennek meg, továbbá ha bejelentéshez kötött rendezvényt tiltó határozat ellenére tartanak, **a rendőrség** a rendezvényt felosztatja.³¹

²⁹ Az eredeti szövegben a „destruction of any of the rights and freedoms” kifejezés szerepel, ami – az Egyezségokmánnyal összhangban – inkább a jogok lerombolását, megsemmisítését jelenti.

³⁰ A 2. §-hoz fűzött részletes indokolás kimondta: „Az Egyezségokmány a gyülekezési jog gyakorlásának korlátozhatóságát a részes tagállamok számára az „állam biztonsága, a közbiztonság és a közrend, illetőleg a közegészség, a közerkölcs vagy mások jogai és szabadsága védelme érdekében” teszi lehetővé. [...] Ennek megfelelően a Javaslat úgy rendelkezik, hogy a gyülekezési jog gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével. Bár a mások jogainak és szabadságának megsértése is megvalósíthat bűncselekményt, azonban e sérelem bűncselekmény elkövetése nélkül is bekövetkezhet, ezért indokolt e védett érdekeket külön is nevesíteni.”

³¹ 2008. május 29-től hatályos törvényi szöveg

A jogalkalmazói (rendőrségi és bírói) **gyakorlat eltérő volt** abban a tekintetben, hogy kizárólag a 8. § (1) bekezdésében foglalt feltételek, vagy – kiterjesztő értelmezés alapján – az általános rendelkezések között szereplő feltételek is alapul szolgálhatnak a rendezvény előzetes megtiltására. Az **Alkotmánybíróság döntései** azt erősítették meg, hogy kizárólag a 8. § (1) bekezdésében felsorolt okok esetén tiltható meg a rendezvény megtartása.

2.2.2. Az új gyülekezési törvényben meghatározott megtiltási és felosztatási okok

A 2018. október 1-jén hatályba lépett **2018. évi LV. törvény (Gytv.)** a következőképp szabályozza a gyűlés megtiltásának, valamint felosztatásának okait:

13. § (1) A **gyülekezési hatóság** a bejelentés beérkezésétől számított 48 órán belül a **gyűlésnek** a bejelentésben megjelölt helyszínen vagy időpontban való **megtartását megtiltja**, ha az egyeztetést követően rendelkezésre álló információk alapján megalapozottan feltehető, hogy a gyűlés a közbiztonságot vagy a közrendet közvetlenül, szükségtelen és aránytalan mértékben veszélyezteti, illetve mások jogainak és szabadságának szükségtelen mértékű és aránytalan sérelmével jár, és a közbiztonság, a közrend vagy mások jogainak és szabadságának védelme az (5) bekezdés szerinti enyhébb korlátozással nem biztosítható.

(2) A **közbiztonságot veszélyezteti** különösen, ha a felhívás vagy a gyűlés bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást valósít meg.

(3) A **közrendet veszélyezteti** az is, ha a felhívás, illetve a gyűlés a) a diplomáciai vagy nemzetközi jogon alapuló egyéb mentességet élvező, Magyarországon tartózkodó személy vonatkozásában vállalt kötelezettség teljesítését akadályozza; b) alkalmas arra, hogy a bíróságok működését megzavarja, vagy c) a közlekedés rendjének sérelmével jár.

(4) **Mások jogainak és szabadságának sérelme különösen, ha a felhívás, illetve a gyűlés** – az alkalmazott technikai eszközök, időtartama miatt – **alkalmas** mások magán- és családi életének védelméhez való jogának, otthonának, emberi méltóságának, a magyar nemzet, **a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére**, vagy szabad mozgáshoz, tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogának korlátozására.

(5) Ha a gyülekezési hatóság a gyűlés megtartását nem tiltja meg, de a közbiztonság, a közrend, vagy mások jogainak és szabadságának védelme miatt szükséges, a szervező számára **határozatban előírja a gyűlés megtartásának feltételeit.**

A **14. §** egy további, **speciális megtiltási okot** rögzít a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek áldozatai emlékének védelme érdekében.³²

A **törvény általános indokolása** kimondja, hogy a Gytv. rendezvények megtiltására vonatkozó szabályozása egyértelmű felülvizsgálatra szorul, hisz a hatályos Gytv. annak ellenére nem biztosítja sem a magánélet, sem pedig az emberi méltóság – **különösen pedig a közösségek méltóságának** – védelmét, hogy azt az Alaptörvény kifejezetten garantálja.

³² Gytv. 14. § A gyülekezési hatóság a gyűlés megtartását akkor is megtiltja, ha

a) a gyülekezés helyszíne olyan országos jelentőségű történelmi emlékhely vagy időpontja olyan nap, ami a nemzetiszocialista vagy kommunista diktatúra uralma alatt elkövetett embertelen bűnök áldozataira emlékeztet, és b) a bejelentéskor rendelkezésre álló körülmények alapján fennáll a közvetlen veszélye annak, hogy a gyűlés a nemzetiszocialista vagy kommunista diktatúra által elkövetett embertelen bűnök tényét tagadja, kétségbe vonja, jelentéktelen színben tünteti fel, vagy azokat igazolni törekszik, és ezáltal a gyűlés alkalmas a köznyugalom megzavarására.

A Gytv. a b) pontban *a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása büntette* (Btk. 333. §) tényállásának elkövetési magatartásaira utal, vagyis a gyülekezési hatóságnak ezen bűncselekmény elkövetésének közvetlen veszélyét kell vizsgálnia a gyűlés megtiltásának mérlegelésekor.

A 13. §-hoz fűzött **részletes indokolás** emellett rögzíti, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata szerint a gyülekezési jog korlátozására kizárólag törvényben előírt tilalom alapján, valamint olyan indokból kerülhet sor, amely egy demokratikus társadalomban szükséges. Ez pedig feltételezi, hogy a beavatkozás nyomós társadalmi szükségletnek tesz eleget, s – különösen – hogy arányos az elérni kívánt céllal. Az Egyezmény 11. cikke csak a békés gyülekezés jogát garantálja, ezért az állam – bár tág mérlegelési joggal rendelkezik – köteles biztosítani egyfelől, hogy a gyülekezést sem zavargás, sem bűncselekmény nem fogja megzavarni, másfelől, hogy a gyűlés során nem fognak sérülni mások jogai és szabadsága. Az indokolás kiemeli: **mások jogainak és szabadságának sérelme** a régi Gytv.-ben általános korlátként és felosztatási okként szerepel (e fordulat az Egyezmény rendelkezésének átvételével került 1989-ben a Gytv.-be), s bár a rendőrségi és bírósági joggyakorlat ez alapján kísérelte meg feloldani a felmerülő alapjogi kollíziót, azt az Alkotmánybíróság a rendezvény megtartásának előzetes megtiltását megalapozó okként nem ismerte el.³³ **„A gyűlések megtiltási szabályai tehát jelentős mértékben átalakulnak.** Az általános indoklásban írt indokok miatt a jelenleg hatályos megtiltási okok szinte teljes mértékben kiüresedtek (amit a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja által kiadott elemzés is megerősített, így fontossá vált azok újraszabályozása. Az európai mintáknak megfelelően a megtiltás elsődleges okaiként a közbiztonság és a közrend, vagy mások jogainak és szabadságának sérelmét jelöli meg a törvény, azzal együtt, hogy figyelembe kell venni az Alkotmánybíróság 13/2016. (VII. 18.) AB határozatát is.”³⁴ Így a gyülekezési jognak más alapjogokkal való kollíziója esetén a korlátozás szempontjait is csak az Alaptörvény I. cikkére és ezáltal az Alkotmánybíróság gyakorlatára támaszkodva lehet meghatározni. Ezzel összhangban a törvény 13. §-a **a korlátozás szempontjaként a szükségtelen mértékű és aránytalan sérelmet** határozza meg.³⁵ Ugyanakkor azt is fontos hangsúlyozni, hogy a gyülekezési szabadság korlátozását szűken kell értelmezni: egy általános tilalom vagy a túl széles mérlegelési szabadság összeegyeztethetetlen az Egyezmény rendelkezéseivel.

³³ „A Gytv. 2. § (3) bekezdésének második fordulatát, miszerint a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével, a rendes bírósági gyakorlat [...] töretlenül úgy értelmezte, hogy az [...] az alapjogi konfliktusok feloldásának zsinórmértékét, illetve annak egyik lényeges elemét, az arányosság követelményét állítja fel. Másként megfogalmazva: a Gytv. e fordulata nem mást jelentett, mint a biztosítékot arra, hogy a nyilvánvaló többségnek ne kelljen aránytalan jogsérelmet elviselni.”

„Az Alkotmánybíróság először a 30/2015. (X. 15.) AB határozatban, majd a 13/2016. (VII. 18.) AB határozatban és a 14/2016. (VII. 18.) AB határozatban értelmezte ezt a fordulatot, és következetesen arra a hibás álláspontra helyezkedett, hogy a „Gytv. 2. § (3) bekezdésében szereplő »gyülekezés gyakorlása« (sic!) a megkezdett gyülekezésekre vonatkozik.”

Mivel a Gytv. rendelkezései alapján három részjogosultságot (a szervezés-, vezetés- és a részvétel jogát) különböztethetünk meg, ezért a gyülekezési jog gyakorlása alatt nem csak a részvételt, hanem – attól a pillanattól kezdve, hogy az a külső szemlélő számára is felismerhető – az előkészítő magatartásokat, így a gyűlésen való részvételre vonatkozó nyilvános felhívást éppúgy érteni kell, mint a napirend összeállítását. Ha ebben a teljes értelemben tekintünk erre a korlátokat bevezető fordulatra, megértjük annak jelentőségét: ellenkező esetben ugyanis egy bűncselekményt megvalósító, éppen egy mások jogait súlyosan sértő felhívás az Alaptörvény VIII. cikkének védelmét élvezően a gyülekezési jog gyakorlásának minősülne.”

³⁴ Gytv. Részletes indokolás a 13. §-hoz

³⁵ A fenti szempontok nem kizárólag megtiltási okként lesznek értelmezhetőek, hanem ezek alapján a gyülekezési hatóság a szervező számára határozatban előírja a gyűlés megtartásának feltételeit (pl. a rendezők kötelező létszáma), ha ez a közbiztonság, a közrend, vagy mások jogainak és szabadságának védelme miatt szükséges.

A **26/2018. (IX. 27.) BM rendelet** a gyülekezési hatóságnak a gyűlés megtartásának feltételeiről rendelkező határozatára vonatkozó szabályok között rögzíti:

7. § (1) A gyülekezési hatóság a Gytv. 11. § (4) bekezdése³⁶ és a 13. § (5) bekezdése szerinti határozatában rögzítendő feltételek meghatározása során **figyelembe veszi különösen**

a) a gyűlés bejelentés szerinti időtartama és helyszíne alapján a gyűlésnek mások magán- és családi életének védelméhez való jogára, otthonának nyugalmára, a szabad mozgáshoz, tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogára gyakorolt hatását.

b) a gyűlés helyszínének kiterjedését, útvonalának hosszát, annak a közlekedés rendjére, ezzel mások szabad mozgáshoz, tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogára gyakorolt hatását,

c) a diplomáciai vagy nemzetközi jogon alapuló egyéb mentességet élvező, Magyarországon tartózkodó személy vonatkozásában vállalt kötelezettség teljesítéséhez, valamint a bíróságok zavartalan működéséhez fűződő érdekeket,

d) a szervezővel való hatékony kapcsolattartás és a résztvevők helyszíni tájékoztatásának biztosításához fűződő érdeket,

e) a gyűlés helyszínére és a résztvevők számára figyelemmel a megfelelő rendezői létszám biztosítására vonatkozó előírást, a rendezők megfelelő térközönkénti, illetve csomóponti elhelyezkedését, továbbá a szervezővel való kapcsolattartásuk módját,

f) a biztonsági rendszabályok meghatározása keretében a gyűlés helyszínét és a résztvevők bejelentésben megjelölt létszámát,

g) a Gytv. 9. § (2) bekezdésében³⁷ foglalt esetben a védőfelszerelés, egyenruha vagy azzal összetéveszthető ruházat viselésére, valamint az arc eltakarására vonatkozó információkat.

A gyűlés feloszlására – a gyűlés vezetője vagy a rendőrség döntésének függvényében – az alábbi esetekben kerülhet sor:

17. § Ha a gyűlés résztvevőinek magatartása a gyűlés törvényességét veszélyezteti – ideértve különösen a gyűlés békés jellegének elvesztését, a békés jellegét biztosító korlátozások megsértését, mások jogainak vagy szabadságának sérelmét is –, és a rend másként nem állítható helyre, **a gyűlés vezetője a gyűlést feloszlítja.**

18. § (1) A rendőrség a gyűlést feloszlítja, ha a) azt megtiltó határozat ellenére tartják meg; b) a vezető a 17. § szerinti kötelezettségének, a rendőrség képviselőjének felhívása ellenére nem tesz eleget – ideértve azt is, ha a rendőrség a felhívást a vezetővel személyesen, vagy a bejelentésben, illetve a 11. § (4) bekezdése szerinti határozatban megjelölt elérhetőségen nem tudta közölni; c) azt a tudomásul vett bejelentésben megjelölt helyszíntől, útvonaltól, időponttól, vagy időtartamtól eltérően úgy tartják meg, hogy a gyűlés megtiltásának lett volna helye; vagy d) a gyűlés megtiltásának lett volna helye, de azt a bejelentés hiánya miatt nem tiltotta meg.

³⁶ Gytv. 11. § (4) Ha a szervező, illetve képviselője az egyeztetésen nem jelent meg, továbbá ha az egyeztetés nem vezetett eredményre, a gyülekezési hatóság a gyűlés rendjének fenntartása, valamint a közrend biztosítása érdekében határozatot hoz.

(5) A határozatban rendelkezni kell különösen a) a közbiztonság, a közrend, vagy mások jogainak és szabadságának védelme érdekében szükséges, a gyűlés megtartásához kapcsolódó biztonsági feltételekről.

³⁷ Gytv. 9. § (2) Ha azt a tudomásul vett bejelentés nem tartalmazta, a résztvevők a) nem viselhetnek védőfelszerelést, egyenruhát, vagy azzal összetéveszthető ruházatot, b) továbbá arcukat nem takarhatják el.

A gyűlés törvényességéért, a békés jelleg megőrzésért, az ezt biztosító – a törvényben vagy a hatóság határozatában előírt – korlátozások³⁸ betartásáért tehát elsősorban a vezető felel, és ő köteles a rend helyreállítására.³⁹ Ennek hiányában – vagyis, ha a vezető nem tesz eleget a rendőrség felhívásának, és a rendet nem akarja vagy nem tudja helyreállítani – a rendőrségnek fel kell oszlatnia a gyűlést.

³⁸ Gytv. 9. § (1) Tilos a gyűlésen – ideértve az oda eljutást, illetve az onnan távozást is –

a) lőfegyvert, lőszert, robbanóanyagot, robbantószer, robbanóanyag vagy robbantószer felhasználására szolgáló készüléket, a 67/548/EGK tanácsi irányelv 2. cikkének (2) bekezdésében meghatározott veszélyes anyagot vagy ezek utánzatát magánál tartva, b) az élet kioltására, személyi sérülés vagy súlyos anyagi kár okozására alkalmas dologgal, vagy c) erőszakot közvetítő vagy megfélemlítő jellegű félkatonai, vagy ahhoz hasonló ruházatot viselve megjelenni.

³⁹ Gytv. 4. § (2) A gyűlés vezetője felel a gyűlés békés jellegének megőrzéséért és a 11. § szerinti határozatban előírtak betartásáért.

(3) A gyűlés vezetője a gyűlésről kizárhatja azt, aki a gyűlést súlyosan megzavarja. Akit kizártak, annak a helyszínt haladéktalanul el kell hagynia. Ha a kizárt személy a helyszínt nem hagyja el, a gyűlés helyszínéről a vezető eltávolíttatja. Ha a kizárt személynek a gyűlésen való további jelenléte a közbiztonságot vagy a közrendet közvetlenül veszélyezteti, illetve az mások jogainak és szabadságának sérelmével jár, a kizárt személy eltávolításában a gyűlés vezetője a rendőrség közreműködését kérheti.

5. § (1) A gyűlés szervezője, illetve vezetője a gyűlés békés lebonyolításához és a gyűlés rendjének fenntartásához kapcsolódó feladatai ellátásához megfelelő, a résztvevők várható létszámához igazodó számú, nagykorú rendező segítséget veszi igénybe.

III. Az Alkotmánybíróság és a Kúria irányadó gyakorlata

3.1. A békés gyülekezéshez való jog korlátozásával összefüggő megállapítások

3.1.1. A korlátozás általános szempontjai

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a **gyülekezési jog** – csakúgy, mint a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadsága – **szorosan kapcsolódik a véleménynyilvánítás szabadságához**. Gyűlések megszervezésének, megtartásának, az azokon való részvételnek a joga nélkül a nézetek, információk megszerzésének és másokkal való megosztásának, a vélemények közösen történő kialakításának a lehetősége ugyanis aligha volna megvalósítható. Ugyanakkor a gyülekezési jog **nem korlátozhatatlan** jog.⁴⁰

A **békés gyülekezés szabadsága** a demokratikus társadalom előfeltétele és alapvető értéke. A gyülekezési jog alapján megtartott rendezvények elválaszthatatlanul kapcsolódnak a **demokratikus nyilvánosság** értékéhez, e rendezvények teszik lehetővé, hogy a polgárok a politikai folyamatot kritikával illessék, tiltakozásukkal befolyásolják. A tüntetések, tiltakozó akciók a képviselői szervek, a kormányzat és a közvélemény számára is jelzik a társadalomban megjelenő feszültségeket, lehetővé téve azt, hogy az illetékesek időben megfelelő lépéseket tegyenek a feszültségek okainak csökkentésére. Egy demokratikus társadalom nem választhatja a tiltakozás elnémításának, szükségtelen és aránytalan korlátozásának útját: a politikai szabadságjogok korlátozása nem csak azokat sújtja, akik élni kívánnának jogaikkal, hanem a társadalom egészét, így azokat is, akikre hivatkozással az állam a jogkorlátozás eszközéhez nyúl.⁴¹

A szólásszabadság és a gyülekezési szabadság kapcsolata legfőképp a **közös, nyilvános véleménykifejezést** jelenti. A gyülekezési szabadság, mint kommunikációs jog jelentőségét növeli, hogy – ellentétben a sajtóval – közvetlen hozzáférési korlátok nélkül biztosítja mindenki számára a politikai akaratképzésben való részvételt. Hagyományosan ide tartozik a közterületi gyülekezés szabadsága, és újabban ilyen szerepet kezd betölteni az internet.⁴²

Bár az Alaptörvény VIII. cikk (1) bekezdésének szövege kifejezetten nem követeli meg az államtól, hogy az emberek szabad gyülekezését biztosítsa, ez a kötelezettség az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből következik, ez utóbbi rendelkezés ugyanis minden alapvető (ideértve a gyülekezési) jog védelmét az állam elsőrendű kötelezettségévé teszi.⁴³ **Az állam jogalkotó és jogalkalmazó intézményei tehát kötelesek biztosítani**, hogy a gyülekezni kívánók élhessenek az Alaptörvény VIII. cikk (1) bekezdésében foglalt alapvető jogukkal. Az Alkotmánybíróság ezért továbbra is irányadónak tekinti a korábbi határozataiban foglalt gyülekezési szabadsággal kapcsolatos megállapításokat.⁴⁴

⁴⁰ 55/2001. (XI. 29.) AB határozat, ABH 2001, 449.

⁴¹ 4/2007. (II. 13.) AB határozat, ABH 2007, 914.

⁴² 75/2008. (V. 29.) AB határozat, ABH 2008, 662-663.

⁴³ Alaptörvény I. cikk (1) Az EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

⁴⁴ 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [38]

„Az alkotmánybírói gyakorlatban a gyülekezési jog a tágabb értelemben vett véleménynyilvánítási szabadság része, amely a közügyekre vonatkozó, békés jellegű közös vélemény-kifejezést biztosítja. Az alkotmányos védelem tehát a közügyekről folytatott nyilvános vitában való részvételt célzó rendezvényeket illeti meg, amelyek segítik a közérdekű információk megszerzését és másokkal való megosztását, valamint a vélemények közös kinyilvánítását [...]” Indokolás [39]

Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint **alapvető jog** más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával **korlátozható**. Az alapjog-korlátozásnak ez a tesztje **mindenekelőtt a jogalkotót kötelezi**, ugyanakkor hatáskörükhöz igazodva a jogalkalmazókkal szemben is alkotmányos követelményt fogalmaz meg. A korlátozás gyakorlásakor azonban **a jogalkalmazóknak mindig figyelemmel kell lenniük** arra is, hogy az alapjogok korlátozására kizárólag az elérni kívánt céllal arányos módon kerülhet sor alkotmányosan. Az **arányosság** az elérni kívánt cél és az alapjogi korlátozás súlyának mérlegelését kívánja meg, ami azt is jelenti, hogy minél erősebb érvek szólnak egy alapjog védelme mellett, annál körültekintőbben kell eljárni annak korlátozásakor.⁴⁵

A korlátok sorában a legsúlyosabbnak **a gyülekezések előzetes tiltása** minősül. Tiltás esetében ugyanis a kifejezésre szánt vélemény nem tud érvényesülni, mivel a gyülekezők nem tarthatják meg a rendezvényüket. Éppen e miatt **ultima ratio jellegű** korlátozásnak nevezhető az előzetes tiltás, hiszen az teljes egészében megvonja az alapjog érvényesülését. Ebben a tekintetben még a rendezvény feloszlata is fokozatilag enyhébb korlátozásnak minősül.⁴⁶

A gyülekezési jog és a magánszférához (az otthon nyugalmához) való jog ütközését észlelve fejtette ki az Alkotmánybíróság, hogy mivel a gyülekezés helyének, idejének és módjának megválasztása szorosan kötődik a gyülekezés céljához és a gyülekezés során kommunikált üzenethez, a rendőrségnek a lehető legnagyobb körültekintéssel kell eljárnia akkor, amikor az egyeztetés során a rendezvény ezen jellemzőit kifogásolja.⁴⁷

A testület a „**mások jogainak és szabadságának védelme**” miatti korlátozással összefüggésben hivatkozott az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodájának a Békés Gyülekezés Szabadságára vonatkozó Irányelveire (**EBESZ Irányelvek**)⁴⁸ is, melyek szerint „*[a] demokratikus társadalmak toleranciaigénye miatt a gyülekezésnek nagyon magas küszöböt kell átlépnie ahhoz, hogy azt mások jogaira és szabadságaira nézve sértőnek lehessen elfogadni.*”⁴⁹

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ezekben **az alapjogilag konkuráló esetekben** a jogalkotó felelőssége, hogy megfelelő támpontokat adjon a jogalkalmazóknak ahhoz, hogy az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó védelmi kötelezettségnek hatékonyan eleget tudjanak tenni. A **védelem meghatározása** tehát **a törvényhozó, annak konkretizálása a jogalkalmazók feladata**. A védelmi kötelezettség teljesítése során mind a törvényhozónak, mind pedig a jogalkalmazóknak figyelembe kell vennie azt, hogy egyik alapjog lényeges tartalma sem korlátozható, másrészt pedig arra kell törekedniük, hogy a konkuráló alapjogi pozíciók az arányosság elvének megfelelően kíméletes kiegyenlítésre, **méltányos egyensúlyba**

⁴⁵ 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [21], [23]

⁴⁶ 30/2015. (X. 15.) AB határozat, Indokolás [30]

⁴⁷ 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [54]

⁴⁸ OSCE/ODIHR – Venice Commission: Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly (Venice, 4 June 2010) [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)020-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)020-e)

⁴⁹ OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR): Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly, 80. pont

Az eredeti szöveg ugyanakkor a „high threshold” (magas küszöb) és unreasonably infringe (indokolatlanul sértő) kifejezéseket használja: „Tekintettel arra, hogy egy demokratikus társadalomban toleranciára van szükség, magas küszöböt kell átlépni ahhoz, hogy megállapítható legyen, hogy egy nyilvános gyülekezés indokolatlanul sérti mások jogait és szabadságát.”

kerüljenek (fair balance, schonender Ausgleich). Ezek tekintetében az Alkotmánybíróság továbbra is kontrollt gyakorol.⁵⁰

3.1.2. Szélsőséges vélemények kinyilvánítása miatti korlátozás szempontjai

Az Alkotmánybíróság sokat idézett – a közösség elleni izgatás büntetőjogi tényállásának alkotmányosságáról döntő – **30/1992. (V. 26.) AB határozatában** az alábbiakat fejtette ki. A gyűlöletkeltésnek, az emberek egyes csoportjait megvető, megalázó megnyilvánulásoknak **potenciálisan kártékony voltáról az emberiség bőséges történelmi tapasztalatokkal rendelkezik**. Századunk súlyos történelmi tapasztalatai bizonyítják, hogy a faji, etnikai, nemzetiségi, vallási szempontú alsóbb vagy felsőbbrendűséget hirdető nézetek, a gyűlölködés, megvetés, kirekesztés eszméinek terjesztése **az emberi civilizáció értékeit veszélyeztetik**.

Történelmileg és napjaink eseményei által is igazolt, hogy **az emberek meghatározott csoportja elleni gyűlöletkeltési szándékot kifejező bármely megnyilvánulás alkalmas a társadalmi feszültségek kiélezésére**, a társadalmi harmónia és béke megzavarására, legsúlyosabb kifejtésében a társadalom egyes csoportjai közötti erőszakos összeütközésekre.

A gyűlöletkeltés legszélsőségesebb, már ténylegesen bekövetkezett kártékony hatását bizonyító történelmi és jelenkori tapasztalatok mellett **figyelembe kell venni azokat a mindennapi veszélyeket is, amelyek a gyűlölet felkeltésére alkalmas nézetek, eszmék korlátok nélküli kinyilvánításával járnak**. E megnyilvánulások akadályozzák, hogy az emberek bizonyos közösségei harmonikus kapcsolatban éljenek más csoportokkal. Ez – növelve egy adott, kisebb vagy nagyobb közösségen belüli érzelmi, szociális feszültségeket – **szétszakítja a társadalmat, erősíti a szélsőségeket, az előítéletességet és intoleranciát**. Mindez csökkenti a plurális értékrendet, a különbözőséghez való jogot elismerő, toleráns, multikulturális, az emberek egyenlő méltóságának elismerésén alapuló, a diszkriminációt értékként el nem ismerő társadalom kialakulásának esélyét.

A véleménynyilvánítás és sajtószabadság körében az emberek meghatározott csoportjai elleni gyűlöletkeltés **alkotmányos védelemben részesítése feloldhatatlan ellentmondásban lenne** az Alkotmányban kifejezésre jutó politikai berendezkedéssel és értékrenddel, a demokratikus jogállamiságra, az emberek egyenlőségére, egyenlő méltóságára, valamint a diszkrimináció tilalmára, a lelkiismereti és vallásszabadságra, a nemzeti, etnikai kisebbségek védelmére, elismerésére vonatkozó alkotmányos tételekkel.⁵¹

Az Alkotmánybíróság álláspontját összegezve: **a véleménynyilvánítás és sajtószabadság korlátozását** mind az emberek meghatározott csoportjai elleni gyűlöletkeltésnek történelmileg bizonyítottan kártékony hatása, mind az alkotmányos alapértékek védelme, továbbá a Magyar Köztársaság nemzetközi kötelezettségeinek teljesítése **szükségsszerűvé és indokolttá teszi**.⁵² A határozat végezetül rögzítette, hogy **a közösségek méltósága a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos korlátja lehet**.⁵³

⁵⁰ 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [55]

⁵¹ 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 173

⁵² 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 176

A testület – a büntetőjogi védelem szempontjából – különbséget tett a gyűlöletkeltő, illetőleg a sértő vagy lealacsonyító kifejezések használata és azok közvéleményre gyakorolt hatása között.

⁵³ „Nem zárja ki tehát a határozat azt, hogy erről a törvényhozó akár a gyűlöletre uszítás tényállásán túlmenő büntetőjogi védelemmel is gondoskodik. A közösségek méltóságának hatékony védelmére azonban más jogi

A gyülekezési jog gyakorlása során a **szélsőséges nézetek** (prejudikálható) hangoztatásában megnyilvánuló véleménykifejezés korlátozhatóságával újabban a **14/2016. (VII. 18.) AB határozat** foglalkozott részletesen.

A testület a határozatban utalt a **gyalázkodás** 2008-ban bevezetni kívánt új büntetőjogi tényállását alkotmányellenesnek minősítő döntésében foglaltakra: „*A törvénymódosítás nemcsak a konkrét személyek becsületét, méltóságát sértő magatartásokat büntetné, hanem a gyűlöletbeszéd minden formáját, az általánosításokat tartalmazó rasszista kijelentéseket is [...]. Az alkotmányos demokrácia azonban nem fojtja el a szélsőséges hangokat pusztán azok tartalma miatt. Demokratikus társadalomban ugyanis az ilyen általánosító rasszista beszéd nem tud változtatni azon a tényen, hogy az állam szempontjából minden polgár egyenlően értékes és az alapjogokkal egyenlően rendelkező személy.*”⁵⁴ A véleménynyilvánítás mindazonáltal nemcsak egyes személyek érzékenységét, méltóságérzetét, hanem alkotmányos jogát is sérti akkor, „*ha az elkövető oly módon nyilvánítja ki szélsőséges politikai meggyőződését, hogy a sértett csoporthoz tartozó személy kénytelen azt megfélemlítve végighallgatni, és nincs módja kitérni a közlés elől [„foglyul ejtett közönség”].*”⁵⁵

A testület arra is rámutatott, hogy a „**szélsőséges szólások**” között óriásiak lehetnek a különbségek. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság már 1992-ben utalt arra, hogy a **közéleti szólásoknak több külső korlátja is van**: ilyen az emberek meghatározott csoportjai elleni gyűlöletkeltés, illetve az alkotmányos alapértékek védelme, valamint Magyarország nemzetközi kötelezettségeinek teljesítése is.⁵⁶

Az elsőként nevesített korlátot az Alaptörvény a „**közösségek méltóságaként**” fogalmazza meg a IX. cikk (5) bekezdésében.⁵⁷ Az **alkotmányos alapértékek védelme**, mint külső korlát megjelenik az Egyezmény 17. cikkében is.⁵⁸ Ezzel összefüggésben a testület korábban már – a gyülekezés szabadságára is utalva – megállapította, hogy a véleménynyilvánítási jog korlátozására nemcsak az Egyezmény 10. cikkének 2. bekezdése vonatkozik, hanem a 17. cikke is. Az Emberi Jogok Európai Bírósága ezen cikk alapján úgy foglalt állást, hogy „*a fajgyűlölő véleménynyilvánításra nem terjed ki az Egyezmény 10. cikkében meghatározott védelem.*”⁵⁹

eszköz, például a nem vagyoni kártérítés alkalmazási lehetőségeinek bővítése is alkalmas.” 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 181

⁵⁴ 95/2008. (VII. 3.) AB határozat, ABH 2008, 789.; 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [37]

⁵⁵ 95/2008. (VII. 3.) AB határozat, ABH 2008, 789. A fogalom először Kukorelli István különvéleményeiben jelent meg: A „nyilvános rendezvény sértheti az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséből következő „általános személyiség jogot” és a „magánszféra védelméhez való jogot”, ha a résztvevők oly módon nyilvánítanak véleményt más magánszemélyekkel szemben, hogy azok nem tudják elkerülni a rendezvényen elhangzó, őket hátrányosan érintő kijelentések végighallgatását („foglyul ejtett közönség”).” 55/2001 (XI. 29.) AB határozat, ABH 2001, 472. és 14/2000. (V. 12.) AB határozat, ABH 2000, 108.

⁵⁶ 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [38]

⁵⁷ „Ennek megfelelően a méltóságsértő kijelentések miatt a jogsértés megtörténtétől számított harminc napos jogvesztő határidőn belül a Polgári Törvénykönyv alapján magánszemély sérelemdíjat követelhet, ha azt a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösséget, amelyhez ő maga is tartozik, a nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem érte.” 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [39]

⁵⁸ 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [40]

⁵⁹ 57/2001. (XII. 5.) AB határozat, ABH 2001, 491. (Lásd: Jersild v. Denmark, 23 September 1994, Series A no. 298, § 35) A Bíróság hasonló álláspontra helyezkedett, amikor kimondta, hogy [...] „nácibarát politika igazolása nem élvezheti a 10. Cikk védelmét, mivel az Egyezmény alapvető értékei ellen irányuló állítást jelent.” (Lehideux and Isorni v. France)

Az Alkotmánybíróság a fentiek tükrében értelmezte a régi Gytv.-ben szereplő, a gyülekezés előzetes tiltását lehetővé tevő korlátok alkotmányosságát, valamint a gyülekezési jog másik, fokozatilag enyhébb korlátozását, a rendezvények feloszlatását.⁶⁰

A testület hangsúlyozta: azt, hogy a megkezdett gyülekezés külső korlátba ütközik-e, esetről esetre lehet megállapítani. **Biztosan mások jogainak és szabadságának sérelmével jár és felosztható az emberek meghatározott csoportjai elleni gyűlöletkeltést megvalósító gyülekezés.** A bűncselekményt megvalósító vagy bűncselekmény elkövetésére felhívó gyülekezésnek kirívó és felosztható esete pedig az, amikor a rendezvény a demokratikus jogállam, azaz a fennálló alkotmányos rend, az államberendezkedés alapvető értékei ellen irányul.⁶¹

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor korábban azt is kiemelte, hogy egy békés gyülekezés nem feltétlenül érzellem- vagy indulatmentes rendezvény, éppen ellenkezőleg, annak fogalmi eleme, hogy **ideiglenes jelleggel kellemetlenséget idéz elő**, ezzel képes ugyanis felhívni a figyelmet a kommunikálni kívánt üzenetre. Az EBESZ Irányelvek kifejezetten megfogalmazzák, hogy a gyülekezés alkalmával kifejezett vélemény **mások ellen is irányulhat, és pedig olyan indulattal is**, amely az érintetteket vagy másokat zavar. Mindez beletartozik a békés gyülekezés fogalmába.⁶² Ennek alkotmányos korlátja, hogy az érzellem- és indulatnyilvánításnak **a verbalitás szintjén kell maradnia**, azzal, hogy a közlés nem valósíthat meg bűncselekményt, vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást.⁶³

Az Alkotmánybíróság a **14/2016. (VII. 18.) AB határozatában** egy konkrét ügy kapcsán végül azt állapította meg, hogy a gyülekezés során felmerülő lehetséges veszélyforrásokra, mások jogainak sérelmére vonatkozó távoli, hipotetikus jellegű hivatkozások nem adhatnak alapot arra, hogy a jogalkalmazó előzetesen tiltsa meg a gyülekezést. **A rendőrségnek ugyanis alkotmányos kötelezettsége a gyülekezés biztosítása és ennek körében a közrend fenntartása** [Alaptörvény 46. cikk (1) bekezdés], amelynek keretében a rendőrség a gyülekezés során intézkedéseket foganatosíthat mind a gyülekezés gyakorlásának, mind pedig az Alaptörvényben biztosított más alapvető jogok és alkotmányos értékek érvényesülése érdekében.⁶⁴ Az Alkotmánybíróság mindazonáltal emlékeztetett korábbi álláspontjára is, amely szerint **a közélet állapotától is függ**, hogy a lakosság egyes csoportjaival szembeni véleménynyilvánítás milyen hatást gyakorol a megsértett közösséghez tartozókra. **A közhatalom gyakorlóinak** az Alkotmány 8. § (1) bekezdéséből származó **kötelessége**, hogy az egyenlő emberi méltóságot tiszteletben tartva és védelmezve folytassák tevékenységüket. Ez a kötelezettség nemcsak az egyes hatáskörök gyakorlására vonatkozik, hanem irányadó minden

⁶⁰ Az Alkotmánybíróság leszögezte, hogy a régi „Gytv. 2. § (3) bekezdésében szereplő „gyülekezés gyakorlása” nyelvtani értelmezés, valamint az oszlatással összefüggésben rendszertani értelmezés alapján is a megkezdett gyülekezésekre vonatkozik.” 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [43]

⁶¹ 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [44]

⁶² Az EBESZ Irányelvek konkrét pontját a határozat nem jelöli meg, esetlegesen a 26. pontra utalhat: A „békés” kifejezést úgy kell értelmezni, hogy az magában foglalja az olyan magatartást is, amely zavarhatja vagy sértheti azokat a személyeket, akik szemben állnak a népszerűsíteni kívánt eszmékkel vagy állításokkal, sőt még az olyan magatartást is, amely átmenetileg akadályozza vagy gátolja harmadik személyek tevékenységét.”

⁶³ 30/2015. (X. 15.) AB határozat, Indokolás [25]; 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [46]

⁶⁴ 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [48]

A gyülekezési hatóság és a bíróság konkrét döntésének a megsemmisítését ugyanakkor több alkotmánybíró – Czine Ágnes, Varga Zs. András és Szívós Mária – is vitatta különvéleményében. Álláspontjuk szerint a jogalkalmazó szervek a régi Gytv. és az Alaptörvény vonatkozó szabályainak értelmezésével helyesen jutottak arra a következtetésre, hogy a becsület napi rendezvény az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése alapján megtiltható. A jogalkotó a többségi döntésben foglalt, megítélése szerint téves alkotmánybírói értelmezés miatt határozta meg részletesen a gyűlések megtiltásának okait az új gyülekezési törvényben. (Vö: 23. lábjegyzet)

közéleti megnyilatkozásra. Ha a politikai élet alakítói elkötelezettek az Alkotmány alapértékei mellett, és **következtesen megnyilvánulnak a kirekesztő nézetekkel szemben**, akkor kifejezésre juttatják, hogy a megsértett csoportokhoz tartozók megfelelő támogatást és védelmet kapnak a politikai közösségtől. **Ilyen környezetben a gyűlölet**, a megvetés és az ellenézés **hangjai elszigetelődnek, jelentéktelenné válnak** és nem képesek jogsérelmet okozni.⁶⁵

3.2. A közösségek méltóságának megsértése, mint a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos korlátja

A **6/2021. (II. 19.) AB határozatban** az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy bár korábban még érdemben nem alkalmazta az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdését, de a cikk (4) bekezdését már több határozatában is értelmezte. Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdését egyazon Alaptörvény-módosítás iktatta be, mindkét rendelkezésnek – közvetlenül vagy közvetve – egyaránt az emberi méltóság védelme a célja, valamint a két rendelkezés hasonló megszővegezését alapul véve, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése értelmezésekor **kiindulópontnak tekintette** a (4) bekezdésre vonatkozó joggyakorlatát.⁶⁶

Az **Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdését értelmező döntéseiben** az Alkotmánybíróság kifejtette: a véleményszabadság nemcsak bizonyos felfogások vagy eszmék, hanem magának a véleménynyilvánításnak a lehetősége előtt nyit szabad utat. A közhatalom, illetve a közhatalmat gyakorlók ellenőrzése és a közvélemény tájékoztatása, figyelmének felhívása érdekében pedig **bizonyos fokú túlzást, provokációt is magukban foglalhatnak**. Éppen ez adja ugyanis a plurális és sokszínű demokratikus berendezkedésű társadalmak alapját. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel, a korábbi alkotmánybírósági gyakorlathoz képest hangsúlyozza ugyanakkor, hogy **a véleményszabadság határa mások emberi méltóságából fakadó becsület és jó hírnév védelme**. Vagyis a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja a pusztá megalázás, illetve a bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása. Ezen kívül nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett véleményt sem, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsúrlésében öltenek testet.⁶⁷

A testület – az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének szövegére, céljára, illetve az Alkotmánybíróság fent idézett joggyakorlatára figyelemmel – arra a következtetésre jutott, hogy a magyar nemzet, a **nemzeti, etnikai, faji és vallási közösségek méltósága védelmében a véleménynyilvánítás szabadsága és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan korlátozható**. A véleményszabadság már nem nyújt védelmet a közösségekkel kapcsolatos olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső közléseknek, amelyek **célja a pusztá gyűlölködés, a közösséghez tartozó személyek emberi mivoltában való megalázása**, a súlyosan bántó vagy sértő kifejezések használata, illetve más jogsérelem okozása. Ilyen célra nem irányulhat a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása. A közéleti vitában kifejtett vélemény megfogalmazása sem járhat az emberi méltóság korlátozhatatlan magjának

⁶⁵ 95/2008. (VII. 3.) AB határozat, ABH 2008, 792–793.; 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [52]

⁶⁶ 6/2021. (II. 19.) AB határozat, Indokolás [21]

⁶⁷ 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [40]; megerősíti: 6/2021. (II. 19.) AB határozat, Indokolás [22]

sérelmével, így a közösséghez tartozó személyek emberi státuszának nyilvánvaló és súlyos becsmérlésével.

A véleménynyilvánítás szabadságának **határa** ugyanakkor nem valamely közösségnek – illetve a hozzá tartozó egyes személyeknek – a megsértése, hanem **a közösség méltóságának megsértése**. A közösség méltóságának megsértése nem azonos a közösség megsértésével, s még kevésbé a közösség egyes tagjai érzéseinek megsértésével. A közösséghez tartozó egyén emberi méltóságának a közösséghez való tartozásával összefüggő megsértése természetesen az egyén szubjektív érzéseinek a megsértését is eredményezi. Visszafelé ez azonban nem törvényszerű: a közösség valamely tagja szubjektív értékítéletének, érzelmi beállítottságának vagy esetleges érzékenységének a megsértése nem feltétlenül jelenti az illető emberi méltóságának, illetve a közösség méltóságának a megsértését. Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésében nevesített közösségekhez tartozó egyes személyeket szubjektíve esetlegesen sértő, de emberi méltóságuk sérelmét el nem érő kifejezéseket az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése védi.⁶⁸

Az Alkotmánybíróság felhívta a figyelmet arra is, hogy **a sérülékenység megítélése szituatív jellemző**: „adott közlés üzenetét, célját, illetve sértő vagy bántó voltának mértékét a vitatott közlés tartalma és formája mellett az adott médiumon belüli kontextusára, valamint a társadalmi környezetre tekintettel lehet kellő alapossggal megítélni. Ha egy közösséget hazánkban történetileg súlyos sérelmek értek, illetve, ha a jelenkorban ismétlődő támadásoknak van kitéve, akkor az adott közösségnek a társadalmon belüli méltósága sérülékenyebbnek tekinthető.”⁶⁹

3.3. A Kúria legújabb döntései a gyülekezési jog korlátozását érintően

3.3.1. Szélsőséges eszmék terjesztésének veszélye miatti tiltás (Gytv. 14. §)

A Kúriai döntés alapjául szolgáló ügyben **a gyülekezési hatóság megállapította**, hogy bár a bejelentők nem február 11-én, a Becsület Napján, hanem egy nappal később akartak „kegyeleti megemlékezést” tartani, a bejelentők, illetve szervezők személye, korábbi tevékenységük, kommunikációjuk, vagyis az ügy összes körülménye alapján alappal feltételezhető volt, hogy a megvalósuló gyűlés sértené a Gytv. 14. §-át. A rendőrség külön kiemelte, hogy a korábbi tapasztalatok alapján „*ezek a csoportok nem direkt, hanem asszociatív módon fogalmazzák meg a megtartani kívánt rendezvényeik célját oly módon, hogy az ezzel az ideológiával azonosulni akaró emberek számára egyértelművé váljon, hogy az adott rendezvény a Becsület Napi megemlékezés. [...] Azok lebonyolítása, az ott elhangzott beszédek tartalma, a zenei betétek stílusa, a résztvevők megjelenése a külső szemlélőben félelemkeltésre, riadalom okozására alkalmas. Fennáll a veszélye, hogy a gyűlésen szélsőséges eszmék terjesztésére kerül sor, amely a második világháború érintett áldozatainak emlékét, a jelenleg is élő hozzátartozók emberi méltóságát sértené. A gyűlésen számítani kell szélsőséges csoportok megjelenésére, amely esetben annak megtartása a demokrácia lényegéhez tartozó közrend és köznyugalom jelentős mértékű támadásával is együtt járhat.*”⁷⁰

A Kúria a bejelentő keresetét elutasító, 2022. január 28-án kelt **ítéletében** – az alapjogi konfliktusokkal összefüggésben – kifejtette, hogy az **alpjog korlátozásának vizsgálatát** a

⁶⁸ 6/2021. (II. 19.) AB határozat, Indokolás [23]-[24]

⁶⁹ 6/2021. (II. 19.) AB határozat, Indokolás [27]

⁷⁰ Kgyk. 39.086/2022/8. Indokolás [4]

jogalkalmazás során nem közvetlenül az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében írt szükségességi és arányossági teszt alapján kell elvégezni, mivel a jogalkalmazó hatóságok az alapvető jogokat a törvény keretein túl nem korlátozhatják, a jogalkotó által megfogalmazott korlátozást nem írhatják tovább. A jogalkalmazás körében az Alkotmánybíróság egyértelművé tette azt, hogy **a bíróságok kötelezettsége**, hogy az alapvető jogokat a magánjog alanyai közötti viszonyokban is érvényre juttassák. Ezzel összefüggésben **speciális helyzet a konkuráló alapjogi pozíciók esetén áll elő**, vagyis amikor az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyában merül fel azáltal, hogy az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti.⁷¹ „Abban az esetben tehát, ha a bíróságoknak olyan jogvitában kell eljárniuk, amelyben az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyában merül fel azáltal, hogy az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti, a fentiekben meghatározott szempontok szerint az érintett alapvető jogok védelmi körének feltárásával és az érintett alapvető jogok összemérésével („**kíméletes kiegyenlítésével és méltányos egyensúlyba hozásával**”) kell döntésüket meghozniuk. Ennek során a bíróságok számára lényeges szempont, hogy az érintett alapvető jogok lényeges tartalma nem üresíthető ki, és az alapvető jogoknak az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó védelmi kötelezettségét biztosítani kell.”⁷²

A jogalkalmazás során tehát **a szükségességi és arányossági teszt közvetve, az érintett alapvető jogok összemérése során érvényesül**. Ez az összemérés azonban csak akkor végezhető el, ha az ügyben több alanyi jog, különösen az Alaptörvényben biztosított alapvető jog versengése vagy ütközése merül fel. A Gytv. tekintetében **ilyen helyzetet szabályoz a 13. §**. Ha tehát a Gytv. 13. §-án alapulna az alperes határozata, akkor az érintett alapvető jogok összemérése az alperes és a Kúria eljárásában is elkerülhetetlen lenne. A jelen ügyben azonban a Gytv. 13. §-át nem kellett vizsgálni, mert az alperes a határozatát a Gytv. 14. §-ára alapította.⁷³ A **döntés elvi tartalma** szerint: „A Gytv. 14. §-ában foglalt megtiltási kötelezettség a nemzetiszocialista vagy kommunista diktatúra által elkövetett embertelen bűnök tényét tagadó, kétségbe vonó, azokat jelentéktelen színben feltüntető, vagy azokat igazolni törekvő (tiltott célú) gyűlést kivonja az Alaptörvény VIII. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjog védelmi köréből. A gyülekezési hatóságnak azt kell vizsgálnia, hogy a Gytv. 14. § a) és b) pontjában írt megtiltási feltételek fennállnak-e.”⁷⁴

A döntés ellen benyújtott **alkotmányjogi panasz** kapcsán az **Alkotmánybíróság** a panasz visszautasításáról döntött, megjegyezve, hogy a Kúria az irányadó alkotmánybírósági gyakorlatot figyelembe véve, kellő alaposággal elemezte az Alaptörvény VIII. cikk (1) bekezdésének és a Gytv. 14. §-ának a kapcsolatát. Emellett az Alaptörvény VIII. cikk (1) bekezdésével összhangban mutatott rá, hogy a gyűlés megtiltása összhangban állt-e a Gytv. 14. §-ával.⁷⁵

⁷¹ Kgyk. 39.086/2022/8. Indokolás [15]

⁷² 3145/2018. (V. 7.) AB határozat, Indokolás [66]-[70]; Kgyk. 39.086/2022/8. Indokolás [16]

⁷³ Kgyk. 39.086/2022/8. Indokolás [17]-[18]

A Gytv. 14. §-a – a Gytv. 13. §-ával ellentétben – nem versengő alapjogi helyzetet szabályoz. A gyűlés kötelező megtiltását írja elő az a) és b) pontban írt feltételek fennállása esetén. Ez azt jelenti, hogy az alperes a felperes által bejelentett gyűlés megtartásának megtiltását - sem a szükségességi és arányossági teszt közvetlen, sem annak közvetett alkalmazásával - nem mérlegelhetette. Vizsgálnia és mérlegelnie a tényállás tisztázása körében csak a Gytv. 14. § a) és b) pontjában írt körülmények fennállását kellett. A Kúria pedig szintén csak ezt a mérlegelő tevékenységet vizsgálhatta felül.

⁷⁴ Kgyk. 39.086/2022/8. Indokolás [28] A döntést a Kgyk. 39.539/2022/9. számú, 2022. december 2-án hozott kúriai ítélet is megerősítette (BH 2023.20.).

⁷⁵ 3387/2022. (X. 12.) AB végzés, Indokolás [19]

3.3.2. Mások jogainak és szabadságának sérelme miatti tiltás (Gytv. 13. §)

Egy másik ügyben a **gyülekezési hatóság** a 2023-ban megrendezni tervezett PRIDE-ot érintően **tiltotta meg egy** ugyanarra az időpontra és útvonalra bejelentett **versengő rendezvény megtartását**. A határozat hivatkozott arra, hogy az elmúlt évek szakmai tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a gyűléshez kapcsolódóan az ellentétes érzelmű bejelentők a Gytv. szerinti legkorábbi határidőben számtalan olyan gyűlést jelentettek be, amelyeken az LMBTQ közösség tagjait elítélő célból gyűltek össze.⁷⁶ A gyülekezési hatóság eljárása során megállapította azt is, hogy a **bejelentő**, mint magánszemély a Mi Hazánk Mozgalom budapesti alelnöke, és e **társadalmi szerepvállalása alátámasztja** a rendelkezésre álló információk egyenkénti és összességében történő értékelésének a függvényében azt, hogy csak azért élt a gyűlés bejelentésének legkorábbi időpontban való megtételének lehetőségével, hogy a vele ellentétes érzelmű csoportok ne élhessenek adott helyen és időben a békés gyülekezés jogával.⁷⁷

A **Kúria** a bejelentő keresetét elutasító, 2023. április 27-én hozott **ítéletében** leszögezte: a gyűlések szükségszerűen kihatnak mások jogainak és szabadságának érvényesülésére. A Gytv. erre figyelemmel kizárólag akkor engedi meg a gyűlés megtiltását, ha az a sérelem szükségtelen mértékű és aránytalan. Ha a gyülekezési hatóság mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében korlátozza vagy megtiltja a gyűlés megtartását, határozata indokolásában értékelnie kell, hogy a gyűlés mely konkrét jogokat és szabadságokat érinti, a korlátozás vagy megtiltás nélkül milyen mértékben sértené ezeket a jogokat és szabadságokat, továbbá, hogy az enyhébb korlátozások miért nem vezetnének eredményre.⁷⁸ *„Figyelemmel arra, hogy a Gytv. 13. § (1) bekezdése szerint a gyülekezési hatóság döntését az egyeztetést követően rendelkezésre álló információk alapján hozza meg, e körben a korábbi hasonló gyűlések tapasztalatai is értékelhetőek, sőt azokat a gyülekezési hatóságnak értékelnie is kell.”*⁷⁹

A hatályos magyar jogszabályokkal kihirdetett nemzetközi emberi jogi dokumentumokban is **általánosan elismert jogelv**, hogy az alapjogok garantálása senkit sem jogosít fel olyan cselekvésre, amely e jogokkal való élés ellehetetlenítésére irányul.⁸⁰ Így a gyülekezési jog gyakorlása sem irányulhat mások jogainak és szabadságának ellehetetlenítésére, vagyis a békés gyülekezéshez való jog által nem védettek az olyan ellentüntetések, amelyeket azzal a céllal szerveznek, hogy egy másik gyűlést megakadályozzanak. Erre figyelemmel a Kúria megállapította, hogy *„korlátozhatók, vagy megtilthatók azok a gyűlések, amelyek más gyűlés ellehetetlenítésére irányulnak.”*⁸¹

⁷⁶ Kgyk. 39.041/2023/3. Indokolás [10]

A hatóság szerint e versengő gyűlések bejelentése az elmúlt években nem feltétlenül a tényleges gyűlés megtartásra irányult, amit számos, a sajtóban megjelent nyilatkozattal igyekezett alátámasztani.

⁷⁷ Kgyk. 39.041/2023/3. Indokolás [11]

A hatóság „az általa elvégzett szükségességi-arányossági teszt eredményeképpen arra a következtésre jutott, hogy a felperes adott időpontban és helyszínre vonatkozó gyűlés bejelentése nem a tényleges gyűlés megtartására irányult, hanem a rendeltetésszerű joggyakorlat alapelveivel ellentétesen, az elsőbbségi területfoglalás elvére alapozva, mások jogainak és szabadságának szükségtelen mértékű és aránytalan sérelmére törekedett,” ezért a gyűlés bejelentésben megjelölt helyszínen és időpontban történő megtartását megtiltotta. Indokolás [12]

⁷⁸ Ezt egy későbbi kúriai döntés elvi tartalmában is megerősítette. Lásd: Kgyk. 39.073/2023/3. Indokolás [19]

⁷⁹ Kgyk. 39.041/2023/3. Indokolás [32]

⁸⁰ Lásd: Egyezségokmány 5. cikk 1. bekezdés, Egyezmény 17. cikk

⁸¹ Kgyk. 39.041/2023/3. Indokolás [34]

A nyilatkozatok értékelése során nem mellőzhető a Gytv. 13. § (1) bekezdésének „*az egyeztetést követően rendelkezésre álló információk alapján megalapozottan feltehető*” fordulatának értelmezése. E rendelkezésből egyrészt az következik, hogy **a gyülekezési hatóságnak az egyeztetés mellett bármilyen rendelkezésére álló információt értékelnie kell** a gyűlés korlátozása vagy megtiltása során. Másrészt a fordulat a valószínűsítésnél szigorúbb alátámasztást jelent. A gyülekezési hatóságnak e körben **értékelnie kell a korábbi hasonló bejelentések és gyűlések megtartásának tapasztalatait**, valamint a gyűlések és **az azokat kísérő nyilatkozatok kontextusát** is. Az is értékelhető, hogy a felperes bejelentő az egyeztetés során mennyire volt együttműködő, az egyeztetési tárgyaláson tett nyilatkozataiból pedig következtetni lehet a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlására is.⁸² Mindezek alapján az alperes hatóság **jogszerűen értékelte a korábbi hasonló**, ellentüntetésként bejelentett, a sajtónyilatkozatok alapján azonban más gyűlések ellehetetlenítésére irányuló **gyűlések tapasztalatait is**. Jogszerűen jutott arra a következtetésre, hogy ezen információk (tapasztalatok) alapján megalapozottan feltehető, hogy a felperes által bejelentett gyűlés mások gyülekezési joga ellehetetlenítésére irányul.⁸³ A **döntés elvi tartalma** szerint: „*A gyülekezési hatóság eljárása során nem csak a bejelentés tartalmát, hanem az egyeztetést követően rendelkezésre álló információkat is értékeli, és ha azok alapján megalapozottan feltehető, hogy a gyűlés a közbiztonságot vagy a közrendet közvetlenül, szükségtelen és aránytalan mértékben veszélyezteti, illetve mások jogainak és szabadságának szükségtelen mértékű és aránytalan sérelmével jár, és a közbiztonság, a közrend vagy mások jogainak és szabadságának védelme enyhébb korlátozással nem biztosítható, a gyűlés megtartását megtiltó határozatot hoz.*”⁸⁴

⁸² Kgyk. 39.041/2023/3. Indokolás [36]

Gytv. 8. § (1) A gyűlés szervezője, illetve vezetője és a rendőrség a gyűlés szervezése és megtartása során együttműködik.

(3) A gyűlés szervezése és megtartása során jogait mindenki jóhiszeműen és rendeltetésszerűen gyakorolja.

⁸³ Kgyk. 39.041/2023/3. Indokolás [37]

⁸⁴ Kgyk. 39.041/2023/3. Indokolás [47]

IV. Előzmények a korábbi ombudsmani és bírói gyakorlatban

A korábbi évek demonstrációi közül szükségesnek tartok **három kiemelt jelentőségű ügyet** – a Magyar Gárda Mozgalom **tatárszentgyörgyi demonstrációjával** összefüggésben a Magyar Gárda Egyesület felosztatását; a **Gyöngyöspatán történt eseményeket**, különösen a heteken át tartó „*egyenruhás járőrözés*”, demonstráció és tömegverekedés, valamint ezzel kapcsolatban a rendőrség ellen zaklatás miatt indított peres eljárást, továbbá a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület viszontagságos felosztatását; végül a **Devecseren tartott demonstrációt** és az ezzel összefüggésben a rendőrség ellen indult közigazgatási és bírósági eljárásokat – részletesebben is ismertetni.

4.1. A Magyar Gárda-ügy

A **Magyar Gárda Hagyományörző és Kulturális Egyesületet (Egyesület)** a Jobbik Magyarorszáért Mozgalom politikai párt tagjai alapították 2007 júniusában, az Egyesület pedig rövidesen megalapította a **Magyar Gárda Mozgalmat (Gárda)**. A Gárda deklarált célja „*a magyarság fizikai, lelki és szellemi önvédelme*” volt. A Gárda egyenruhás tagjai Magyarországon szerte felvonulásokat és demonstrációkat tartottak, többek között olyan falvakban, ahol nagyszámú roma lakosság élt, és a „*magyar etnikum*” védelmére hívtak fel az úgynevezett „*cigánybűnözéssel*” szemben. 2007. december 9-én, kétszáz – formaruhában, és katonai alakzatban felvonuló – gárdista részvételével ilyen **demonstrációra került sor** a körülbelül 1.800 fő lakosú **Tatárszentgyörgyön**. A rendőrség – a közrend védelmére figyelemmel – előzetesen megtiltotta a Gárda végigvonulását a „*cigánysoron*”, a helyszínen pedig nagy erővel volt jelen.⁸⁵

4.1.1. A Gárda felosztatása

A tatárszentgyörgyi rendezvényt követően, 2007. december 17-én a **Fővárosi Főügyészség kezdeményezte az Egyesület felosztatását**.⁸⁶ Az ügyészség megítélése szerint az Egyesület működése a cigányok, mint Magyarországon honos népcsoporthoz tartozó személyek emberi méltóságához, egyenlőségéhez és szabadságához való jogainak sérelmével jár. A tatárszentgyörgyi rendezvény meghívójának szövegezése és a rendezvényen elhangzó beszédekben használt kifejezések összhatásukban **alkalmasak voltak arra, hogy** a társadalomban a roma közösség tagjaival szemben **negatív érzelmeket**, ezzel egyidejűleg a roma közösség tagjaiban **félelmet váltsanak ki**, ezáltal **társadalmi feszültséget keltve**. Az Egyesület által hangoztatott nézetek azért is alkotmányellenesek, mert a közrendvédelmi, **közbiztonsági feladatok ellátása az állam kizárólagos feladata**, ilyen tevékenységet az egyesülési jog keretei között önkényesen végezni nem lehet. A főügyészség szerint az Egyesület a cigányság szegregációját támogatja annak ellenére, hogy a népcsoportok elkülönítésére irányuló magatartás kifejezetten tiltott tevékenység. A többségi társadalom és a

⁸⁵ Az ügy releváns tényeit az Emberi Jogok Európai Bíróságának a Vona kontra Magyarország ügyben hozott ítélete és az Egyesület felosztatását kimondó bírói ítéletek – Jогtárban fellelhető szövege – alapján foglaltam össze.

⁸⁶ Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény 2. § (2) Az egyesülési jog gyakorlása nem sértheti az Alkotmány 2. §-ának (3) bekezdését, nem valósíthat meg bűncselekményt és bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.

16. § (2) d) A bíróság az ügyész keresete alapján felosztatja a társadalmi szervezetet, ha annak működése a 2. § (2) bekezdésébe ütközik.

cigányság szembeállítása, a cigány népcsoport elkülönítésére irányuló és a népcsoport tagjait közmegvetésnek kitenni szándékozó kijelentések nem férnek össze az Alkotmánnyal és a vonatkozó nemzetközi egyezményekkel. **A rendezvény külsőségei** – az egyenöltözetet viselő gárdisták katonai vezényszavak kíséretében, sorokba rendeződve masíroztak végig a településen, illetve sorakoztak fel a település Fő terén – **alkalmasak voltak arra, hogy a település és** – a média tudósításán keresztül – **az ország cigány lakosságát megfélemlítsék.**⁸⁷

A Fővárosi Bíróság 2008. december 16-án hozott ítéletével **feloszlatta az egyesületet.** Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a tatárszentgyörgyi rendezvény lényege a „**cigánybűnözés**” kategóriájának középpontba állítása volt. Ezen általánosító, egyértelműen faji, etnikai alapokon álló kategória alkalmazása sérti az egyenlő emberi méltóság alapeszméjét. Az Egyesület, illetve az általa támogatott Gárda **programmá tette az emberek közötti megkülönböztetést**, mindezt pedig több esetben erődemonstrációnak minősülő, másokat megfélemlítő felvonulások formájában is kifejezésre juttatta. A szinte feladtaszerű félelemkeltés azonban **nem lehet alkotmányosan elfogadott cél vagy szerep.** A bíróság álláspontja szerint az egyesülési jog korlátozásának nem előfeltétele, hogy konkrét bűncselekmény vagy fizikai erőszak valósuljon meg, **verbális megnyilvánulások, erődemonstrációk** is alkalmasak lehetnek a jogsértő hatás kiváltására. Így például a viselt **ruházat** – a nyilas vézskorszakhoz kapcsolódó történelmi tapasztalatok okán, az azóta eltelt történelmileg rövid időre is figyelemmel – objektíve alkalmas lehet egyes kisebbségek történelmi érzékenységének megsértésére. A bíróság rögzítette azt is, hogy egy jogállamban **nem lehet megtörni az erőszak alkalmazásának állami monopóliumát.** A Gárda által javasolt módon – bűnbakok megjelölésével, népcsoport, nemzetiség megbélyegzésével, illetve félelem keltésével – nem lehetséges jogállami megoldás. Az elsőfokú bíróság az összes körülmény mérlegelésével arra a következtetésre jutott, hogy **az Egyesület** – a vele szimbiózisban létező Gárda működésén keresztül – meghatározó módon olyan tevékenységet végez, amely **ténylegesen sérti egyes kisebbségek tagjai egyenlő emberi méltósághoz fűződő személyiségi jogait.** Demokratikus jogállamban még a véleménynyilvánítás szabadsága alapelvének tiszteletben tartása mellett sem fogadható el az emberek közötti megkülönböztetés programmá tétele, amely ellentétes az emberi méltóság alapeszméjével.⁸⁸

A Fővárosi Ítéltábla 2009. július 2-án **hatályában fenntartotta az ítéletet.**⁸⁹ A másodfokú bíróság – a tényállás részeként – rögzítette, hogy **Tatárszentgyörgyön, 2007. december 9-én** több száz gárdista vonult az utcákon rendőri biztosítás mellett, melyet a gyűlés bejelentésekor a rendezvény szervezője maga kért. A **Faddon, 2008. június 21-én** lezajlott demonstráción mintegy 250 gárdista vett részt száz fős rendőri erő jelenléte mellett, míg a **Galgagyörkön** megjelent 30 gárdistához képest hasonló számarányú rendőrt vezényeltek ki.⁹⁰ Erőszakos cselekményekre a fenti körülmények mellett egyik esetben sem került sor. A megmozdulások helyszínénél **tudatosan etnikai feszültségektől terhes olyan kistelepüléseket választottak,** ahol a közbiztonság fenntartásában eleve hiányosságok mutatkoztak.⁹¹

⁸⁷ Fővárosi Ítéltábla Pf.20.738/2009/7.

⁸⁸ Fővárosi Bíróság P. 26.453/2007/126.

⁸⁹ Fővárosi Ítéltábla Pf.20.738/2009/7. (BDT2009. 2084.)

⁹⁰ Galgagyörkön 2008. június 15-én egy roma és egy nem roma család közötti konfliktust követően jelent meg a Gárda.

⁹¹ Az alakzatban vonulások, a gyűlések és az azokon elhangzott beszédek mindenki számára közvetlenül átélhetők voltak, függetlenül attól, hogy azokon részt kívántak-e venni. A beszédekben a magyarság a roma és zsidó népességtől elkülönülő identitásként jelent meg. A szónoklatok tartalmát a vonulások demonstráció, vezényszavak, köszöntések és a gárdisták által viselt egyenruha összhatása egészítette ki.

Az ítéletábra szerint helyesen hivatkozott a Gárda képviselője arra, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata szerint a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik alapköve, ami nem csupán a kedvező fogadtatású vagy közömbös eszméket illeti meg, hanem azokat is, amelyek sértőek, megütközést keltőek vagy zavaróak, mert a tolerancia és a nyitottság követelménye nélkül nincs demokratikus társadalom.⁹² A politikai szónoklatokkal és a közérdekű vitákkal kapcsolatban **e jog korlátozására csak szűk körben van lehetőség**, ezért kiterjed a gyűlölködő kijelentésekre is mindaddig, amíg nem alkalmasak erőszak szítására.⁹³ A véleménynyilvánítás szabadsága magában foglalja az eszmék kifejezésének szabadságát az öltözködés (például egyenruha viselése) útján, valamint jelképek, szimbólumok használatával is. A menetelés, nyilvános felvonulás jogát a gyülekezési jog szintén garantálja.

Az ítéletábra álláspontja szerint ugyanakkor mindezeket **a körülményeket nem önmagukban, hanem összességükben**, a ténylegesen kiváltott hatásuknak megfelelően **kell értékelni**. A bíróság ennek során különös jelentőséget tulajdonított a helyszínek tudatos kiválasztásának: a kis lélekszámú, romák által is lakott településeken ugyanis a közbiztonságot érintő, így az ún. „*cigánybűnözéssel*” kapcsolatos kérdések demokratikus megvitatására nem, kizárólag a szónoklatokban kifejeződő üzenetek célba juttatására, a gárdistáknak a helyi lakossághoz viszonyított jelentős létszámára figyelemmel a magyarok megvédésére való képességének bizonyítására kerülhetett sor. Az Egyesület tehát egy általa fontosnak tartott társadalmi problémát nem demokratikus fórumon, párbeszéd keretében vitatott meg egyesületi célkitűzéseinek megfelelően, hanem egy félkatonai jellegű erődemonstráció keretében a saját véleményét deklarálta. Kétségtelen tény, hogy a rendőri biztosítás mellett megtartott rendezvények alkalmával erőszakos cselekményekre nem került sor, de a tényállásban bemutatott körülmények folytán, a valamennyi helyszínen jelenlevő foglyul ejtett közönségre⁹⁴ is figyelemmel **az erőszak közvetlen, egyéni jogok sérelmével is fenyegető veszélye fennállt**. Önmagában az erőszak tényleges hiányából – a nagyszámú rendőri jelenlét mellett – az erőszak veszélyének hiányára következtetni nem lehet.

A bíróság – az elsőfokú bíróság álláspontjával szemben – azt állapította meg, hogy az Egyesület tevékenysége folytán **nem a kisebbségek közösség szintjén értelmezendő emberi méltósághoz fűződő személyiségi joga sérült**, hiszen e jogok csak természetes személyt illelhetnek meg.⁹⁵ A közrend és köznyugalom ezzel szemben olyan, csak a közösség szintjén értelmezhető értékek, amelyekbe beletartozik minden érintettnek, így a rendezvények helyszínén tartózkodó természetes személyeknek a **biztonsághoz és szabadsághoz való joga**. Ez pedig az erőszak akárcsak közvetett, de reális veszélye esetén **sérül**, ami az adott esetben megállapítható.

⁹² Vajnai kontra Magyarország ügy

⁹³ Lásd: Sürek és Özdemir kontra Törökország ügy, Karatas kontra Törökország ügy, Oberschlick kontra Ausztria ügy, Nilsen és Johnsen kontra Norvégia ügy

⁹⁴ „Foglyul ejtett közönségről” akkor beszélhetünk, ha valaki oly módon nyilvánítja ki szélsőséges meggyőződését, hogy a sértett csoporthoz tartozó személy kénytelen azt megfélemlítve végighallgatni, és nincs módja kitérni a közlés elől. A demokratikus társadalomban valamely közérdekű kérdés megvitatását kezdeményező csoport másoktól nem kényszerítheti ki, hogy a vitában részt vegyenek és a részvétel konkrét formáját, módját sem írhatja elő.

⁹⁵ Ebben a tekintetben – a közösségek méltóságának elismerésével – az Alaptörvény 2013. április 1-jétől hatályos módosítása lényegi változást jelentett.

A faddi és tatárszentgyörgyi szónoklatok számos, **a cigányságra vonatkozó kirekesztő megnyilvánulást** tartalmaztak.⁹⁶ A bíróság vizsgálta az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatát, és leszögezte, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a védelme az ilyen véleményekre nem terjed ki, mert ezek az Egyezmény értékei elleni támadást jelentenek.⁹⁷ Az Alkotmányban rögzített **demokratikus jogállam** elvére figyelemmel az alkotmányos értékek védelmét célzó keretekbe a rasszista, kirekesztő megnyilvánulások szintén nem férnek be.

A faji megkülönböztetés elleni egyezmény kimondja, hogy a részes államok betiltanak minden olyan szervezetet, valamint propagandatevékenységet, amely a faji megkülönböztetést előmozdítja. Ezzel összhangban rögzítette **a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény**, hogy a Magyar Köztársaság tilalmaz minden olyan magatartást, amely a kisebbségnek a többségi nemzetből való kirekesztését, elkülönítését célozza vagy eredményezi.⁹⁸ **A faji megkülönböztetés és kirekesztés ennél fogva tilos magatartás**, ami a demokratikus rendet alapjaiban támadja, és mint ilyen – a hivatkozott nemzetközi egyezmény szerint – kifejezetten betiltással (felosztatással) szankcionálandó.

A **Legfelsőbb Bíróság** 2009. december 15-én **helybenhagyta a másodfokú ítéletet**. A felülvizsgálati bíróság szerint helyesen jutott a másodfokú bíróság arra a következtetésre, hogy az egyes rendezvényeket, és azok lehetséges hatásait a maguk összességében kellett vizsgálni. *„Egy adott rendezvényen elhangzott kijelentések és beszédek hatása nyilvánvalóan felerősödhet, vagy eltérő lehet attól függően, hogy milyen lélekszámú, és lakosságát illetően milyen etnikai, faji összetételű településen hangzanak el, a rendezvényeket milyen külsőségek, és részvételi arány mellett tartják meg, a rendezők a szükségképpen kiváltott érzelmeket, vagy indulatokat miként tudják, vagy tudják-e megfelelően kezelni.”* A vizsgált rendezvényeken nem pusztán az egyes településeken uralkodó állapotokra kívántak rámutatni, hanem olyan kijelentések is elhangzottak, amelyek az érintett, célzott személyi kör közösségi szinten is érzékelhető és értékelendő biztonsághoz, szabadságához való jogát is sértették, **fajgyűlöletről tettek tanúságot**, és ennek következtében **sérült a közrend és a köznyugalom is**. Az a tény, hogy a rendezvényeken nem történtek erőszakos események, nem jelenti azt, hogy nem állt fenn azok konkrét veszélye. A vizsgált rendezvények nyilvánvalóan nem a megoldás irányába mutattak, hanem a meglévő feszültségeket gerjesztették, anélkül, hogy azok feloldására törvényes eszközeik lettek volna.⁹⁹

4.1.2. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete

Az Egyesület elnöke a Legfelsőbb Bíróság döntését követően az Emberi Jogok Európai Bíróságához (Bíróság) fordult, sérelmezve, hogy lényegében egy olyan demonstráció miatt oszlatták fel az Egyesületet, amit a hatóságok nem nyilvánítottak jogellenessé, s ami nem vezetett erőszakos cselekményekhez, ez pedig az Egyezmény 11. cikkében védett egyesülési szabadsághoz való jogának a megsértését jelentette.

⁹⁶ A rendezvények idején elhangzott szónoklatok, így különösen D. I. volt főkapitány sárbogárdi beszéde pedig a zsidó népcsoporttal szembeni fajgyűlölő megnyilvánulás volt.

⁹⁷ Lásd: KPD kontra Németország ügy, Glimmerverband, Hegenbeek kontra Hollandia ügy, Jersild kontra Dánia ügy; Vö: 48. lábjegyzet.

⁹⁸ 1993. évi LXXVII. törvény 4. § (1) A Magyar Köztársaság tilalmaz minden olyan politikát, magatartást, amely a) a kisebbségnek a többségi nemzetbe való beolvadását, a többségi nemzetből történő kirekesztését, illetőleg elkülönítését célozza vagy ezt eredményezi; c) a kisebbséget vagy kisebbséghez tartozó személyt hovatartozása miatt üldözi, életkörülményeit nehezíti, jogai gyakorlásában akadályozza.

⁹⁹ Kfv. 37.783/2009/6. (EBH2009. 2053., BH2010. 126.)

A Bíróság a **Vona kontra Magyarország ügyben**, 2013. július 9-én hozott ítéletében az alábbiakra mutatott rá.

A véleménynyilvánítás szabadságával összefüggésben a Bíróság korábban a Vajnai kontra Magyarország ügyben már megállapította: eszméket és magatartásokat nem lehet pusztán amiatt kivonni az Egyezmény által biztosított védelem köréből, hogy kényelmetlen érzést keltenek a polgárok egyes csoportjaiban, vagy egyesek tiszteletlennek tartják azokat.¹⁰⁰ A Bíróság szerint hasonló megfontolásokat kell alkalmazni az egyesülési szabadságra is, amennyiben az magánszemélyek olyan eszmék terjesztésére irányuló egyesülését érinti, amelyek kevésbé széles körben elfogadottak, sőt **megbotránkoztatóak vagy zavaróak**.

Az államnak mindazonáltal joga van arra, hogy **a demokrácia védelmében** – nemcsak pártokkal, hanem – nem pártjellegű entitásokkal (társadalmi szervezetekkel) szemben is **megelőző intézkedéseket tegyen**, ha egy mások jogait érintő, kellően közvetlen veszély aláássa azon értékeket, amelyeken a demokratikus társadalom nyugszik. Az egyik ilyen érték **a társadalom tagjainak faji elkülönülés nélküli együttélése**: enélkül egy demokratikus társadalom elképzelhetetlen. Még ha a mozgalom nem is tett kísérletet a hatalom megragadására, és a politikája miatt a demokráciára nézve fennálló veszély nem is kellően közvetlen, az államnak akkor is joga van a **megelőző jellegű fellépésre**, amennyiben megállapítást nyert, hogy a mozgalom a közéletben konkrét lépéseket kezdett tenni az Egyezmény, valamint a demokrácia követelményeivel összeegyeztethetetlen politika végrehajtására.

A Bíróság osztotta a nemzeti bíróságok azon álláspontját, hogy a Gárda tevékenysége és megnyilvánulásai a roma kisebbség és a magyar etnikumú többség faji alapú szembeállításán alapultak.¹⁰¹ A tatárszentgyörgyi rendezvény alkalmas volt arra, hogy a jelenlévők számára azt az üzenetet közvetítse: a gyűlés szervezőinek **szándékában áll és képesek is arra**, hogy egy félkatonai jellegű – a magyarországi roma lakosság tömeges kiirtásáért is felelős nyilaskeresztes mozgalomra emlékeztető – szervezettel elérjék céljaikat. Figyelemmel arra, hogy a Gárda és az Egyesület között szilárd szervezeti kapcsolat állt fenn, a **gyűlések megfélemlítő hatása bizonyosan felerősödött** annál a ténynél fogva, hogy a rendezvények mögött jogi elismeréssel támogatott, bejegyzett egyesület állt. A történelmi tapasztalatok fényében a félkatonai demonstrációk során egy olyan egyesületre történő támaszkodás, amely a származás szerinti elkülönülést hirdeti és implicite faji alapú cselekmények elkövetésére hív fel, minden bizonnyal megfélemlítően hat az adott faji kisebbség tagjai számára, különösen, ha **foglyul ejtett hallgatóságként** vannak otthonaikban.

A Bíróság szerint **ez túllépi a véleménynyilvánítás, illetve a gyülekezés számára az Egyezményben biztosított védelem körét**, és olyan megfélemlítésnek minősül, ami – az amerikai Legfelsőbb Bíróság ítélete szerint – valódi fenyegetést jelent.¹⁰² Az állam ezért jogosult arra, hogy **a célcsoportok tagjainak félelem nélküli élethez való jogát** megvédje, különösen azért, mert e csoportok tagjait faji alapon különítették el, és etnikai csoporthoz

¹⁰⁰ Vajnai v. Hungary no. 33629/06, § 57, ECHR 2008

¹⁰¹ A Bíróság összegzése szerint a magyar bíróságok úgy találták, hogy bár az Egyesület és a Gárda tevékenysége következtében tényleges erőszakra nem került sor, felelősek voltak azért, hogy verbális és vizuális erődemonstrációikkal romaellenes légkört teremtettek. E demonstrációk sértették az emberi méltóságot, valamint mások, nevezetesen a roma állampolgárok jogait. A bíróságok észrevételezték, hogy a tatárszentgyörgyi rendezvény központi témája, a „cigánybűnözés”, rasszista fogalom. A kérdéses gyűléseknek a katonai jellegű egyenruhák, vezényszavak, tisztelgések és alakzatok éppúgy velejárói voltak, mint a nyilaskeresztes jelképekre emlékeztető karszalagok. A bíróságok szerint ezen aktusok társadalmi feszültségekeltetés útján történő, a közlő erőszak légkörét hordozó nyilvános megfélemlítésnek minősültek.

¹⁰² The United States Supreme Court's judgment in Virginia v. Black

tartozásuk alapján félemlítették meg. **A félkatonai jellegű menetelés** túlmegy valamely zavart keltő vagy kellemetlen eszme egyszerű kifejezésén, mivel az üzenetet szervezett aktivisták fenyegető csoportjának a fizikai jelenléte kíséri. Amikor az eszmék kifejezése valamilyen magatartásformával jár együtt, a Bíróság szerint a véleménynyilvánítás szabadságának általában biztosított **védelem szintje csökkenthető** az e magatartással összefüggő, fontos közrend-védelmi érdekekre tekintettel. Ha az eszmék kifejezéséhez kapcsolódó magatartás megfélemlítő vagy fenyegető jellegű, vagy faji alapú beavatkozást jelent mások – az Egyezményben foglalt – bármely jogának vagy szabadságának a gyakorlásába vagy élvezetébe, akkor ezen megfontolások még a véleménynyilvánítás és a gyülekezés szabadságával összefüggésben sem hagyhatók figyelmen kívül.

A Gárda kifogásolt tevékenysége egyértelműen a „*cigánybűnözésért*” állítólagosan felelős roma kisebbséget vette célba, és a Bíróságot nem győzték meg a kérelmező azon érvei, hogy nem állt szándékában e sérülékeny csoport kirekesztése és megfélemlítése. **A felvonulások megfélemlítő jellege** még akkor is kiemelkedő jelentőségű, ha a tényleges gyűléseket a hatóságok nem tiltották be, és erőszakos cselekmény nem történt.

A Bíróság összességében kimondta, hogy **a gyűlések sorozatának** a „*cigánybűnözés*” visszaszorítása érdekében, félkatonai felvonulásokkal történő **megszervezése a faji elkülönítés politikájának megvalósításaként** fogható fel: a megfélemlítő menetelések valójában egyfajta – lényegében faji alapú – „*jog és rend*” megvalósítása első lépésének tekinthetőek. A Bíróság szerint azt a fenyegetést, amit a Gárda gyűlései mások jogaira nézve jelentettek, csak a Gárda számára szervezeti háttérrel biztosító Egyesület feloszlásával lehetett hatékonyan megszüntetni.¹⁰³

4.1.3. A kisebbségi biztos megnyilvánulásai

A Magyar Gárdával – mint új jelenséggel a kisebbségellenesség hazai történetében – **a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa** (kisebbségi biztos) is **kiemelten foglalkozott.**¹⁰⁴

A kisebbségi biztos 2007 december elején **levelet írt a közjogi méltóságoknak**, annak érdekében, hogy szólaljanak fel és ítélik el nyilvánosan a romaellenes, szélsőséges megnyilvánulásokat. A biztos – a „*cigánybűnözés*” kifejezés használatára utalva – leszögezte: „*Egy emberi jogokat tiszteletben tartó, nyitott európai társadalomban nem engedhető meg és nem fogadható el, hogy egy magát politikailag legitimnek tekintő mozgalom vezetője ilyen tartalmú nyilatkozatot tegyen.*”¹⁰⁵ A köztársasági elnök válaszában – támogatva a kisebbségi biztos erőfeszítéseit – a gárda tatárszentgyörgyi felvonulását kifejezetten cigányellenes és mérhetetlenül káros tüntetésnek minősítette, ami nehezíti a cigányság társadalmi beilleszkedésének előrehaladását. A kormányfő szintén üdvözölte a biztos kezdeményezését, és rámutatott, hogy a kormány már a gárda megalakulásakor kifejezésre juttatta e szervezet erkölcsi és politikai elfogadhatatlanságát. Az Országgyűlés elnöke hangsúlyozta, hogy számos nyilvános fórumon elítélt és visszautasított minden félelemkeltő és uszító magatartást.

¹⁰³ Vona v. Hungary, no. 35943/10, §§ 7-10, 57, 61-63, 65-67, 69, 71, ECHR 2013

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-122183%22%5D%7D>

Magyarul lásd: Vona kontra Magyarország, EJEB2013. 35943/10.

¹⁰⁴ Beszámoló a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának 2007. évi tevékenységéről, Budapest, 2008, 233-241. o.; Beszámoló a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának 2008. évi tevékenységéről, Budapest, 2009, 162-169. o.

¹⁰⁵ Beszámoló a kisebbségi biztos 2007. évi tevékenységéről, 240. o.

Hasonlóan nyilatkozott a Legfelsőbb Bíróság elnöke is, kinyilvánítva, hogy megítélése szerint a közösségek méltóságát sértő megnyilvánulásokkal szemben hatékonyabb jogi szabályozásra lenne szükség.¹⁰⁶

A kisebbségi biztos – a másik két ombudsmannal együtt – 2007. december 10-én **nyilatkozatot adott ki** a különböző kisebbségi közösségek – elsősorban a cigányok – elleni rasszista megnyilvánulások, köztük a bűnözés terjedésének genetikai vetületét hangoztató kijelentések felerősödése miatt.¹⁰⁷

A Gárda-ügyben hozott elsőfokú ítélettel összefüggésben a kisebbségi biztos hangsúlyozta, hogy az Egyesület felosztatására irányuló bírósági eljárást a „*gárda-jelenségre*” adott **jogállami válasznak** tekinti. A gyűlölet- és félelemkeltő „*vonulások*” várható illegalitásba szorítása világos jelzés mind a többségi társadalom, mind pedig más, hasonló módon megszerveződni vágyó csoport számára.¹⁰⁸ Rámutatott ugyanakkor arra is, hogy a (volt) tagok valójában továbbra is szervezhetnek demonstrációkat, melyeket – a régi Gytv. alapján – a rendőrség csak akkor oszthat fel, ha a gyülekezési jog gyakorlása bűncselekményt, vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást valósít meg, valamint mások jogainak vagy szabadságának sérelmével jár; továbbá, ha a résztvevők fegyveresen, illetve felfegyverkezve jelennek meg. A Gárda esetleges **jövőbeni rendezvényeit** megítélése szerint **fel lehetne oszlatni**, ha azok félelemkeltők vagy romaellenesek. „*Kérdéses azonban, hogy a rendőrség vállalni fogja-e a gyors döntés felelősségét. Az eddigi jogalkalmazási gyakorlat alapján ugyanis tartani lehet attól, hogy csak akkor kezdi meg a felosztatást, ha ténylegesen sor kerül erőszakos cselekményekre.*”¹⁰⁹

4.2. A Gyöngyöspatán történt események vizsgálata

A gyöngyöspatai eseményeket mind a kisebbségi biztos, mind a bíróságok mélyrehatóan vizsgálták, és számos jogsértést tártak fel.

2011. március 1. és március 18. között a **Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület (SZJPE) tagjai Gyöngyöspatán** az állításuk szerint a helyi roma lakosság által növekvő számban elkövetett vagyon elleni és erőszakos bűncselekmények jövőbeni megakadályozása céljából **folyamatos járőrözési tevékenységet végeztek**. A településen megjelentek a **Véderő** és a **Betyársereg** elnevezésű szélsőjobboldali, paramilitáris szervezetek tagjai is.

2011. március 6-án a Jobbik Magyarországért Mozgalom párt az SZJPE által biztosított **fáklyás felvonulást tartott** „*a helyi cigány lakosság bűnözésből élő rétege által terrorizált gyöngyöspatai lakosok érdekében*”. A Véderő 2011. április 22. és 24. között a roma lakosok által lakott településrészhez közel eső ingatlanon **katonai kiképző tábort szervezett**, ami az ott élő roma lakosságban már előzetesen félelmet keltett, így a helyzet még feszültebbé vált. Ebben a felfokozott helyzetben, 2011. április 26-án este **tömeges verekedés tört ki**, ami miatt rendőri intézkedésekre is sor került.¹¹⁰

¹⁰⁶ Beszámoló a kisebbségi biztos 2007. évi tevékenységéről, 241. o.

¹⁰⁷ <http://www.kisebbségiombudsman.hu/hir-130-az-ombudsmanok-nyilatkozata-az-emberi.html>

¹⁰⁸ Beszámoló a kisebbségi biztos 2008. évi tevékenységéről, 163. o.

¹⁰⁹ Beszámoló a kisebbségi biztos 2008. évi tevékenységéről, 164. o.

¹¹⁰ A Kúria ítéletében rögzített tényállást lásd: Pfv. 21.274/2016/4. Indokolás [1] és [38].

4.2.1. A kisebbségi biztos átfogó vizsgálata

A **kisebbségi biztos** – helyszíni vizsgálatot követően – már 2011. április 19-én **jelentést adott ki** a 2011 márciusában történt gyöngyöspatai események és a hasonló jelenségek veszélyeiről.¹¹¹

A biztos rámutatott, hogy már **évekkel ezelőtt**, a Magyar Gárda megalakulásával **megkezdődött az a folyamat**, hogy egyes, romák által is lakott településeken külső erők jelennek meg a „*rendcsinálás*” szándékával. A Gárda feloszlata után számos olyan szervezet¹¹² alakult, amelyek a volt tagokat kívánták összefogni, és keretet adtak ahhoz, hogy a külsőségeket (például formaruha, köszönés, kapitányságokból álló szervezet) változatlan formában vagy némi módosítással megőrizve folytathassák a tevékenységüket. A volt gárdisták által alapított SZJPE céljai és tevékenységi köre szintén hasonlóságot mutatott a Gárdáéval, tagjainak formaruhája is erősen emlékeztetett a Gárda tagjainak ruházatára.¹¹³

A) A jelentésben feltárt **tényállás** szerint a „*járőrözések*” úgy **kezdődtek**, hogy a Jobbik gyöngyöspatai szervezetének elnöke a településen tapasztalható „*rossz közbiztonsági helyzet*” miatt felvette a kapcsolatot az SZJPE-vel.¹¹⁴ A **Véderő**, a **Betyársereg** és a **Csendőrség** tagjai rövidesen szintén megjelentek Gyöngyöspatán, ők a tevékenységüket elvileg az SZJPE-től függetlenül, de velük összetéveszthetően végezték.¹¹⁵ A rendőrség folyamatosan, nagy erővel volt jelen a településen, rendszeresen egyeztetett minden érintett féllel, és különböző rendőri intézkedéseket (igazoltatás, előállítás) is foganatosított.¹¹⁶

A helyszíni vizsgálat során összességében az a kép rajzolódott ki, hogy a település roma és nem roma lakosai közötti **ellentét éppen az „egyenruhások” megjelenését követően éleződött ki**. A márciusi eseményeket meglehetősen különbözően élték meg az ott lakók: **a nem roma lakosok** egy része biztonságérzete növekedéséről számolt be, sőt, több mint ezer ember petícióban kérte, hogy az SZJPE a településen maradjon. Ezzel szemben **a romák** rendkívüli félelemről, szorongásról és az üldöztetés érzéséről beszéltek. Különösen a gyermekes családok tartottak a fizikai támadás lehetőségétől, és voltak olyan napok, amikor nem is merték elengedni a gyermekeiket az iskolába. Rettegtek az utcán járni, megalázva, megfélemlítve érezték magukat, még a házukban is féltek, amikor az ablakuk alatt masíroztak a „*járőrözők*”. Többen elmondták, hogy nem tudtak aludni a félelemtől, sokan azóta is

¹¹¹ <http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/203198066.pdf>

¹¹² Új Magyar Gárda Mozgalom, Magyar Nemzeti Gárda, Őrző Magyar Gárda

¹¹³ Az SZJPE elnöke az Új Magyar Gárda Békés megyei kapitánya volt; formaruhájuk fehér ingből, fekete mellényből, nadrágból és bakancsból, sapkából, valamint árpádsávos címerrel ellátott, „Szébb Jövőért” és „Polgárőrség” feliratú, fekete kabátból állt. Az SZJPE nem volt tagja az Országos Polgárőr Szövetségnek, mert az elutasította az együttműködést.

¹¹⁴ Az események közvetlen kiváltó oka egy idős, nem roma lakos öngyilkossága volt, amire különböző magyarázatok születtek. A rendőri vezetők szerint a település bűnözési helyzete semmiképp sem szolgált magyarázatul az eseményekre. A 2800 fős (ebből 450 roma lakosú) Gyöngyöspatán 2010-ben összesen 49 regisztrált bűncselekmény történt, 2011 első két hónapjában pedig öt (három kisebb értékű, vagyon elleni bűncselekmény, egy rongálás és egy rágalmazás), tehát nem volt rosszabb a bűnözési helyzet, mint a hasonló adottságú településeken. A jelentés szerint ugyanakkor Gyöngyöspatán – ahogy számos más településen is – sokan úgy érezték, az állam nem védi meg őket a bűnözéstől. A romló szociális helyzet, illetve a bűncselekménynek nem minősülő „rendsértések” számának növekedése éppen úgy képes erőteljesen negatív hatást gyakorolni az emberek biztonságérzetére, mint a bűnözés.

¹¹⁵ A Betyársereg tagjai voltak azok, akik ostorral és fokossal jártak az utcákon, és magatartásukat a roma lakosok kifejezetten fenyegetőnek, megfélemlítőnek érezték.

¹¹⁶ Közlekedési szabálysértések, személyazonosság igazolásával kapcsolatos kötelességek megszegése, közbiztonságra különösen veszélyes eszközzel kapcsolatos szabálysértés, illetve jogosulatlan címhasználat miatt pedig szabálysértési eljárásokat is indítottak.

felriadnak, nyugtalanul alszanak. Sokan annyira féltek, hogy néhány napra inkább elmenekültek a településről.¹¹⁷ Az egyenruhások romaellenessége elsősorban **szóbeli erőszak** formájában jelentkezett, így olyan kijelentéseket tettek, mint: „*megdöglötök*”, „*szappant főzünk belőletek*”, a „*véretekkel festjük ki a falakat*”. Az egyik helyi lakos **zaklatás** miatt feljelentést tett a rendőrségen.¹¹⁸

A meghallgatott roma lakosok a **március 6-i demonstráció** során érezték magukat leginkább fenyegetve, és komolyan tartottak az indulatok elszabadulásától. Ennek veszélyét a rendőrség is felismerte, ezért különösen nagy létszámú rendőri erőt, 209 főt mozgósított az 1.500-2.000 fő, részben helyi lakos részvételével tartott rendezvény idejére. A rendezvényre hívó plakátokon az „**Összefogás a cigányterror ellen**” felirat szerepelt.¹¹⁹ A Fő téren megtartott beszédek elhangzása után a tömeg rendőri felvezetéssel felvonult a cigány önkormányzat elnökének házához, ahol átadtak egy úgynevezett együttélési szabályzatot, majd zömében **romák által lakott utcákon vonultak végig**. A rendőrség szerint a hangulat nyugodt volt, szórványos bekiabálások hallatszottak, rendőri intézkedésre nem került sor. A demonstráción olyan személyek is részt vettek, akik a Magyar Gárda formaruhájához hasonló öltözetet viseltek, de a rendőrség úgy ítélte meg, hogy a velük szembeni fellépésre nem volt jogi lehetőség, mert nem teljes körű Gárda-ruházatot hordtak.

B) A **jelentés megállapításai** alapján a „**civil járőrözés**” jogilag nem minősül rendezvénynek, tehát nem tartozik a Gytv. hatálya alá. A rendőrség álláspontja szerint az SZJPE – mint bíróság által törvényesen nyilvántartásba vett egyesület – tagjainak szabad mozgását a településen nem korlátozhatták, még akkor sem, ha ez sokak számára káros, konfliktus-generáló jellegű volt; részükről jogsértő tevékenységet nem tapasztaltak. A biztos szerint ugyanakkor az SZJPE tartós jelenléte és tevékenysége a roma kisebbség körében nem vitásan zaklató, provokáló, megfélemlítő légkört teremtett, ez önmagában is alapot adhatott volna arra, hogy a rendőrség **garázdaság szabálysértése** miatt eljárásokat indítson. A rendőrség „*javára írható*” ugyanakkor, hogy kéthetes folyamatos jelenlétével biztosítani tudta, hogy sem személyek, sem vagyontárgyak elleni erőszak nem történt, az agresszió megmaradt a szavak szintjén.

Tekintettel arra, hogy a „*járőrözések*” olyan konfliktushelyzeteket idéztek elő, amelyek magukban hordozták az erőszak kialakulásának veszélyét is, hiszen kiemelt rendőri jelenléteket tettek szükségessé a településen, **a biztos szükségesnek tartotta, hogy az ügyészség lépjen fel** a mások jogait és szabadságát sértő tevékenységet folytató **SZJPE ellen** az egyesülési jogról szóló törvény alapján; javasolta továbbá, hogy a jogalkotó részletesebben határozza meg a polgárőr tevékenység folytatásának egyes feltételeit.¹²⁰

¹¹⁷ A roma lakosok – különösen az első héten – úgy érezték, a rendőrség magukra hagyta őket, hiába kérték, hogy ne engedjék közel a házukhoz az „egyenruhásokat”. A jelentés szerint a rendőrség a roma lakosságot nem tájékoztatta megfelelően arról, hogy nem működik együtt az SZJPE-vel.

¹¹⁸ Ezt az ügyet az Emberi Jogok Európai Bírósága is vizsgálta (R.B. kontra Magyarország). <https://gyuloletellen.hu/node/102>

Egy másik ügyben egy civil szervezet tett feljelentést, mert egy 35 hetes terhes kismamát a boltból hazáig követtek fekete maszkos, egyenruhás, ostorral felszerelt férfiak, leköpték és a nyakába lihegtek, mire az ijedségtől beindult nála a szülés. <https://gyuloletellen.hu/node/91>

¹¹⁹ A rendezvényt a bejelentésből kitűnően sem önmagában a bűnözés visszaszorítása érdekében hirdették meg, hanem a demonstrációnak eleve etnikai színezetet adtak, ráadásul kifejezetten a romák által lakott településrészt akarták bejárni. A helyszín kiválasztása így alkalmas volt a „kollektív bűnösség” látszatának keltésére is.

¹²⁰ Megítélése szerint nincs elfogadható indoka annak, hogy egy polgárőr szervezet az ország bármely településén – akár lakossági tiltakozás ellenére is – figyelő-jelző szolgálatot, „járőrözést” végezzen, miközben ennek nyilvánvalóan feltétele a helyismeret, a jó kapcsolat a települési önkormányzattal és az ott élő polgárokkal, valamint az együttműködés a rendőrség helyi szerveivel.

A közterületi vonulás a biztos álláspontja szerint **megvalósította az Ebktv. szerinti zaklatást**,¹²¹ mert a romákkal szemben – a védett tulajdonságaikra tekintettel – megfélemlítő, ellenséges, megalázó, támadó légkört teremtett, vagyis az egyenlő bánásmód sérelme dokumentáltan megtörtént. Csakhogy az állami támogatásban nem részesülő civil szervezetekre – a pártokat kivéve – a törvény személyi hatálya nem terjed ki, ezért az SZJPE tagjaival szemben nem lehet az Ebktv. alapján fellépni. **A biztos** ezért a korábbi éves beszámolóira is utalva **javasolta**, hogy a zaklatás meghatározott, közérdekű igényérvényesítésre alapot adó eseteiben az Ebktv. személyi hatályát terjesszék ki a nyilvános rendezvények szervezőire, felszólalóira is.

A biztos szükségesnek tartotta azt is, hogy **a nyomozó hatóságok** kellő körültekintéssel **vizsgálják meg**, az eseménysorozattal összefüggésben felmerült-e a közösség elleni izgatás, valamint a közösség tagja elleni erőszak elkövetésének gyanúja.

A (rég) Gytv. hatálya alá eső rendezvénnyel összefüggésben a biztos kifejtette, hogy **a békés gyülekezéshez való alapjogot nem lehet félelemkeltő, zaklató, megbélyegző, etnikai csoportokat gyalázó módon gyakorolni**. A törvény alapján ugyanakkor nem határozható meg egyértelműen, hogy a félelemkeltés, a zaklató légkör milyen esetekben minősíti át „*békétlen*” rendezvénnyé az adott demonstrációt, ennél fogva nem róható kizárólagosan a rendőrség terhére, hogy – a biztos megítélése szerint helytelenül – nem akadályozták meg a romák által lakott utcák bejárását. A roma lakosok így **foglyul ejtett közönségként** kénytelenek voltak eltűnni az elhangzott beszédek, valamint az utcákon megjelent, félelmet keltő tömeget. A rendezvény egyes **felszólalásai** kifejezetten a roma közösség ellen irányultak, és nem zárható ki, hogy – erős rendőri biztosítás hiányában – alkalmasak lehettek volna aktív, tevékeny gyűlölet felkeltésére is.

A kiszolgáltatottság és félelem érzését fokozta, hogy több résztvevő is egy felosztatott, közismerten romaellenes szervezet formaruhájához hasonló viseletet hordott. **Kifogásolható, hogy a rendőrség azért nem lépett fel velük szemben szabálysértés elkövetése miatt**, mert az érintettek nem teljességében (mellény, sapka, sál) viselték a Gárda formaruháját. A felosztatott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel szabálysértésének elkövetéséhez ugyanakkor már az is **ellegendő**, ha a rendezvényen résztvevők ruházatáról – annak jellegzetességei miatt – a felosztatott szervezet **egyen- vagy formaruhája ismerhető fel**.¹²² A kisebbségi ombudsman a tényállást érintően megítélése szerint szűkítő jogértelmezést alkalmazó bírói gyakorlat továbbfejlesztése érdekében a Legfelsőbb Bíróság elnökéhez fordult, valamint különböző – a tényállás kiegészítésére irányuló – jogalkotási javaslatokat is megfogalmazott.

A biztos felhívta a figyelmet arra is, hogy a fennmaradó feszültségek, félelmek, konfliktusok kezelésére, a „*szétszakadt település*” nyugalmanak helyreállítására szakszerű,

¹²¹ Ebktv. 10. § (1) Zaklatásnak minősül az az emberi méltóságot sértő, szexuális vagy egyéb természetű magatartás, amely az érintett személynek a 8. §-ban meghatározott tulajdonságával függ össze, és célja vagy hatása valamely személlyel szemben megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszegyenítő vagy támadó környezet kialakítása.

¹²² 2010. augusztus 19-től az 1999. évi LXIX. törvény (rég) Szabs. tv.) rögzítette a „Felosztatott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel” tényállását:

152/B. § (1) Aki a bíróság által társadalmi szervezet felosztatásáról hozott döntésében jogellenesnek nyilvánított tevékenységet végez, elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) Elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható, aki

a) a bíróság által felosztatott társadalmi szervezet működésében a felosztatás után részt vesz,

b) nyilvános rendezvényen a bíróság által felosztatott társadalmi szervezet egyenruháját vagy formaruháját viseli, továbbá aki nyilvános rendezvényen olyan egyenruhát vagy formaruhát visel, amelyről – annak jellegzetes tulajdonságai miatt – bíróság által felosztatott társadalmi szervezet egyenruhája, formaruhája ismerhető fel.

külső segítségre lenne szükség. Nem könnyíti meg a helyzet rendezését az sem, hogy a településen továbbra is jelen van az SZJPE, amely helyi tagokkal tette állandóvá a községben való működését. A roma lakosok félelmeinek fenntartásához az is hozzájárul, hogy 2011 áprilisában **Hajdúhadházon is megjelentek** a nem állami, „*egyenruhás rendfenntartók*”.¹²³

A biztos hangsúlyozta, hogy ez a **jelenség** – a társadalmi és politikai támogatottság mellett, továbbá a jogi szabályozás hiányosságai, illetőleg a helytelen jogalkalmazási gyakorlat folytán – bárhol és bármikor **megismétlődhet**, előidézve ezáltal az emberi méltósághoz fűződő alapjog sérelmét. A „*gárda-jelenség*” terjedése – ha az érintett közösségek nem érzik, hogy a rendőrség biztosítja számukra az elvárható védelmet – ráadásul kiválthatja a romák körében a **militáns önvédelmet** is. Különösen fontos tehát, hogy az állam és a helyi szervek a jövőben mindent megtegyenek annak érdekében, hogy **egyetlen településen se lehessen** arra hivatkozva **párhuzamos „bűnüldöző” hatalmi struktúrát kialakítani**, hogy az erre hivatott szervek nem látják el kellő hatékonysággal a feladatukat.¹²⁴

A jelentés kiadását követően tovább nőtt a feszültség, ugyanis a Véderő tagjai 2011. április 22-24. között „*katonai kiképzőtábor*” szerveztek a településen megvásárolt telken. Ezen idő alatt a gyöngyöspatai roma nőket és gyermekeiket – saját kérésükre – a Magyar Vöröskereszt Csillebércen és Szolnokon ifjúsági táborokban helyezte el.¹²⁵ A fokozott rendőri jelenlét ellenére 2011. április 26-án este **verekezés tört ki** a településen a Véderő és a Betyársereg egyes tagjai és a romák között, melynek következtében többen is sérülést szenvedtek.¹²⁶

A kisebbségi ombudsman megítélése szerint a **hosszú ideig tartó „megszállás”** és az azóta felgyült félelem és feszültségek mellett a **folyamatos provokáció váltotta ki az eseményeket**. Azonnali személyes találkozót kezdeményezett a miniszterelnökkel, valamint megkereste a belügyi tárcát is, ahonnan azt az ígéretet kapta, hogy minden szükséges intézkedést megtesznek a közrend és közbiztonság megőrzése érdekében.¹²⁷

A biztos 2011 decemberében **utóvizsgálati jelentést** adott ki,¹²⁸ melyben – többek között – megállapította, hogy javaslataival összhangban megteremtődött a jogi lehetőség arra, hogy fel lehessen lépni azon csoportosulásokkal szemben, amelyek a rendfenntartás állami

¹²³ <https://helsinki.hu/civil-szervezetek-levele-hajduhadhaz-ugyeben/> Hajdúhadházon 2011. április 17-én, közel ezer fő részvételével tartott demonstrációt a Jobbik „A közbiztonságért”, amit szintén az SZJPE biztosított.

¹²⁴ A biztos azt is kifejtette, a gyöngyöspatai események körülményei alapján felmerül annak a gyanúja, hogy voltaképpen egy politikai manipuláció tanúivá, illetve elszennedőivé váltak a helyi lakosok, melynek „forгатókönyve” szerint egy nem helyi civil szervezet a „cigánybűnözésre” hivatkozva megjelenik egy – politika által kiválasztott településen –, ahol néhány napos-hetes „parádézás” után – mikor a sajtót, a közvéleményt, a jogvédő szervezeteket és a helyi lakosságot kellő mértékben sikerült felkavarniuk, mozgósítaniuk, megfélemlíteniük – egy másik településen kezdik újra a romák és nem romák közötti ellentétek szítását.

<http://www.kisebbségiombudsman.hu/hir-680-nemzeti-es-etnikai-kisebbségi-jogok.html>

¹²⁵ A Magyar Vöröskereszt főigazgatójának beszámolója szerint „március elején úgy tűnt, a március 15-i ünnepre fog kulminálni az ottani szélsőjobbaldali jelenlét, és amint említettem, a szociális segély összegét fordították akkor az elutazásra. Rokonoknál nyertek befogadást, de továbbra is folytatódottak a gyülekezések. Már nem volt pénzük húsvét táján arra, hogy újra távozzanak a faluból, amikor is a Véderő több napos gyakorlatot hirdetett, illetve megvásároltak a roma teleppel szemben egy nagyobb telket, ahol kiképzőtábort szerettek volna kialakítani. Ez volt az a momentum, ami igazán félelemmel töltötte el a romákat, és azzal a kéréssel is fordultak a Vöröskereszthez, hogy nagyon megnyugtatón őket, ha a húsvéti ünnepekre szerveznék a gyerekeiknek és az édesanyáknak egy táboroztatást valahol az országban.” <https://www.parlament.hu/biz39/bizjvkv39/I011/1110261.pdf>

¹²⁶ https://hvg.hu/itthon/20110427_gyongyospata_terfigyelo_kamera_rendorseg

<https://hirado.hu/2012/09/18/gyongyospata-tomegverekedes-egyetlen-vadlottal/>

¹²⁷ <http://www.kisebbségiombudsman.hu/hir-681-kisebbségi-ombudsman-sajtokozelemenye.html>

¹²⁸ <http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/223419918.pdf>

monopóliumát sértve járnak el.¹²⁹ A településen megszűntek ugyan a roma közösség tagjaiban félelmet keltő „járőrözések”, de a helyi feszültségek továbbra is fennmaradtak. Az Országgyűlés felállított egy **eseti bizottságot**, ami azonban a gyöngyöspatai eseményeket sajátos szemszögből – elsősorban a romák nagy nemzetközi sajtóvisszhangot kiváltott „*húsvéti utaztatásának*” körülményeit érintően – vizsgálta.¹³⁰

4.2.2. Az SZJPE feloszlata iránti per

2011 áprilisában mind a **kisebbségi biztos**, mind egyes **jogvédő szervezetek** az **ügyészséghez fordultak** az SZJPE működése törvényességének ellenőrzését, illetőleg az egyesület feloszlataát kérve.

A) A Békés Megyei Főügyészség 2011 szeptemberében az SZJPE feloszlataát kérte a bíróságtól **arra hivatkozva**, hogy az egyesület **tevékenysége a roma kisebbség jogainak és szabadságának sérelmével jár**. Álláspontja szerint az SZJPE gyöngyöspatai és hajdúhadházi fellépése során **faji alapú megkülönböztetést tett** az emberek között, és a közbiztonság helyreállítása érdekében meghirdetett járőrszolgálat valójában a bűnözőnek kikiáltott cigány kisebbség megfélemlítését célozta, ezáltal sértette a roma kisebbséghez tartozók egyenlő emberi méltósághoz való jogát, az adott személyi kör közösségi szinten is érzékelhető biztonsághoz és szabadsághoz való jogát, és ennek következtében sérült a közrend és a köznyugalom. Az ügyészség meghatározó jelentőséget tulajdonított a helyi roma lakosok bevonásával készített **ombudsmani jelentésnek**. Megítélése szerint a radikális jobboldali szervezetek (Véderő, Betyársereg) tagjainak egyidejű jelenléte, a közös fellépések és együttműködés, a cigánybűnözés elleni demonstráción történő együttes jelenlét alkalmas volt arra, hogy őket a roma lakosság egységesen a romaellenes tevékenységéről közismert „*gárdistáknak*” tekintse. Az SZJPE – folyamatosan együttműködve a Jobbik Magyarországért Mozgalommal – biztosította a párt cigányellenes demonstrációit Gyöngyöspatán és Hajdúhadházon egyaránt.¹³¹

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, álláspontja szerint ugyanis az ügyészség nem szolgáltatott meggyőző bizonyítékokat az SZJPE feloszlataására alapot adó súlyos jogsértések alátámasztására.¹³²

¹²⁹ A 218/1999. (XII. 28.) Korm.rendeletbe 2011. április 23-án beiktatott „*Közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzése*” szabálysértés 2011. május 21-i hatállyal – elzárással is szankcionálható szabálysértésként – a régi Szabs. tv.-be került át: 142/C. § (1) Aki közterületen vagy nyilvános helyen olyan, a közbiztonság, közrend fenntartására irányuló tevékenységet végez, amelyre jogszabály nem jogosítja fel vagy ilyen tevékenység látszatát kelti, elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Az 1978. évi IV. törvénybe (régii Btk.) pedig 2011. május 7-i hatállyal beiktatták a „*Közbiztonsági tevékenység jogellenes szervezése*” tényállását: 217. § (1) Aki a) olyan, a közbiztonság, közrend fenntartására irányuló tevékenységet szervez, amelyre jogszabály nem jogosítja fel, vagy b) a közbiztonság, közrend fenntartásának látszatát keltő tevékenységet szervez, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a helyi polgárőr szervezet tagjának a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott feladatai ellátását úgy szervezi meg, hogy a helyi polgárőr szervezet a polgárőrségről szóló törvényben meghatározott együttműködési kötelezettségét nem teljesíti.

¹³⁰ 34/2001. (VI. 7.) OGY határozat az egyenruhás bűnözés folyamatát, hátterét és a gyöngyöspatai eseményeket feltáró, valamint az egyenruhás bűnözés felszámolását elősegítő eseti bizottság felállításáról

<https://www.parlament.hu/irom39/06574/06574.pdf>

¹³¹ Szegedi Ítéltábla Pf. III. 20 518/2012. (BDT2014. 3152.)

¹³² A rendelkezésére álló bizonyítékokat összességében értékelve megállapította, hogy az adott településeken felvonuló félkatonai szervezetek tevékenysége nyomán kirekesztő, emberi jogokat sértő, rasszista kifejezések, félelemkeltő megnyilvánulások történtek, amelyek a jogállamiságot sértik, és a közfelfogás szerint is

Arra a meggyőződésre jutott, hogy **az egyesület járőrözése nem a cigányság, mint népcsoport, hanem kifejezetten a bűnelkövetői kör ellen irányult**, annak a cigánysággal való azonosítása nélkül.¹³³

A főügyészség fellebbezésében – többek között – **hangsúlyozta**, hogy az elsőfokú ítélet meghozatalát követően az SZJPE részt vett a Devecseren és Cegléden történt romaellenes megmozdulásokon, Várpalotán tagtoborzót, Tiszaroffon fórumot tartott, képviselője pedig 2012. augusztus 25-én felszólalt a Magyar Gárda megalakulásának ötödik évfordulójára tartott megemlékezésen, ahol rasszista tartalmú beszédet mondott. **A Devecseren és Cegléden** történtek azt támasztják alá, hogy az egyesületnek az emberek származási alapon történő megkülönböztetését hangoztató demonstrációi egyre feszültebb helyzetet eredményeztek, sőt **erőszakos megnyilvánulásokhoz vezettek**, amelyek következményeként sérült a közrend és a köznyugalom.

A másodfokon eljáró Szegedi Ítéltábla az elsőfokú ítélet meghozatalát követően felmerült új tényekre és bizonyítékokra figyelemmel úgy ítélte meg, hogy a bizonyítási eljárás nagy terjedelmű – a másodfokú eljárás kereteit meghaladó – kiegészítése szükséges, ezért **az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte**, és a bíróságot a per újabb tárgyalására utasította. Rámutatott, hogy az ügyészségi álláspont lényegét tekintve úgy értelmezhető, hogy az SZJPE a gyöngyöspatai és a hajdúhadházi jelenléte során túllépte a gyülekezési és a véleménynyilvánítási szabadság határait, ezért a tevékenysége sérti mások jogait és szabadságát.

Az ítéltábla – az elsőfokú bíróság álláspontjával összhangban – leszögezte, hogy az egyenruha viselése, a különböző jelek, szimbólumok használata, az alakzatban vonulás, vezényszóra történő nyilvános menetelés és éneklés **a gyülekezési szabadságból fakadó jogszerű tevékenység**, így önmagában mások jogait, szabadságát nem sérti még akkor sem, ha egyesekből ellenérzést vált ki. **Mások jogainak, szabadságának sérelme akkor állapítható meg**, ha a megnyilatkozás – körülményei, uszító, vagy provokatív jellege folytán – az erőszak közvetlen veszélyével fenyeget, illetve alkalmas félelemkeltésre, fenyegető hatás kiváltására.¹³⁴ A járőrözéseket illetően az egyesület tagjai részéről megnyilvánuló, a roma lakosok megfélemlítését, erőszakkal való fenyegetettségét eredményező kijelentések elhangzása, egyéb atrocitások megtörténte nem bizonyított. A Gyöngyöspatán és Hajdúhadházon tartott rendezvényeken való szerepvállalás alapján sem állapíthatók meg az SZJPE felosztatásának törvényi feltételei, az egyesület ugyanis mindkét helyen csak, mint rendezvénybiztosító vett részt, a tagjai nem szólaltak fel.

Az ítéltábla egyetértett a főügyészséggel abban, hogy a bizonyítékok alapján az SZJPE a Jobbikhoz és a Magyar Gárdához hasonló nézeteket képvisel a roma lakosság megítélését illetően. **Önmagában azonban ez az eszmei közösség sem ad alapot az egyesület**

elfogadhatatlanok, az azonban nem bizonyítható, hogy az egyesület tagjai maguk is kifejtettek volna jogellenes magatartást, így az egyesület felosztatásának törvényi feltételei nem állnak fenn.

¹³³ Köztudomású tényként jelölte meg a bíróság, hogy az alulképzett, munkanélküliség által sújtott, megélhetési bűnözésre szoruló társadalmi réteg tagjai nagyobb részben a cigány származásúak köréből kerülnek ki, de ebből megítélése szerint nem vonható le olyan következtetés, hogy a „cigánybűnözők” elleni valamennyi megnyilvánulás egyben a jogkövető, együttélési normákat betartó cigány lakosság ellen is irányul.

¹³⁴ Ez a megállapítás egyrészt a közösség elleni uszítás (Btk. 332. §) akkor hatályos tényállása és értelmezési gyakorlata szerinti, közvetlenül erőszakra uszító kijelentésekre vonatkozott, másrészt azokra a félelemkeltésre, fenyegető hatás kiváltására alkalmas kijelentésekre is irányadó, melyek a bűncselekmény szintjét nem érik el, de sértik mások jogait és szabadságát. (Vö.: 21. lábjegyzet)

felosztatására, a véleménynyilvánítás ugyanis a demokratikus állam működésének alapja.¹³⁵ A Bíróság gyakorlata szerint a véleménynyilvánítási jog még a **gyűlölködő, kirekesztő véleményekre is kiterjed** mindaddig, amíg nem alkalmas erőszak szítására.¹³⁶

A megismételt eljárás során ezért az elsőfokú bíróságnak a magyarbánhegyesi, kunhegyesi, sarkadi, devecseri, ceglédi, várpalotai és tiszaroffi események értékelése alapján kell állást foglalni abban a kérdésben, hogy az új tények és bizonyítékok alapján megállapítható-e, miszerint az egyesület működése sérti-e mások jogait és szabadságát.¹³⁷

B) A Gyulai Törvényszék 2014. március 24-én kelt ítéletével a **keresetet ismételten elutasította**, mert továbbra sem találta elégségesnek a bizonyítékokat az egyesület felosztatására alapot adó, súlyos jogsértések bizonyítására.¹³⁸ A bíróság szerint **az egyenruha használata** önmagában az egyesület marasztalására nem adhat alapot, „*hiszen a rendszeresített formaruha ellen korábban a hatóságok nem léptek fel.*” Ezért bár az hasonlatos a korábban felosztatott Magyar Gárda tagjai által viselt öltözékhez, az adott időszakban és helyszíneken történt használata az egyesület terhére nem róható.¹³⁹ A Véderő, illetve a Betyársereg tagsága esetleges garázdálkodásáért az egyesület akkor sem tartozik felelősséggel, ha tagjai olykor ezen szervezetek tagjaival együtt mutatkoztak. Az egyesület „*elhatárolódásának hiánya sajnálatos ugyan, de a kisebbségek jogait sértő elkövetői magatartás emiatt nem állapítható meg.*”¹⁴⁰

A törvényszék ítélete szerint az egyesület tagjai, illetve képviselője által elmondott nyilvános **beszéd** kétségtelenül **éles társadalomkritikát**, a kormánnyal és a fennálló renddel kapcsolatos elégedetlenséget fogalmaznak meg, a beszédekben használt kifejezések **gyűlöletkeltő és ellenséges hangvétele** tagadhatatlanul **nacionalista, és kirekesztő**. „*Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata szerint ugyanakkor a véleménynyilvánítási jog még a gyűlölködő, kirekesztő kijelentésekre is kiterjed mindaddig, amíg nem alkalmas erőszak szítására.*” A bíróság érvelése szerint az egyesület megítélésénél nem hagyható figyelmen kívül, hogy a **jelen lévő rendvédelmi szervek**, akik közvetlenül érzékelték a közhangulatot, a hallgatóság reakcióit, **úgy ítélték meg**, hogy a felszólaló eltávolítása érdekében beavatkozni nem szükséges, a szónok tevékenysége nem lépte túl a kritikus határt, a véleménynyilvánítás szabadsága körén belül maradt.

¹³⁵ A bíróság hivatkozott az Alkotmánybíróság döntésére, mely szerint „szabad és működő társadalomban a szélsőséges és kirekesztő vélemény hangoztatása a társadalom alapjait és működőképességét nem veszélyezteti, ezzel szemben elutasításra vezet, így a kirekesztő szélsőséges nézeteinek hangoztatásával magát szorítja perifériára [96/2008. (VII. 13.) AB határozat].”

¹³⁶ Oberschlick kontra Ausztria ügy, Nilsen és Johnsen kontra Norvégia ügy

¹³⁷ BDT2014. 3152 I. A véleménynyilvánítási jog még a gyűlölködő, kirekesztő kijelentésekre is kiterjed mindaddig, amíg nem alkalmas erőszak szítására.

Az egyenruha viselése, a különböző jelek, szimbólumok használata, az alakzatban vonulás, vezényszóra történő nyilvános menetelés és éneklés a gyülekezési szabadságból fakadó jogszerű tevékenység, így önmagában mások jogait, szabadságát nem sérti akkor sem, ha ez egyes szemlélődőkből ellenérzést vált ki. Ha azonban a megnyilatkozás a körülményei, uszító vagy provokatív jellege folytán erőszak közvetlen veszélyével fenyeget, illetve alkalmas félelemkeltésre, fenyegető hatás kiváltására, a mások jogainak, szabadságának sérelme megállapítható. (Szegedi Ítéletábrla Pf. III. 20 518/2012.)

¹³⁸ Gyulai Törvényszék P. 20.045/2013/47.

¹³⁹ A bíróság szerint tehát a hatósági fellépés hiánya legitimálta az egyenruha használatát annak ellenére, hogy az hasonlított a Gárda-egyenruhához. (Vö: Felosztatott társadalmi szervezet tevékenységében való részvétel szabálysértése, lásd: 110. lábjegyzet)

¹⁴⁰ „Nem elhallgatható tény viszont a cigány származásúaknak az elkövetői körben való viszonylag magas aránya. Ebből adódóan bár a cigányok és a bűnelkövetők köre nem azonos, és a vagyon elleni cselekményekben a cigánylakosság egy részét a megélhetési szükséglet motiválja, az átfedések alapot adnak az anomáliák „cigánybűnözésésként” való megfogalmazására, ami ezért bár nem teljesen megalapozatlan, de joggal sérti a társadalom többsége által elfogadott jogkövető életmódot folytató cigánylakosságot.”

Az egyesület „tagjai létező társadalmi jelenséget próbálnak kezelni az általuk hatásosnak vélt, egyértelműen nem támogatható eszközökkel. [...] Egyértelmű ugyanakkor, hogy a verbális támadások középpontjában nem bizonyos faj, vagy nemzetiség áll, hanem egy bűnözői réteg, mellyel szemben a társadalom normakövető tagjait megilleti a jogos önvédelem. A „cigányság” mint kategória **nem elsődlegesen faji alapon értelmezhető és értelmezendő, hanem az ekként jelzett életformát követő, faji hovatarozástól függetlenül a lakosságnak egy elkülönült, a többségi társadalom hagyományos értékeit és a már hivatkozott jogszabályok által is védett értékeket semmibe vevő csoportjaként, akik egy bizonyos munkakerülő életforma, a magántulajdont, együttélési normákat nem tisztelő erkölcsi felfogás követői. A bűnelkövetői réteggel szembeni ellenséges, pejoratív megnyilvánulások azonban a társadalmi normákat tiszteletben tartó cigány származású lakosságot egyetlen alkalommal sem veszélyeztették, és velük szemben semmiféle gyűlöletkeltés, kirekesztés, elutasítás az egyesület tagjai részéről nem valósult meg.**”¹⁴¹

A **Szegedi Ítélet** 2014. október 8-án kelt jogerős ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és **az egyesületet feloszlatta.**¹⁴² Az ítélet a főügyészség álláspontjával a 2012. május 17-én, Kunhegyesen rendezett fórum, a 2012. augusztus 5-én, Devecseren „Élni és élni hagyni” címmel tartott rendezvény, valamint a 2012. augusztus 19-20-án Cegléden zajlott események során tanúsított egyesületi részvétel megítélését illetően. **Az egyesület elnöke** a kunhegyesi és devecseri fórumon elhangzott, azonos tartalmú **felszólalása** – szemben az elsőfokú bíróság álláspontjával – több, mint éles társadalomkritika, kormánybírálat, az **már túlhalad a szabad véleménynyilvánítás alkotmányos határain;** nem választja külön a cigányság bűnelkövetői rétegét annak törvénytisztelő tagjaitól, hanem a cigány lakosságot a maga egészében a magyarság közös ellenségének tekinti. „**Összességében a beszéd a cigánysággal szembeni megvetést és fajgyűlöletet fejezi ki, ezáltal sérti a roma kisebbséghez tartozók emberi méltóságát, az egyenlő bánásmódhoz való jogát, egyben alkalmas olyan indulatok szítására, amely a fizikai erőszak veszélyét is magában hordja, s ezzel az érintett kisebbség biztonságát, szabadságát is veszélyezteti.**” Lényeges, hogy az egyesület elnöke ezt a beszédét több rendezvényen is elmondta, azokon rajta kívül az egyesület számos tagja is részt vett, emellett a beszédet internetes honlapján is közzétette.

A **devecseri rendezvény** résztvevőinek a beszédek követő, s a romák által lakott településrészt érintő felvonulása, az ennek során a roma lakosság és a fórum résztvevői között kialakult feszült helyzet magában hordozta a komoly fizikai konfliktusok kirobbanásának veszélyét is, aminek elkerülése jelentős létszámú rendőri jelenlét biztosítását tette szükségessé. Az a tény, hogy a devecseri és a ceglédi rendezvényeket követő felvonulások során nem történtek erőszakos események, nem jelenti azt, hogy nem állt fenn azok konkrét veszélye.¹⁴³

¹⁴¹ Az ítéletben foglalt, a cigányságot érintő megállapítások miatt két felperes is pert indított a közösség tagját ért személyiségi jogsérelem miatt a Ptk. 2:54. § (5) bekezdése alapján. A keresetet a Kúria az igényérvényesítésre nyitva álló – a nagy nyilvánosság előtt elkövetett jogsértés megtörténtétől számított – 30 napos jogvesztő határidő elmulasztása miatt elutasította. Kúria Pfv. 20.840/2015/7. (BDT2015. 3294.)

A bíró ellen ugyanakkor etikai eljárás indult, melyben elmarasztalták a bírák etikai kódexének előítéletmentességet megkövetelő előírásának megsértése miatt. Az állásfoglalás leszögezte, hogy általában a cigánybűnözésre nem vonhat le következtetéseket a bíró, mert nem köztudomású tény, erre vonatkozó adatokat pedig az igazságügyi szervek sem kezelnek.

https://index.hu/belfold/2014/06/02/etikatlan_volt_a_ciganybunozozo_birono/

¹⁴² Szegedi Ítélet Pf. 20.444/2014/8.

¹⁴³ A „cigánybűnözőkkel szembeni védelem ellátására” összehívott ceglédi fórumot ugyan nem az egyesület tagjai szervezték, de miután elterjedt a hír, hogy Cegléden a gárdistákat megtámadták a romák, az egyesület „mozgósítást” hirdetett, s tagjai nagy létszámú helyszíni siettek.

A bíróság álláspontja szerint önmagában az, hogy az egyesület hangot adott azon véleményének, miszerint bizonyos típusú bűncselekmények elkövetői nagyrészt a roma lakosság tagjai közül kerülnek ki, illetve, hogy Magyarországon megoldást igénylő társadalmi problémaként van jelen a cigánybűnözés, a szabad véleménynyilvánítás határait nem lépte túl, mások jogait és szabadságát sértő magatartásként nem értékelhető. *„Az viszont, hogy a cigányságot általában, mint bűnöző életmódot folytató, a magyarság létére nézve veszélyt jelentő, s ezért az országból elűzendő népcsoportként kezeli, és a cigánysággal szembeni akár az erőszakos fellépést is szükségesnek ítéli, olyan kirekesztő, rasszista megnyilvánulásnak minősül, ami sérti a roma lakosság tagjainak emberi méltóságát és biztonságát.”*¹⁴⁴

4.2.3. A rendőrség ellen, zaklatás miatt indított per

A gyöngyöspatai események miatt egy civil jogvédő szervezet **pert indított a Heves Megyei Rendőr-főkapitányság (rendőrség) ellen** a roma közösség tagjai egyenlő bánásmódhoz való jogának megsértése – az Ebktv. szerinti zaklatás megvalósítása – miatt.

A **Kúria** 2017. február 8-án kelt ítéletében – a jogerős ítéletet részben hatályon kívül helyezve és az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatva – **megállapította, hogy a rendőrség** a 2011. március 1. és május 1. között Gyöngyöspatán tartózkodó SZJPE, Véderő és Betyársereg tagjaival szembeni intézkedések elmulasztásával **zaklatást valósított meg a gyöngyöspatai roma közösség tagjaival szemben**, ezáltal megsértette az egyenlő bánásmódhoz fűződő jogukat.¹⁴⁵

Az elsőfokú bíróság a döntésében **kifejtette, hogy az SZJPE tagjainak 2011. márciusi járőröző tevékenysége, a március 6-i tüntetés, továbbá az április 26-i összetűzés vonatkozásában a rendőrség közbiztonság-védelmi tevékenysége során elkövetett mulasztásaival nem teljesítette jogvédelmi kötelezettségét a helyi roma lakossággal szemben**, ezáltal zaklatást valósított meg. Mivel a rendőrség hivatalból meg sem indított büntető- vagy szabálysértési eljárásokat, fenntartotta a fokozatosan kialakuló, a helyi roma közösség egyenlő emberi méltóságát sértő környezetet. A rendőrség terhére rótt a március 6-i rendezvény engedélyezésével, határozatában a kellő tájékoztatás hiányával, a megtartott rendezvény feloszlásával és a résztvevőkkel szemben büntető- vagy szabálysértési eljárás kezdeményezésével kapcsolatos mulasztásokat. Az április 26-i összetűzéssel kapcsolatban pedig kifejtette, hogy a rendőrség korábbi mulasztásai **szerepet játszottak abban, hogy kialakult egy megfélemlítő, támadó környezet**, amely komoly összetűzésekhez vezetett a Betyársereg és a Véderő, valamint a helyi roma közösség tagjai között.¹⁴⁶

A másodfokú bíróság ezzel szemben **a keresetet teljes egészében elutasította**, álláspontja szerint ugyanis nem a rendőrség tevékenysége, hanem törvényesen működő szervezetek magatartása idézte elő azt a helyzetet, amelynek következtében a településen élő roma lakosokban félelem alakult ki. A helyi roma lakosság védelme pedig más alapvető jogosultságok (egyesülési jog, gyülekezési jog) gyakorlásával kapcsolatban merült fel,

¹⁴⁴ Az ítélet tábla végzetül utalt a Gárda-ügyben hozott jogerős ítéletre is: „A hivatkozott rendezvények nem a megoldás irányába mutattak, hanem a meglévő feszültségeket gerjesztették, anélkül, hogy azok feloldására törvényes eszközeik lettek volna. Azokon olyan kijelentések is elhangzottak, amelyek az érintett, célzott személyi kör, azaz a cigányság közösségi szinten is érzékelhető és értékelendő biztonságához, szabadságához való jogát is sértették, fajgyűlöletről tettek tanúságot, és ennek következtében sérült a közrend és a köznyugalom is, ami az egyesület feloszlására alapot adó körülményként értékelendő (EBH2009. 2053).”

¹⁴⁵ Kúria Pfv. 21.274/2016/4.

¹⁴⁶ Kúria Pfv. 21.274/2016/4. [8] [9]; Lásd: Egri Törvényszék P. 20.065/2013/128. (2015. szeptember 17.)

amelyeket a közhatalmi szervek csak meghatározott célból, törvényes eszközökkel, a szükséges és arányos mértékben korlátozhattak. Az ítélőtábla egyetértett a rendőrséggel abban, hogy a félelmet elsődlegesen a felosztatott Magyar Gárda tevékenységével, tagjaival való azonosság vélekedése okozta, ugyanakkor a bíróság álláspontja szerint a rendelkezésre álló bizonyítékok nem támasztották alá, hogy a településen „járőröző személyek egyenruhája” összetéveszthető lett volna a Gárdáéval, ezért a szabálysértés gyanúja nem volt megállapítható. A felvonulással kapcsolatban a rendőrségi határozat tartalmazta a gyülekezési jog gyakorlására vonatkozó kellő tájékoztatást, a rendezvény felosztatásának Gytv.-ben meghatározott törvényi feltételei pedig nem álltak fenn. A tömeges verekedés kapcsán pedig a bíróság kifejtette, hogy a rendőrség a szükséges intézkedéseket megtette, a konkrét összetűzés elhárítására ráhatása nem volt, ezért nem sértette meg a helyi roma közösség személyiségi jogait.¹⁴⁷

A felülvizsgálati bíróság ugyanakkor **leszögezte**: nem kétséges, hogy az SZJPE, a Véderő és a Betyársereg tagjai a Magyar Gárda egyenruhájához erőteljesen hasonlító, fekete színű, katonainak tűnő **egyenruhát viseltek**. Nyilvánvaló, hogy ha egy településen a Gárda egyenruhájához erőteljesen hasonlító egyenruhában heteken keresztül, a romákat megfélemlítő módon menetelnek az utcákon, az **sérti a helyi roma lakosság emberi méltóságát**. A járőrözéssel szemben nem tekinthető elegendő rendőri intézkedésnek, hogy igazoltatni kell a polgárőröket és ellenőrizni kell a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök birtoklását. „Az a feltételezés, hogy a településen élő romák közül többen szabálysértést, bűncselekményt követtek el, nem szolgálhat alapul arra, hogy egyes – akár nyilvántartásba be sem jegyzett – szervezetek katonai egyenruhának tűnő fekete ruházatban meneteljenek a faluban mintegy rendfenntartó tevékenységet gyakorolva, és ennek során a település teljes roma lakosságával szemben fenyegető módon lépjenek fel, őket kollektív módon félelemben tartva.”¹⁴⁸ Ilyen körülmények között került sor a március 6-i demonstráció megtartására, ami a régi Gytv. alapján nem volt megtiltható.

A Kúria szerint az Alkotmánybíróság több határozatában¹⁴⁹ kifejtette: **a véleménynyilvánítás szabadsága nem sértheti mások szabadságát, emberi méltóságát**, addig van helye, amíg az nem vezet diszkriminációra, nem ellentétes a lelkiismereti és vallásszabadsággal, és nemzeti, etnikai kisebbséget nem sért. „A március 6-i demonstráción résztvevők[nek] a romák lakta településrészen, késői időpontban fáklyákkal, egy részüknek fekete ruházatban történő vonulása egyértelműen olyan körülményeket teremtett, ami a „foglyul ejtett közönség” fogalmának megfeleltethető.” A roma lakosság a tüntetést megfélemlítésként élte meg, **címzettjeivé váltak** a tüntetők provokatív, félelmet keltő viselkedésének, kommunikációjának. **A rendőrségnek** alapjogvédelmi kötelezettsége folytán a körülmények mérlegelésével **fel kellett volna oszlatnia a demonstrációt**. A lezajlott eseményeket nem önmagukban, hanem együttesen gyakorolt hatásukban kellett értékelni. Ennek alapján a Kúria azt a következtetést vonta le, hogy **összességükben**, egymást erősítő hatásuk miatt **a fenti események során történtek sértették a roma lakosság emberi méltóságához, biztonságához, szabadsághoz való jogát**, és fennállt a veszélye annak, hogy erőszakos cselekmények történnek, ami végül április 26-án be is következett.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Kúria Pfv. 21.274/2016/4. [13] [14]; Lásd: Debreceni Ítélőtábla Pf. 20.006/2016/5. (2016. április 13.)

¹⁴⁸ Kúria Pfv. 21.274/2016/4. [13] [14]; Lásd: Debreceni Ítélőtábla Pf. 20.006/2016/5. (2016. április 13.)

¹⁴⁹ 14/2000. (V. 12.) és 30/1992. (V. 26.) AB határozatok

¹⁵⁰ Kúria Pfv. 21.274/2016/4. [37], [38]

4.3. A devecseri tüntetés vizsgálata

A Jobbik országgyűlési képviselője 2012. augusztus 5. napjára „Élni és élni hagyni! Demonstráció a jogos magyar önvédelemért” elnevezésű rendezvényt szervezett Devecseren, miután pár nappal korábban összetűzés tört ki a településen lakó egyes roma és nem roma családok között. A szélsőjobboldali szervezetek honlapjai szerint a tüntetést a „cigánybűnözés” ellen szervezték, illetőleg „a devecseri cigányok ellen, akik verik a magyarokat” és „a cigánybűnözők ellen, akik képtelenek betartani az együttélés szabályait”. A rendőrség a települést kiemelten veszélyeztetett övezetnek minősítette, és 200 rendőrt vezényelt ki a rendezvény biztosítására.

A demonstráción mintegy 4-500 személy vett részt. A beszédek¹⁵¹ elhangzása után a résztvevők végigvonultak a település romák lakta részén, miközben a „cigánybűnözés”, „cigányok meghaltok”, „rátok gyűjtjük a házaikat, és benne fogtok meghalni”, „visszajövünk, ha elmentek a rendőrök” jelszavakat és obszcén sértéseket kiabáltak. A rendőrséget arra biztatták, hogy ne védje meg a roma lakosságot. Elszórtan katonaságot imitáló erődemonstrációk is lezajlottak, katonai egyenruhához hasonló öltözetben, formációban, parancsokkal és tisztelgéssel. Néhány tüntető eltakarta az arcát, ledöntötte a kordont, illetve botokkal és ostorral volt felfegyverkezve. A tüntetés vezetői betondarabokat, köveket és műanyag flakonokat dobáltak a kertekbe, amire a tömeg is biztatta őket.¹⁵²

4.3.1. Az alapvető jogok biztosának jelentése

Az ombudsmani rendszer 2012. január 1-jén hatályba lépett törvényi átalakítását követően a kisebbségi ombudsman önálló intézménye megszűnt, a korábbi kisebbségi biztos – a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettesként (nemzetiségi biztoshelyettes) – önálló vizsgálatindítási jogosultsággal már nem rendelkezett, de számos esetben – így a devecseri rendezvény kapcsán is – kezdeményezett vizsgálatot az alapvető jogok biztosánál.

A nemzetiségi biztoshelyettes jelezte, hogy megítélése szerint a devecseri rendezvény – békés jellegét elveszítve – átlépte a törvényesség határát: a verbális és a fizikai erőszak is a rendezvény folyamatos jellemzője volt, több esetben pedig bűncselekmény elkövetésének gyanúja is felmerült. Elfogadhatatlan tartotta, hogy a 21. században egy rendezvényen a szónokok férgenek, genetikailag kódolt hulladéknak, sátánfajzatoknak vagy éppen parazitáknak nevezhetik egy nemzetiség tagjait, és a nyers erő alkalmazására, megtorlásra, lázadásra, faji háborúra uszíthatnak ellenük. A helyszínen készült videófelvevételek tanúsága szerint miközben a lakók a rendőrség utasításának megfelelően behúzódtak az udvarra, és

¹⁵¹ A Jobbik képviselője beszédében a cigányok által elkövetett bűncselekményekre hivatkozva a halálbüntetés visszaállítását követelte. A Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom vezetője kifejtette, hogy a cigánybűnözés mindenhol jelen van az országban, és szerinte a cigányok ki akarták irtani a magyarokat. Az SZJPE vezetője azt állította, hogy a cigányok évente magyarok százait ölik meg az állam jóváhagyásával. Arra hívott fel, hogy söpörjük ki ezt a szemetet az országból, keljünk fel ellenük és – minden eszközzel – üldözzük el ezt a bűnöző társaságot, amely elnyomja a magyarokat. A Betyársereg vezetője a fajok közötti háborúról és nemzetiségi alapú ellentétéről, illetve arról beszélt, hogy a cigány kisebbségbe genetikusan kódolva van a bűnözés, és kijelentette, hogy az egyetlen lehetőség velük szemben az erő alkalmazása.

¹⁵² Király and Dömötör v. Hungary, no. 10851/13, §§ 6-12, 17 January 2017; <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-170391%22%5D%7D>
Magyarul lásd: Király és Dömötör kontra Magyarország, EJEB2017. 10851/13. (Jogtár). A döntés eredeti tartalmát a magyar fordítás több esetben nem megfelelően adta vissza, ezért az eredeti szöveget vettem alapul.

semmilyen provokációt nem fejtettek ki, egyesek elkezdtek köveket, betondarabokat dobálni a házak felé, amit csak a szervezők és a rendőrök többszöri felszólítására hagytak abba. A **kódobálás** következtében két személy – az egyik ház udvarán tartózkodó roma lakos és a rendezvény szervezője – sérülést szenvedett. A biztoshelyettes álláspontja szerint **a rendezvény feloszlátását megalapozó valamennyi törvényi feltétel fennállt**, így a rendőrségnek intézkednie kellett volna, amit elmulasztott.

Az alapvető jogok biztosa az ügyben vizsgálatot folytatott, és 2012 novemberében kiadott **jelentésében megállapította: a rendőrség nem vizsgálta, hogy a rendezvény** – melynek valós célja a helyi roma közösség „*megrendszabályozása*”, a velük szembeni „*erődemonstráció*” volt – **mások jogainak és szabadságának sérelmével jár-e.**¹⁵³ Amennyiben ezt a körülményt vizsgálták volna, nem juthattak volna más következtetésre, minthogy a menettel érintett utcákban lakó – a rendezvény résztvevői által megfélemlíteni célzott, egyenlő méltóságukban sértett és a kollektív bűnösség elve alapján megbélyegzett – roma nemzetiségű személyek foglyul ejtett közönségként nem tudták elkerülni a rendezvényen elhangzó kijelentések végighallgatását. A devecesteri rendezvény **illeszkedik a** kisebbségi biztos által a gyöngyöspatai események kapcsán jelzett **folymatba**, amikor az egyes településeken meglévő, illetve mesterségesen felkeltett konfliktusokat a kollektív bűnösség jegyében az etnikai feszültség szítására használják fel. Mindezek alapján a biztos megállapította, hogy **a rendőrség mulasztása** a menet útvonalán lakó roma személyek egyenlő emberi méltósághoz és magánszférához való jogával összefüggő **viasságot okozott.**¹⁵⁴

A demonstráció békés jellegének vizsgálatát illetően a jelentés hivatkozott a **Legfelsőbb Bíróság döntésére**, mely szerint ahhoz, hogy a **gyülekezés békés jellegének elvesztése** megállapítható legyen, a rendezvénynek összességében kell békétlennek, erőszakosnak lennie. Egy személy, vagy a résztvevők egy kisebb csoportjának cselekményei mindaddig nem eredményezik a békés jelleg elvesztését, amíg a résztvevők többsége a rendbontásban nem vesz részt, vagy valamilyen módon szolidaritást nem vállal velük. A résztvevők többségének passzív szemlélődése viszont nem tekinthető a szolidaritás vállalásának. A békés célú gyülekezéshez való jogát gyakorló személy a tüntetésen részt vevő más személyek által elkövetett erőszak vagy más büntetendő cselekmények eredményeképpen sem szűnik meg élvezni a békés célú gyülekezéshez való jogot, amennyiben szándéka és magatartása békés marad.¹⁵⁵ „Összességében megállapítható, hogy egy adott helyen és időben összegyűlt tömegben szórványosan előforduló erőszak, amikor még lehetőség van az erőszakos résztvevők elkülönítésére, kiemelésére a tömegből, **nem ad okot az oszlatásra.**”¹⁵⁶

A rendelkezésre álló videofelvételek megtekintése alapján a biztos megítélése szerint – bár történtek erőszakos cselekmények a demonstráció alatt – a rendezvény összbenyomása nem vált erőszakossá, vagyis **nem veszítette el békés jellegét**. Megjegyezte ugyanakkor, hogy a rendezvényen elhangzott egyes felszólalások alkalmasak lehetnek arra, hogy felszítsák a roma lakossággal szembeni ellenérzéseket, és így **gyűlöletet is kiválhattak a résztvevőkből**. Ezt igazolja, hogy a kódobálásra a gyújtó hangú beszédek követően került sor. Sajnálatos módon

¹⁵³ A jelentés – az akkor hatályos jogi környezetben – részletesen elemzi e fordulat kontextusát, valamint értelmezési és alkalmazási nehézségeit.

¹⁵⁴ AJB-6234/2012. számú jelentés

¹⁵⁵ Lásd az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletét (Ezelin v. France) EBH2010. 2276

¹⁵⁶ „Ha a tömeg elválaszthatatlanul elvegyül a tömeg méretéhez is viszonyítva releváns mértékű erőszak kifejtésére képes egyénekké, ami az erőszakos személyek kiemelését lehetetlenné teszi, akkor az oszlatás elrendelésére okszerűen kerül sor. Ez az eset akkor fordulhat elő, amikor a résztvevők többsége szolidaritást vállal az erőszakos cselekményekért felelős személyekkel, ezért a gyülekezés békés jellege megszűnik.” EBH2010. 2276

azonban a rendőrség a helyszínen nem igyekezett azonosítani a rendbontó személyeket, eljárása ennél fogva a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott, valamint több alapvető joggal összefüggő visszásság közvetlen veszélyét idézte elő.

A biztos felkérte az országos rendőrfőkapitányt, tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben a rendezvények bejelentésének elintézése során megfelelően tisztázzák a tényállást; a biztosítás parancsnokai észleljék, ha egy rendezvény mások jogainak és szabadságának sérelmével jár; a rendbontásokban résztvevő személyeket dokumentáltan azonosítsák, és velük szemben intézkedjenek. Felkérte továbbá a legfőbb ügyészt, vizsgálja meg, hogy a rendezvényen felszólalók, illetve az erőszakos cselekményekben résztvevők ellen indítható-e büntetőeljárás közösség elleni izgatás, illetve közösség tagja elleni erőszak gyanúja miatt.¹⁵⁷

Az országos rendőrfőkapitány válaszában leszögezte, hogy a rendezvény feloszlásával – ismerte a résztvevő szervezetek konfrontálódásra való hajlamosságát, a rendőri beavatkozást kísérő jellemző reakcióit – a rendőrség azt kockáztatta volna, hogy a rendezvény valóban békétlenné válik, mindez pedig a rendkívüli események olyan láncolatát indíthatta volna el, ami a ténylegesen megvalósult eseményeknél lényegesen súlyosabb, a lakosságot, a rendezvény résztvevőit, valamint a rendőrség állományát egyaránt hátrányosan érintő következményekkel jár. Az érintettek élethez, testi épséghez való jogának megóvása érdekében, figyelembe véve a rendőrség gyülekezési joggal kapcsolatos intézményvédelmi kötelezettségét, az eljáró rendőri szerv kizárólag az elkövetőkkel szembeni büntető- és szabálysértési eljárás keretében való fellépés mellett döntött.¹⁵⁸

4.3.2. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete

A devecseri rendezvény kapcsán két roma származású kérelmező fordult a Bírósághoz azt állítva, hogy a hatóságok elmulasztották megvédeni őket a romaellenes tüntetésen megnyilvánuló rasszista fenyegetéssel szemben, és elmulasztották az incidens hatékony kivizsgálását, amellyel megsértették az Egyezmény 8. Cikkét.¹⁵⁹

¹⁵⁷ A legfőbb ügyész tájékoztatása szerint az illetékes nyomozó hatóság egy személlyel szemben indított eljárást bántalmazással, felfegyverkezve elkövetett közösség tagja elleni erőszak büntetvének kísérlete miatt.

¹⁵⁸ Egyes résztvevőkkel szemben garázdaság vétsége, illetve szabálysértése, a későbbiekben pedig közösség tagja elleni erőszak büntette miatt indult eljárás.

¹⁵⁹ A Magyar Helsinki Bizottság által képviselt kérelmezők az alábbiakra mutattak rá: A rendőrség nyilvánvalóan tudott arról, hogy a tüntetés veszélyt jelent a roma kisebbség számára, tekintettel a hasonló demonstrációkkal kapcsolatos korábbi tapasztalatokra; ezt világosan jelezte, hogy a rendőrség az eseményeket megelőzően alaposan felkészült. A szabályozási környezet nem biztosít megfelelő védelmet a rasszista felvonulásokkal szemben, mivel a rendőrségnek nem volt jogalapja a tüntetés betiltására, még úgy sem, hogy az egyértelműen a roma kisebbség ellen irányult, és a tüntetők hajlamosak voltak az erőszakra. A rendőrség ugyanakkor elterelhette volna a tüntetést egy másik helyszínre, vagy megtilthatta volna a tüntetőknek a romák lakta utcákon való átvonulást.

A rendőrség – noha a törvény alapján köteles lett volna felszólítani a tüntetőket a jogellenes magatartásuk abbahagyására is – ráadásul meg sem fontolta annak lehetőségét, hogy feloszlassa a tüntetést arra hivatkozva, hogy az bűncselekményt valósított meg, elvesztette békés jellegét, sérti mások jogait és szabadságát és a résztvevők fel voltak fegyverkezve. Bár a tüntetőknek csak egy kis része vett részt az erőszakos cselekményekben, a tömeg nagymértékben támogatta őket. Ellentmondásosnak találták, hogy a hatóságok ragaszkodtak ahhoz, hogy a tüntetés általában békés volt, noha a rendőrség éppenséggel az erőszaktól való félelem miatt nem lépett fel egyes tüntetőkkel szemben. (Király and Dömötör v. Hungary, no. 10851/13, §§ 3, 51-53)

A Bíróság a **Király és Dömötör kontra Magyarország ügyben** 2017. január 17-én **hozott ítéletében** ismertette a kérelmezők rendőri intézkedés elmulasztása miatti panasz ügyében született hatósági és bírósági döntéseket:¹⁶⁰

A **Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság** 2012 novemberében elutasította a kérelmezők panaszát, arra hivatkozva, hogy a tüntetés felosztatásának feltételei nem álltak fenn, mivel a tüntetők tíz percen belül felhagytak jogellenes, rendbontó magatartásukkal. Megállapították, hogy a tüntetés összességében békés maradt, mivel – a kődobálástól eltekintve – nem történt összetűzés a rendőrség, a tüntetők és a roma lakosság között, a tüntetőknek pedig csak kis csoportja volt botokkal és ostorokkal felfegyverkezve. A rendőrség azt is megállapította, hogy a tüntetők igazoltatására és a gyanúsítottak előállítására irányuló intézkedések csak súlyosbították volna a helyzetet, és a rendőrök ellen fordíthaták volna a tüntetőket. A másodfokon eljáró **Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK)** hatályában fenntartotta az elsőfokú közigazgatási határozatot. A kérelmezők által benyújtott felülvizsgálati kérelem eredményeként azonban a **bíróság** új eljárásra utasította a megyei rendőrfőkapitányságot.

A **megismételt eljárásban** a rendőrség 2013 októberében és 2014 júniusában ugyanazon indokokkal utasította el a kérelmeket. Az ORFK szintén elutasította a fellebbezéseket, megállapítva, hogy bár a Gytv. alapján a rendőrségnek kötelessége volt a tüntetés felosztatása, ettől mégis eltekinthettek, ha az osztatás nagyobb kockázattal járt, mint a tüntetés folytatásának engedélyezése. Elfogadta, hogy egyes tüntetők jogellenes magatartása sértette a kérelmezők alapvető jogait, de arra jutott, hogy ezen jogok védelmére való törekvés több kárt okozott volna, mint hasznot.

A **Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság** 2014 decemberi és 2015 márciusi ítéleteiben elutasította a kérelmezők kereseteit. Úgy találta, hogy a tüntetés felosztatására csak akkor kerülhetett volna sor, ha teljes egészében elveszti békés jellegét, elszórt erőszakos cselekmények nem szolgálhattak jogalapot a felosztatáshoz. A rendőrség – a tüntetőkkel való összetűzés elkerülése érdekében – helyesen tette, hogy a tüntetés felosztatásától, illetőleg rendőri intézkedések alkalmazásától tartózkodott. A kérelmezők alapvető jogainak potenciális megsértése nem a rendőrség állítólagos passzivitására vezethető vissza, hanem a tüntetők viselkedésére.

A **Kúria** 2015 szeptemberi és 2016 januári ítéleteiben **megerősítette**, hogy a Gytv. alapján a tüntetés felosztatása a rendőrség számára inkább lehetőség volt, mint kötelezettség, és mások alapvető jogainak korlátozása önmagában nem igazolja a gyülekezési jog korlátozását. A Kúria úgy találta, hogy bizonyos erőszakos cselekmények ellenére **a tüntetés egészében békés maradt**, a rendőrségnek pedig figyelembe kellett vennie az **arányosság elvét**, és joga volt úgy ítélni meg a helyzetet, hogy a tüntetés felosztatása súlyosabb kárt jelentene a roma közösség számára, mint annak megengedése, hogy ellenőrzött keretek között folytatódjon. A rend fenntartása érdekében – rendőri intézkedésként – **csapaterőt alkalmaztak**, ami nem tette lehetővé egyes tüntetőkkel szemben egyedi rendőri intézkedések foganatosítását. A Kúria megfelelőnek találta, hogy a rendőrség kordonnal korlátozta a

¹⁶⁰ Király and Dömötör v. Hungary, no. 10851/13, §§ 20-26 (A tényállást érintően az ítéletnek a tüntetés felosztatásával összefüggő aspektusát emeltem ki.)

tüntetőket, és jegyzőkönyv felvételével, videofelvételekkel biztosította, hogy a jogsértőket később felelősségre vonják.¹⁶¹

A **Bíróság az ítéletében** mindenekelőtt **leszögezte**, hogy a kérelmezőkkel szemben ugyan nem alkalmaztak konkrét fizikai erőszakot, de a tüntetés körülményeire tekintettel az annak során elhangzott bármilyen **fenyegetés megalapozott félelmet és kiszolgáltatottságot kelthetett** bennük.¹⁶² A fenyegetéseket ráadásul kifejezetten az etnikai kisebbséghez való tartozásuk miatt intézték a devecseri roma lakosok ellen.¹⁶³ A strasbourgi testület ugyanis korábban már elfogadta, hogy bizonyos esetekben **a hatóságok kötelesek egy erőszakos és nyilvánvalón intoleráns tüntetés felosztatására** annak érdekében, hogy megvédjék egy magánszemély magánélethez való jogát.¹⁶⁴ Az Alkotmánybíróság határozata értelmében a rendőrség szintén köteles felosztatni egy gyűlést, ha a gyülekezési jog gyakorlása bűncselekmény megvalósítását eredményezi, bűncselekmény elkövetésére hív fel, vagy mások jogait és szabadságát sérti.¹⁶⁵

A **hazai bíróságok** figyelembe vették a kérelmezők érveit annak mérlegelése során, hogy fennállt-e a fenti kötelezettség, mindazonáltal arra jutottak, hogy nem volt jogalap a tüntetés felosztatására, mivel egyes kirívó incidensek ellenére megtartotta általában békés jellegét.¹⁶⁶ A Bíróság a hazai bíróságok értékelését csak akkor kérdőjelezheti meg, ha az nyilvánvalóan ésszerűtlen vagy egyértelműen önkényes. A jelen körülmények között a testület arra a meggyőződésre jutott, hogy **nem állt fent önkényesség vagy nyilvánvaló ésszerűtlenség**, mikor a rendőrség úgy döntött, hogy nem osztatja fel a tüntetést.

Mindazonáltal tény marad, hogy **a kérelmezők nem tudták kivonni magukat egy rasszista tüntetés hatása alól**, amely etnikai hovatartozásuk alapján félemlítette meg őket.¹⁶⁷ A tüntetést ráadásul olyan időszakra időzítették, amikor a roma kisebbséget célzó, nagyobb

¹⁶¹ EBH2016. K.14. I. A rendőrség bármely tömegrendezvényen mérlegelheti az adott körülményeket az osztatás elrendelése előtt, mivel a gyülekezési törvény alapján osztatási kötelezettsége nem keletkezik. II. Csapaterő alkalmazása esetén a rendőrnek egyéni intézkedésre nincs módja.

¹⁶² A Bíróság már foglalkozott olyan rasszista alapú zaklatási ügyekkel, ahol nem fordult elő fizikai erőszak, hanem inkább szóbeli agresszió és fizikai fenyegetés volt megfigyelhető. A büntetőjogi szabályok alkalmazási mechanizmusa fontos tényező annak értékelése során, hogy a kérelmezők jogainak védelme érdekében az állam teljesítette-e az intézményvédelmi kötelezettségét (R.B. v. Hungary, no. 64602/12, §§ 84-85, 12 April 2016).

¹⁶³ Amint azt a Bíróság korábban már megállapította, félkatonai szervezetek rasszista tüntetése, amely közvetve ugyan, de rasszista cselekményekre buzdít, megfélemlítő hatással lehet egy etnikai kisebbség számára, különösen, ha a tüntetés az otthonukban éri őket és így ki vannak szolgáltatva a tüntetésen elhangzó üzeneteknek (Vona v. Hungary, no. 35943/10, § 66).

¹⁶⁴ R.B. v. Hungary, no. 64602/12, § 99

¹⁶⁵ „A mások alapvető jogait sértő, illetve közvetlenül veszélyeztető, törvényellenes gyűlésekkel szembeni fellépéshez a Gytv. és az Rtv. megfelelő kereteket biztosít. A Gytv. [...] alkotmányosnak minősített rendelkezései alapján a nem békés rendezvényeket, gyűléseket fel kell osztatni. Az Rtv. lehetővé teszi kényszerítő eszközök alkalmazását a rendőrség intézkedéseinek ellenszegülőkkel szemben, az Rtv. 59. §-a alapján a jogellenes magatartást tanúsító tömeggel szemben tömegosztatási eszközök vehetők igénybe.” 75/2008 (V. 29) AB határozat (ABH 2008, 672.)

¹⁶⁶ A bíróságok kiemelték, hogy a rendőrség több előkészületi intézkedést is tett, megváltoztatták a tüntetés besorolását és a rendőrök a tüntetők és a helyi lakosok között helyezkedtek el.

¹⁶⁷ A menet egyértelműen a roma kisebbséget célozta meg, amely állítólag a „cigánybűnözésért” felelős, abból a célból, hogy ezt a sérülékeny közösséget megfélemlítse. Egy jobboldali párt hívein kívül kilenc szélsőjobboldali, militáns magatartásáról ismert, és félkatonai szervezet módjára viselkedő csoport tagjai is részt vettek a tüntetésen, akik egyenruhában, katonai formációban, parancsra masíroztak. A szónokok a tüntetőket arra szólították föl, „vágjanak vissza” és „söpörjék ki a szemetet az országból”. Nyilatkozataik folyamatos etnikai konfliktusra utaltak, és arra hívtak fel, hogy az önvédelem összes szükséges eszközét alkalmazzák. A beszédek követően történt, hogy a tüntetők végigvonultak a romák által lakott házak között, obszcén kifejezéseket használtak a lakókkal szemben, és erőszakos cselekményeket hajtottak végre.

csoportok részvételével zajló felvonulások olyan jelleget öltöttek, amely „*jelentős mértékű, összehangolt megfélemlítésnek*” volt minősíthető.¹⁶⁸

Az ügyben folytatott nyomozással kapcsolatos hiányosságok, különösen pedig az események átfogó rendészeti megközelítésének hiánya azt eredményezte, hogy **egy szórványosan erőszakos, nyíltan rasszista tüntetés gyakorlatilag jogkövetkezmények nélkül maradt**, és a kérelmezők számára **nem biztosították a pszichológiai integritáshoz való joguk védelmét**. A kérelmezők nem kaptak hatékony jogi védelmet egy nyíltan romaellenes tüntetéssel szemben, melynek célja a roma közösség szervezett megfélemlítése volt, félkatonai meneteléssel, szóbeli fenyegetésekkel, és a faji megkülönböztetés politikájának hangoztatásával. A **Bíróság aggodalmát fejezte ki**, hogy a közvélemény az ilyen gyakorlatot az események állam általi legitimálásának, illetve tolerálásának tekintheti. A fenti megállapítások fényében a Bíróság nem tekintette szükségesnek annak vizsgálatát, hogy a tüntetést be kellett volna-e tiltani.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hazai jog és a joggyakorlat nem biztosított megfelelő védelmet a kérelmezők magánéletének tiszteletben tartásához való joga tekintetében. Bár az állam mérlegelési joggal rendelkezik ezen a területen, a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy **az állam nem teljesítette az őt terhelő intézményvédelmi kötelezettséget, ennél fogva az Egyezmény 8. cikkét megsértették**.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Vona v. Hungary, no. 35943/10, § 69.

¹⁶⁹ Bár az Egyezmény 8. cikkének alapvető célja az egyén védelme a közhatalom önkényével szemben, pozitív intézményvédelmi kötelezettséget is keletkeztethet annak érdekében, hogy a magán- és családi élet hatékony védelemben részesüljön, és ez magában foglalhatja a magánszemélyek közötti kapcsolatok szférájára vonatkozó intézkedések elfogadását. Az államok ennél fogva olyan jogi környezetet kötelesek teremteni és a gyakorlatban alkalmazni, amely magánszemélyek erőszakos cselekedeteivel szemben is védelmet nyújt. (Király and Dömötör v. Hungary, no. 10851/13, §§ 42-43, 60, 64-66, 70, 72, 76-77, 80-82)

<https://gyuloletellen.hu/aktualitasok/strasbourg-megfelelo-vedelmet-kell-adni-romaknak-gyulolet-buncselekményekkel-szemben>

V. A nemzetiségi biztoshelyettes által vizsgált ügyek

A szélsőséges csoportok által használt „*cigánybűnözés*” kifejezéssel kapcsolatban szeretném nyomatékosan kiemelni az alábbi tényeket.

A kisebbségi ombudsman nyilatkozatát megerősítve leszögezhető, hogy a fogalom **kollektív bűnösségre utal, amely jogállamban elfogadhatatlan, tudományos értelemben képtelenség, morálisan pedig szigorúan elítélendő általánosítás.** Az ilyen és ehhez hasonló kifejezések csupán arra alkalmasak, hogy egy teljes csoportot kriminalizáljanak faji, származási alapon, a konkrét személyek egyéni felelősségének megállapítása helyett.¹⁷⁰ A következetes, objektív és a szakmai közösség által elfogadott álláspont szerint: „*Minden társadalomtudományi vizsgálat és kutatás igazolja, hogy nem létezik olyan tipikus etnikai vonás, amely a bűnelkövetés esélyét befolyásolná. Nem valamely sajátos etnikai jellemző az, amely a cigányság bűnözési hajlandóságát determinálja. A probléma összetett: több generáción keresztül fennálló társadalmi-gazdasági okokra, az előítéletesség negatív hatásaira, illetve rögzült viselkedési formákra és beállítódásokra vezethető vissza az, hogy a cigánybűnözés fogalma újra és újra felbukkan. A „cigánybűnözés” fogalma oksági kapcsolatot feltételez a cigány származás és a bűnelkövetési gyakoriság között. Olyan – bűnbakképző – tartalmakat közvetít, amely a cigány kisebbséget méltatlan helyzetbe hozza, az előítéletet és indulatokat pedig tovább szítja. A cigány származású emberek a társadalom legszegényebb és legrosszabb érdekérvényesítő rétegében sokszorosan felülreprezentáltak. Az iskolázatlanság, a munkanélküliség, a nélkülözések olyan tényezők, amelyek a cigányságot különösen nagy számban érintik. Ugyanezek a tényezők a bűnelkövetési hajlandóságban szintén rizikófaktorok, hiszen a lehetőségek hiánya, a kilátástalanság, a mindennapi megélhetésért folyó harc és a kizsákmányoltság vonzóbbá teszi a bűnelkövetői karriert.*”¹⁷¹

5.1. A „tiltott járőrözésre” vonatkozó tényállások érvényesüléséről szóló közös jelentés

Az ügy előzményeként a nemzetiségi biztoshelyettes 2012 decemberében – civil jogvédő szervezetek jelzése nyomán – ombudsmani vizsgálat indítását kezdeményezte az SZJPE Magyarbánhegyesen folytatott „megfigyelő” – a helyi roma lakosságot zaklató, megfélemlítő – tevékenységével összefüggésben.¹⁷² A biztoshelyettes egyrészt a konkrét ügyben javasolta a rendőrség eljárásának vizsgálatát, másrészt annak áttekintését, hogy milyen rendőrségi gyakorlat alakult ki országosan a „tiltott járőrözésre” vonatkozó szabálysértési és büntetőjogi tényállások alkalmazásával kapcsolatban. Az alapvető jogok biztosa vizsgálatot

¹⁷⁰ Lásd a teljes gondolatsort: Kállai Ernő nyilatkozata az Országgyűlés Kulturális és sajtóbizottságának 2009. április 28-i ülésén. KSB-70/2006-2010.

<https://www.parlament.hu/documents/static/biz38/bizjvk38/KSB/0904281.htm>

¹⁷¹ Solt Ágnes: A legnagyobb kisebbség és a szegénység problémája; In: Finszter Géza (szerk.): Kutatási jelentés A globalizáció hatása és bűnözés-prognózis Magyarországon 2020-ig c. kutatási témában, Belügyi Tudományos Tanács https://www.bm-tt.hu/wp-content/uploads/2022/03/glob_2013_finszter.pdf

¹⁷² Az SZJPE magyarbánhegyesi szervezete egy 2011 márciusában történt emberölés után alakult meg, és kezdett el zaklató módon fellépni a helyi cigányok ellen, ami még a saját logikájuk szerint is érthetetlen, hiszen a bűncselekményt egy nem cigány és nem is helyi lakos követte el, akit 2012 májusában jogerősen elítélt a bíróság. A helyi lakosok több alkalommal jelezték a rendőrségnek a problémát, azonban érdemi intézkedés nem történt, sem szabálysértési, sem büntetőeljárás nem indult. Az SZJPE vezetője ezen felbátorodva „mintatelepüléssé” nevezte ki a falut, és tovább folytatta zaklató, megfélemlítő tevékenységét. Az SZJPE feloszlását követően az egyesület elnöke rövidesen, Magyar Önvédelmi Mozgalom néven új szervezetet alakított.

indított, melynek eredményeként **a felmerült jogalkalmazási problémákat jelezte** a Kúria, illetve a Legfőbb Ügyészség felé.¹⁷³

2013 októberi **hivatalba lépésemet követően**, 2014 februárjában **az alapvető jogok biztosával közös jelentést adtunk ki az ügyben.**¹⁷⁴ A hatályos – a korábbi szabályozást érdemben fenntartó – törvényi szabályok alapján, ha valaki jogszabályi felhatalmazás nélkül szervez a közbiztonság, közrend fenntartására irányuló, vagy ennek látszatát keltő tevékenységet, **vétséget követ el**, míg aki közterületen vagy nyilvános helyen ilyen tevékenységet végez, **szabálysértésért felel.**¹⁷⁵ A tényállások beiktatására a gyöngyöspatai „járőrözések” hatására került sor 2011 májusában.¹⁷⁶

A büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes – a korábbi figyelemfelhívás alapján – **országos vizsgálatot rendelt el**, melynek tapasztalatai azt mutatták, hogy a nyomozó hatóságok számára nehézséget okozott az egyes tényállási elemek – mind a közbiztonság, közrend fenntartására irányuló, illetve az ennek látszatát keltő tevékenység, mind a szervez elkövetési magatartás – bizonyítása. Az előkészítő eljárást folytató rendőri szervek számára pedig problémát jelent a szabálysértés elhatárolása a jogszerű állampolgári tevékenységtől.¹⁷⁷ A legfőbb ügyész helyettese kiemelte, hogy „*a bizonyítási nehézségek feloldására a törvényi tényállásban írt fogalmak konkretizálása útján nyílhatna lehetőség.*”

Az ombudsmannal közösen kiadott jelentésünkben leszögeztük, hogy a „*megfigyelésnek*”, „*figyelőszolgálatnak*”, „*városnézésnek*” feltüntetett, a jogalkalmazás bizonytalanságát kihasználó, az önvédelem jogára hivatkozó, de **jogosulatlanul végzett „járőrözések” kétségbe vonják a közbiztonság fenntartásának állami monopóliumát**, súlyosan sértik a rendőrségbe vetett közbizalmat, így **végző soron veszélyeztetik a jogállamiságot**. Ezek a tevékenységek megfélemlítő és a biztonságérzetet romboló jellegűknél fogva **sértik az emberi méltóságot is**. A problémakör ráadásul összekapcsolódik a szélsőséges szervezetek kifejezetten rasszista, gyűlöletkeltő propagandájával, miközben a hazai viszonyok között az egyik legsúlyosabb társadalmi probléma **az intolerancia és az előítéletesség terjedése**. A jogosulatlan közbiztonsági tevékenység szervezését és végzését tiltó jogszabályok által elérni kívánt társadalmi célok ma is aktuálisak, sőt, **reálisan lehet tartani attól**, hogy a közeljövőben szaporodni fog a fenyegető masírozással egybekötött „*közbiztonsági fórumok*”, „*egészségügyi séták*”, illetve a megfélemlítő vonulásokkal összekapcsolt „*politikai gyűlések*” száma.

A megkeresett szervektől kapott tájékoztatás alapján megállapítottuk, hogy a közbiztonsági tevékenység jogosulatlan szervezését, illetve végzését tiltó **normák nem érvényesülnek hatékonyan**, visszatartó erejük nem elégséges, ezért **felkértük a közigazgatási**

¹⁷³ AJB-8914/2012. számú ügy

¹⁷⁴ AJB-7232/2013. számú jelentés

¹⁷⁵ Szabs.tv. (2012. április 15-től hatályos) „*Közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzése*” 171. § Aki közterületen vagy nyilvános helyen olyan, a közbiztonság, közrend fenntartására irányuló tevékenységet végez, amelyre jogszabály nem jogosítja fel, vagy ilyen tevékenység látszatát kelti, szabálysértést követ el.

Btk. (2013. július 1-jétől hatályos) „*Közbiztonsági tevékenység jogellenes szervezése*” 352. § Aki a) olyan, a közbiztonság, közrend fenntartására irányuló tevékenységet szervez, amelyre jogszabály nem jogosítja fel, vagy b) a közbiztonság, közrend fenntartásának látszatát keltő tevékenységet szervez, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

¹⁷⁶ A régi Btk.-t és Szabs.tv.-t módosító törvények általános indokolása szerint „a jogállam nem engedheti meg magának, hogy a közbiztonság fenntartására vonatkozó állami monopóliumot civil szerveződések erre vonatkozó törvényi felhatalmazás hiányában mindenféle állami kontroll nélkül, a hivatalosság látszatát keltve szervezzék, illetve végezzék.” (Lásd a 2011. évi XL. törvényt és a 2011. évi L. törvényt)

¹⁷⁷ A „járőrözés” és a baráti társaságban végzett séta a külső szemlélő számára nem különböztethető meg mindaddig, amíg a „sétát” – az elkövető szándéka szerint – nem követi más, konkrét cselekmény.

és igazságügyi minisztert, hogy vizsgálja meg a szabályozás módosításának szükségességét.

A miniszter tájékoztatása szerint a két vizsgált törvényi tényállás hatékonyabb alkalmazása érdekében 2014 szeptemberében **egyeztetést tartottak** a Belügyminisztérium, az Országos Rendőr-főkapitányság, a Legfőbb Ügyészség és az Országos Bírósági Hivatal képviselőinek részvételével. A résztvevők egyetértettek abban, hogy a kérdéses **tényállások módosítása nem indokolt**, azok kellően absztraktak. Kétségtelen, hogy az ügyek alacsony és egyre csökkenő száma felderítési okokra is visszavezethető, de a tényállások eredményes gyakorlati érvényesülése is okot adhat erre. A miniszter álláspontja szerint az emberi méltóságot sértő jogellenes járőrözéssel szemben a **közösség tagja elleni erőszak** büntetőjogi tényállása nyújt megfelelő védelmet.

5.2. A Deák-téri „megemlékezés”

2020. május 22-én hajnalban, a Deák Ferenc téren két, fiatalokból álló társaság összeverekedett, és két fiatal a helyszínen életét vesztette. A rendőrség percekben belül elfogta az emberöléssel, illetőleg garázdasággal gyanúsított elkövetőket, akiket az illetékes bíróság letartóztatásba helyezett.¹⁷⁸ A Mi Hazánk Mozgalom és más szervezetek már másnap **cigánybűnözésről kezdtek beszélni**, majd „*kegyeleti megemlékezést*” hirdettek, „*Tégy a magyargyűlölet ellen!*” címmel az Országos Roma Önkormányzat (ORÖ) Dohány utcai székháza elé, illetve a Deák térre.¹⁷⁹ A Deák térre futballszurkolói csoportok is szerveztek megemlékezést.¹⁸⁰

A 2020. május 28-ára meghirdetett esemény kapcsán május 27-én **azonnali tájékoztatást kértem a budapesti rendőrfőkapitánytól** a jogi, szakmai álláspontjáról, valamint a tervezett intézkedésekről.¹⁸¹ A rendelkezésemre álló információk alapján rámutattam, hogy a korábbi napokban egyes szélsőséges nézeteket hirdető szervezetek a tragikus esetet arra használják fel, hogy gyűlöletet keltsenek a roma nemzetiséghez tartozókkal szemben. Jeleztem, hogy az eseményeket **kiemelt figyelemmel kísérem**, különös tekintettel arra, hogy a tervezett megmozdulás **alkalmas lehet a roma közösség tagjaival szembeni indulatok gerjesztésére**, bennük félelmet és megbotránkozást kelthet, emberi méltóságukat sértheti, **sőt fennállhat a fizikai atrocitás kialakulásának veszélye is.**¹⁸²

Felhívtam a figyelmet arra is, hogy az esemény megtartása az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről szóló 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet egyes rendelkezéseivel, valamint a Gytv. 13. § (4) bekezdésében foglaltakkal is ellentétes lehet, különös tekintettel a napok óta tartó, tudatosan gerjesztett romaellenes közhangulatra, és ebből kifolyólag a fizikai erőszak kialakulásának veszélyére.

¹⁷⁸ <https://birosag.hu/aktualis-kozlemenyek/fovarosi-torvenyszek-letartoztat-as-deak-teri-keseles-ugyeben>

¹⁷⁹ https://nepszava.hu/3079547_toroczkaik-nem-akarok-merengeni-azon-hogy-mit-szabad-es-mit-nem

¹⁸⁰ Az áldozatok ugyanis futballszurkolók voltak.

<https://nbl.hu/otp-bank-liga/deak-teri-keseles-ujabb-reszletek-a-megemlekezésrol>

¹⁸¹ AJB-2896/2020. számú ügy

¹⁸² 2020. február 16-án a Mi Hazánk Mozgalom a Betyársereggel és a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalommal együtt *demonstrációt tartott* a Miskolchoz közeli *Sályon*.

https://hvg.hu/itthon/20200216_saly_romak_mi_hazank_mozgalom_toroczkaik_laszlo_faklyas_tuntetes

<https://tasz.hu/cikkek/a-rendorsegnek-meg-kell-vedenie-a-salyi-romakat/>

A **Budapesti Rendőr-főkapitányság** (BRFK) 2020. május 27-én este „*az ORÖ épülete elé meghirdetett gyűlésről*” **közleményt** jelentetett meg, mely szerint az egyik politikai párt vezető tisztségviselője 2020. május 28-án 18 órára egy rendezvényt hirdetett meg az ORÖ székháza elé, amelyről egy kegyeleti megmozdulásnak nevezett elektronikus tájékoztató levél érkezett a BRFK-ra, ami nem minősül a gyülekezési hatósághoz történő bejelentésnek. **A BRFK megítélése szerint a tervezett rendezvény a Gytv. hatálya alá tartozó gyűlésnek minősül.** A rendezvényt megtartani szándékozó politikai párt vezető tisztségviselőit a BRFK tájékoztatta a veszélyhelyzetben, mint különleges jogrendben a rendezvényekre vonatkozó hatályos szabályozásról. A BRFK fontosnak tartotta tájékoztatni a lakosságot arról, hogy a rendezvények megtartásával kapcsolatban továbbra is hatályban van a 46/2020. (III.16.) Korm. rendelet, melynek alapján „*A rendezvény helyszínén a résztvevők számától és a rendezvény helyszínétől függetlenül tilos tartózkodni. Gyűlés helyszínén tartózkodás tilos.*” A fenti Korm. rendelet 7. §-a alapján, **aki veszélyhelyzet idején rendezvény helyszínén tartózkodik, szabálysértést követ el.**¹⁸³

A **budapesti rendőrfőkapitány** 2020. május 28-án megküldött válaszában arról tájékoztattott, hogy a Mi Hazánk Mozgalom alelnöke 2020. május 24-én elektronikus levélben értesítette a rendőrséget az általa kegyeleti megmozdulásnak nevezett rendezvényről, egy internetes oldalon közzétett felhívást jelölve meg hivatkozásként,¹⁸⁴ és utalt arra is, hogy az eseményt nem tekinti a Gytv. hatálya alá tartozó rendezvénynek.

A BRFK a közlés tartalmát megvizsgálva megállapította, hogy a rendezvény a Gytv. hatálya alá tartozó **gyűlésnek minősül**, az erre vonatkozó tájékoztatást pedig elektronikus levélben megküldték a párt elnöke és alelnöke részére. Tekintettel arra, hogy több fórumon is „*kegyeleti megemlékezésnek*” tüntették fel a rendezvényt, a rendőrség álláspontjának megismertetése és az esetleges jogsértések elkerülése érdekében **közleményt adtak ki.** Összességében kiemelték, hogy az aznap estére tervezett rendezvénnyel kapcsolatosan **a jogi állásponttal azonos álláspontot alakítottak ki**, és a hatályos jogszabályokat maradéktalanul betartva járnak el.¹⁸⁵

A **rendőrség** május 28-án késő délután **lezárta** a Dohány utcának azt a szakaszát, ahol az ORÖ székháza található, igazoltatásokat végeztek, zászlókat és transzparenszeket foglaltak le.¹⁸⁶ A Mi Hazánk Mozgalom alelnöke a rendőrsorfallal lezárt terület közelében beszédet mondott, melyben többször visszatérő fordulat volt a „**cigánybűnözés**” kifejezés, majd a körülbelül kétszáz résztvevő elindult a Deák tér felé.¹⁸⁷ A **Deák téren** sajtóhíradások szerint **több mint kétezeren gyűltek össze**, többször skandáltak, hogy „*Cigánybűnözés,*

¹⁸³ https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/kozrendvedelem/kozlemeny-37?fbclid=IwAR01FFA-1qoj9DVjkEeBCZpVTe_jE7rPNNG9MVvs096ZvcEgMdqMwpavZRC

¹⁸⁴ Tégy a magyargyűlölet ellen! Felvonulást tart a cigánybűnözés ellen a Mi Hazánk Mozgalom <https://kuruc.info/r/2/212845/>

Az oldalon a Mi Hazánk felhívása látható az áldozatok fényképe mellett azzal a nagybetűs felirattal, hogy „Felvonulás a cigánybűnözés ellen a Deák térre”, alatta sokkal kisebb betűkkel szerepel, hogy „Kegyeleti megemlékezés a Deák téri lincselés áldozataira”.

¹⁸⁵ Azonnali válaszómban megköszöntem a rendőrfőkapitány gyors és szakszerű tájékoztatását az ügyvel kapcsolatban, és reményemet fejeztem ki, hogy a rendőrség szakszerű fellépésének köszönhetően sikerül biztosítani a közrendet és megelőzni az esetleges atrocitások kialakulását a fővárosban.

¹⁸⁶

https://hvg.hu/itthon/20200528_mi_hazank_demonstracio_orzagos_roma_onkormanyzat_deak_teri_gyilkossag

¹⁸⁷ A párt országgyűlési képviselője – újságírói kérdésre – kijelentette, akkor is tiltakoznának, „ha Hófehérke lenne az elkövető.” <https://www.youtube.com/watch?v=zMv4NxJr4a4>

Közel 3 évvel később – egy kísértetiesen hasonló körülmények között történt Deák-téri késelés után – azonban ez nem történt meg (a 18 éves roma származású áldozat a kórházban életét veszítette.)

<https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/azonositva-elfogva>

cigánybűnözés, igenis van cigánybűnözés!”. A helyszínen jelenlévők magatartása, az elhangzott beszédek, a pirotechnikai eszközök használata, valamint a többször, kórusban felhangzó skandalás **alkalmas volt arra, hogy a roma közösség tagjaiban félelmet keltsen, és a társadalmi béke ellen hasson.**

Sajtóhírek szerint a rendőrök összesen 34 személy ellen tettek szabálysértési feljelentést, a járványügyi korlátozások megsértése miatt. Az ORÖ épülete előtt hat embert állítottak elő gyülekezési szabadság megsértésének¹⁸⁸ gyanúja miatt, ugyanis a gyűlésen részt vevő személyek közbiztonságra különösen veszélyes tárgyakat tartottak maguknál. A rendőrség tájékoztatása szerint este fél tízkor a Nyugati térről is előállítottak két személyt, akik négy férfit bántalmaztak. Ellenük – a rendezvénnyel szoros összefüggésben – csoportosan elkövetett, **közösség tagja elleni erőszak** miatt indult büntetőeljárás.¹⁸⁹ A **Deák téri rendezvénnyel** kapcsolatban rendőri intézkedésre nem került sor, és eljárás sem indult, a rendőrség sajtó felé közölt álláspontja szerint ugyanis ez a rendezvény nem minősült gyűlésnek.¹⁹⁰

Az **ORÖ** május 28-án **nyilatkozatot adott ki**, melyben – minden magyar állampolgárt megszólítva – kiemelték, hogy a Deák téri kettős emberölés kapcsán szélsőséges nézeteket valló politikai erők újabb- és újabb támadást intéznek Magyarország minden cigány származású polgára ellen, kollektív bűnözőknek beállítva közel egymillió embert. *„Mi nem kiabálunk magyarbűnözést egy-egy esetről, (...) véleményünk szerint **a bűnnek nem színe van, hanem elkövetője, egyéni felelősséggel, amit a bíróság állapít meg, nem pedig néhány politikai érdekesember.**”* Arra kérték a radikálisabban gondolkodó roma embertársaikat, hogy ne üljenek fel a provokációnak, tartsák be a járványügyi szabályokat és maradjanak otthon.¹⁹¹

Az **ORÖ** másnap egy **közleményt is kiadott**, mely szerint megrendülten értesültek arról, hogy a Mi Hazánk Mozgalom a rendőrségi tiltás ellenére megtartotta, **megtarthatta a nyíltan cigányellenes rendezvényét** az önkormányzat székházától ötven méterre, **a rendőrség pedig nem intézkedett a gyűlés felosztatásáról.**¹⁹² Az ORÖ álláspontja szerint a rendezvény lebonyolítása, különösen az ott elhangzott beszédek, azok tartalma, a résztvevők megjelenése, a rendezvényen viselt öltözékek önmagukban és összességében is alkalmasak voltak a külső szemlélőben félelemkeltésre, riadalom okozására.¹⁹³

Álláspontom szerint – ahogyan arra a budapesti rendőrfőkapitánynak írt levelemben is rámutattam – **az esemény megtartása több jogszabállyal** – a járványhelyzetben hatályos gyülekezésre vonatkozó szabályokkal (tilalommal), valamint a Gytv.-ben foglalt tiltó okkal – **is ellentétes volt**, különös tekintettel a folyamatosan gerjesztett romaellenes közhangulatra, és ebből kifolyólag a fizikai erőszak kialakulásának veszélyére.

¹⁸⁸ Btk. 217/B. § (1) Aki a gyűlés gyülekezési jogról szóló törvény szerinti békés jellegét biztosító korlátozásait megsérti, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

¹⁸⁹ https://hvg.hu/itthon/20200529_mi_hazank_tuntetes_rendorseg_deak_teri_gyilkossag?fbclid=IwAR3O8vt4bStVKAHZzaIX2kShatvommyRIRRxvOK4iwJdDeErL67Nk2f2kxg

¹⁹⁰ https://index.hu/belfold/2020/05/29/a_rendorseg_szerint_nem_vonatkozott_a_gyulekezesi_torveny_a_deak_teri_tuntetesre/

¹⁹¹ <https://www.oronk.hu/2020/05/28/nyilatkozat-2/> Az ORÖ a demonstráció idejére kiürítette a székházat.

¹⁹² Gytv. 18. § (1) d) A rendőrség a gyűlést felosztatja, ha a gyűlés megtiltásának lett volna helye, de azt a bejelentés hiánya miatt nem tiltotta meg.

¹⁹³ Az ORÖ azonnali tájékoztatást és a felelősök megnevezését kérte a BRFK-tól.

<https://www.oronk.hu/2020/05/29/kozlemeny-3/>

Azt is megállapítottam, hogy közvetlenül a megmozdulás után, a rendezvényt szoros összefüggésben négy személyt bántalmaztak Budapesten, a városban több helyen rasszista plakátok kerültek ki, továbbá ismételt megrongálták a Roma Holokauszt Emlékművet,¹⁹⁴ vagyis az **indulatok felkorbácsolására**, valamint a **fizikai atrocitás veszélyére való figyelmeztetésem korántsem volt alaptalan**.

2020 szeptemberében civil jogvédő szervezetek kezdeményezték az ombudsmannál a gyülekezési jog járványhelyzetben való érvényesülésének átfogó vizsgálatát.¹⁹⁵ 2020 októberében jeleztem, hogy **támogatom az átfogó vizsgálat megindítását**, ugyanakkor felhívtam a figyelmet arra is, hogy a Deák téri eseményekkel kapcsolatban indított vizsgálatom más szempontból közelíti meg a gyülekezési jog kérdéskörét. Az átfogó vizsgálat megindítása esetén, annak részeként, de eltérő szempontok szerint **javasoltam a 2020. május 28-i rendezvények (rész)vizsgálatát**. Az ombudsman sem az átfogó, sem a részvizsgálat lefolytatását nem támogatta és azt saját hatáskörben sem folytatta le. 2021 márciusában ismételt áttekintettem az ügyet, illetve az eltelt időszak eseményeit, és úgy ítélt meg, hogy **a részvizsgálat szakmai indokoltsága és módszertani-vizsgálati lehetősége az időmúlásra figyelemmel csökkent**, így az feltehetően nem tudná elérni a kitűzött szakmai célokat, ezért **a részvizsgálat megindítását a továbbiakban már nem javasoltam**. Megkezdtém azonban az intenzív szakmai párbeszédet az érintett civil szervezetekkel és a GYEM-mel, ezzel párhuzamosan pedig elindítottam a hasonló események kiemelt figyelemmel kísérését.

5.3. Demonstráció Monoron és Jászapátiban

Az **Európai Roma Jogok Központjának (ERRC)¹⁹⁶ elnöke** 2021. június 11-én az illetékes rendőri szervek vezetőihez fordult, beadványát részemre is megküldve. **Felhívta a figyelmet arra, hogy** a Mi Hazánk Mozgalom – a Magyar Önvédelmi Mozgalommal és a Betyársereggel közösen – **2021. június 13-án, Monoron „Elég a cigánybűnözésből!”** elnevezésű, **vonulós demonstrációt szervez**. Megítélése szerint a Monoron a közelmúltban elkövetett súlyos bűncselekmény kapcsán tartott felvonulás nyilvánvaló célja a gyűlöletkeltés és a város roma lakosságának a megfélemlítése, a hatóságoknak ezért pozitív lépéseket kell tenniük annak érdekében, hogy védelmet nyújtsanak a helyi lakosoknak a megfélemlítéssel szemben.

Az **ERRC elnöke** 2021. július 23-án újabb levélben jelezte, hogy a Mi Hazánk Mozgalom – a Magyar Önvédelmi Mozgalommal közösen – **2021. július 25-én, Jászapátiban „Elég volt a bűnözésből! Rendet, csendőrséget! elnevezésű demonstrációt szervez**, melynek nyilvánvaló célja ugyancsak, hogy a város roma lakosságát megfélemlítse.

A jelzések nyomán a **helyszínen személyesen is tájékoztam** a monori demonstráció körülményeiről, valamint mindkét ügyel kapcsolatban **megkerestem az országos rendőrfőkapitányt**.¹⁹⁷

¹⁹⁴ Ahogyan azt a bevezetőben is jeleztem, az emlékmű megrongálásával kapcsolatosan 2020 decemberében kiadtam a 6/2020. számú elvi állásfoglalásomat.

¹⁹⁵ A beadványban – a Deák téri eseményekre is hivatkozva – rámutattak, hogy a rendőrség eltérő hozzáállást tanúsított a 2020-as járványügyi időszakban történt gyülekezések kapcsán. Az új gyülekezési törvény alkalmazásának gyakorlatát a jogvédő szervezetek angol nyelvű kutatási jelentésükben elemezték:

<https://helsinki.hu/kutatasi-projekt-az-uj-gyulekezesi-torveny-joggyakorlatarol-2020/>

¹⁹⁶ European Roma Rights Centre, <https://www.errc.org/>

¹⁹⁷ AJB-4006/2021 és AJB-4551/2021. számú ügyek

A rendelkezésekre bocsátott dokumentumok szerint a Magyar Önvédelmi Mozgalom vezetője, a Mi Hazánk monori képviselőjelöltje gyűlést jelentett be 2021. június 2-án a Monori Rendőrkapitányságon, „*vonulások demonstráció a közbiztonságért*” céllal. Június 3-án egyeztetést tartottak a bejelentővel, aki úgy nyilatkozott, hogy a gyűlést a közösségi médiában és sajtó útján hirdetik meg, azt feltehetően több internetes portál is közzéteszi.¹⁹⁸ A résztvevők számát illetően közölte, hogy a Magyar Önvédelmi Mozgalomtól körülbelül 50 fő, a Mi Hazánk Mozgalomtól 50 fő, a Betyárseregtől 60 fő, ezen felül még 150 szimpatizáns jelenhet meg a rendezvényen. Napirendként a saját és a Mi Hazánk Mozgalom elnökének beszédét jelölte meg, majd a vonulás végén mécsesek elhelyezését.

Az **országos rendőrfőkapitány tájékoztatása** szerint a **monori gyűlés esetében** nem volt megállapítható tiltó vagy korlátozó intézkedések alkalmazásának indoka. A bejelentett gyűlés – annak helyszínére, illetve útvonalára figyelemmel – a település közrendjét, közbiztonságát nem veszélyeztette, továbbá nem járt mások jogainak és szabadságának aránytalan sérelmével, ezért az egyeztető tárgyalást követően a **gyülekezési hatóság nem hozott korlátozó vagy tiltó határozatot.**

A gyűlés napján Monoron fokozott ellenőrzést rendeltek el.¹⁹⁹ A gyűlés helyszínét a rendőri állomány minden irányból ellenőrzés alá vonta, majd a vonulás során a résztvevőket gyalogosan, gépkocsival és motorkerékpárral is kísérte.²⁰⁰ A gyűlésen nagyjából 250 fő vett részt, ami megfelelt a vészhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló Korm. rendelet előírásainak.²⁰¹

A gyűlés idejére a Momentum képviseletében aláírásgyűjtést és a roma közösséggel kapcsolatos szimpátia demonstrációt jelentettek be. Miután a gyűlés helyszíne megegyezett a korábban bejelentett demonstráció helyszínével, a Gytv. **versengő gyűlésekre** vonatkozó rendelkezéseire²⁰² figyelemmel tartott egyeztető tárgyalás eredményeként a később bejelentett gyűlés helyszínét módosították, így a két gyűlés egymástól megfelelő, biztosítási szempontból

¹⁹⁸ <https://szentkoronaradio.com/blog/2021/06/07/vonulasos-demonstracioval-hivja-fel-a-figyelmet-a-mom-monoron-a-ciganybunozesre/>
<https://mihazank.hu/eleg-a-ciganybunozesbol-vonulasos-demonstraciort-tart-a-mi-hazank-a-monori-gyilkossag-helyszinen/>

¹⁹⁹ Gytv. 7. § (1) A rendőrségnek – a rendőrségről szóló törvényben meghatározottak mellett – feladata, hogy biztosítsa a gyűlések békés megtartását, valamint a gyűléseken a közrend fenntartását, és ennek keretében a megfelelő intézkedések foganatosításával biztosítsa, hogy a gyűlést harmadik személy ne zavarja meg.

(2) Ha alapos okkal feltételezhető, hogy valaki a gyűlésen a gyűlés békés jellegét biztosító korlátozásokat megsértve jelenik meg, a rendőrség a résztvevők biztonsága és a gyűlés békés jellegének fenntartása érdekében a rendőrségről szóló törvény szerint fokozott ellenőrzést folytathat.

(3) Az ellenőrzési pontokat úgy kell kialakítani, hogy a gyűlés megtartását és a gyűlésre eljutást ne akadályozza, és az ellenőrzéseket gyorsan el lehessen végezni.

(4) A rendőrség [az] ellenőrzés elrendeléséről a szervezőt, illetve vezetőt tájékoztatja, valamint azt közhírré teszi.

²⁰⁰ 26/2018. (IX. 27.) BM rendelet 9. § (1) A gyűlés helye szerint illetékes rendőrkapitányság, Budapesten a Budapesti Rendőr-főkapitányság vezetője a gyűlés bejelentését követően a bejelentésben foglalt adatok, az esetlegesen megtartott egyeztetésen elhangzottak, valamint a gyűléssel kapcsolatban rendelkezésre álló egyéb adatok alapján – a szervező erre vonatkozó kérésének lehetőség szerinti figyelembevételével – meghatározza a gyűlés biztosításának módját, és dönt arról, hogy a gyűlésen a rendőrség képviselője részt vegyen-e.

²⁰¹ 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet 6/D. § (2) Ha a gyűlésen a) ötszáz főnél kevesebben vannak jelen, azon a koronavírus ellen nem védett személy is részt vehet.

²⁰² Gytv. 12. § (1) Ha azonos helyszínre és időpontra több gyűlést jelentenek be, és azok egyidejű megtartása azok jellege vagy a helyszín sajátosságai miatt nem lehetséges, akkor az élvez elsőbbséget, amelyet a gyülekezési hatóságnak korábban jelentettek be.

(3) A versengő rendezvény szervezője a gyülekezési hatósággal történő – a 11. § szerinti – egyeztetésen kérheti az általa bejelentett rendezvény olyan időpontra vagy helyszínre történő áthelyezését, amely alkalmas a rendezvény céljának elérésére.

kontrollálható távolságban zajlott le. A gyűléseket a rendőrség dupla taposó kordonnal választotta el egymástól, melyek között a Készenléti Rendőrség mobilegysége helyezkedett el.

A **Jászapátiban** szervezett gyűlést megelőzően összesen nyolc alkalommal jelentettek be – különböző elnevezésű, de a célját tekintve jórészt azonos – rendezvényt a Jászberényi Rendőrkapitányságra. Az egyeztetés eredményeként a **gyülekezési hatóság** – a közbiztonság vagy a közrend veszélyeztetésére, illetve mások jogainak és szabadságának sérelmére tekintettel – **öt esetben megtiltotta a gyűlés megtartását, egy esetben pedig a** vonuláson tervezett **gyűlést statikusra korlátozta.**²⁰³

A **bejelentő** – a gyűlés megtartását korlátozó, valamint az egyik tiltó határozattal szemben – a bírósághoz fordult jogorvoslattal, de **kereseteit a Kúria elutasította.** A döntés indokolása szerint a tervezett vonulást illetően a gyülekezési hatóság jogszerűen ragaszkodott a személyes egyeztetéshez, ennek hiányát az e-mailes kapcsolattartás nem pótolhatta. A bíróság azt is leszögezte, hogy a **rendőrség megfelelően indokolta a lakóközösség multikulturális jellege veszélyeztetésének ténylegességét.** A bejelentő szándékával, tevékenységével megalapozottan összefüggésbe hozható média- és más nyilvános közösségi megnyilvánulások alapján a vonulással elérni kívánt célt és kockázatot a hatóság megfelelően alátámasztotta.²⁰⁴

A gyűlésen 3-400 fő vett részt, jórészt fekete ruhában, zászlókat és a „cigánybűnözést” hirdető transzparenszeket tartva, komoly rendőri készültség mellett. A helyi roma nemzetiségi önkormányzat elnöke **ellentüntetést szervezett** a piactéren „*Demonstráció a hátrányos és faji megkülönböztetés ellen*” céllal, melyen főleg helyiek (100-150 fő) vettek részt, és Budapesten is tartottak egy ellentüntetést.²⁰⁵

Az **országos rendőrfőkapitány** tájékoztatása szerint a rendőrség mindkét gyűlés biztosítását a szükséges erővel és eszközökkel, a vonatkozó jogszabályokban foglaltaknak megfelelően hajtotta végre. A **rendőrség** egyik gyűlés rendőri biztosítása során **sem foganatosított rendőri intézkedést, illetve nem tett feljelentést** senkivel szemben szabálysértés vagy bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt. A Jászapátiban megtartott gyűlést követően ugyanakkor több bejelentés is érkezett a hatóságokhoz, melyeket a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság – **közösség elleni uszítás** büntette²⁰⁶ miatt tett feljelentésként értékelve – elutasította.

Az országos rendőrfőkapitány válaszában hangsúlyozta, hogy a **békés gyülekezéshez való alapvető jog** az Alaptörvény I. cikke értelmében kizárólag törvényben, más alapvető jog vagy alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben és az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával **korlátozható.** A gyülekezési hatóságnak tehát a lehető legszélesebb körben szükséges biztosítani a gyülekezési jog gyakorlását, annak tiltó határozattal történő korlátozása csak végső eszközként alkalmazható, amennyiben a Gytv. 13. § (5) értelmében a közbiztonság, a

²⁰³ A Mi Hazánk Mozgalom alelnökének „A közbiztonsági problémákra való figyelemfelhívás, kritika a rendőrség működésével kapcsolatban a Mi Hazánk Mozgalommal” céllal és 500 fős várható létszámmal tett bejelentését érintően a gyülekezési hatóság 2021. június 23-án korlátozó határozatot hozott, mely szerint a gyűlés kizárólag statikus módon, a Vásártéren tartható meg. (Két esetben a bejelentő lemondta a gyűlés megtartását.)

<https://mihazank.hu/tuntethet-a-ciganybunozes-ellen-jaszapatiban-julius-25-en-a-mi-hazank-a-betyarsereg-es-a-magyar-onvedelmi-mozgalom/>

²⁰⁴ K.IV.40.428/2021/5. és K.IV.40.500/2021/4. számú ítéletek, BH2021. 321. [22]-[26]

²⁰⁵ <https://index.hu/belfold/2021/07/25/erodemonstracio-tuntetes-mihazank-betyarsereg-romak-jaszapati/>
<https://telex.hu/belfold/2021/07/25/jaszapati-mi-hazank-mozgalom-demonstracio-roma-ellentuntetes-pocs-janos>
Setét Jenő, roma jogvédő és az Idetartozunk Egyesület Budapesten, a Mi Hazánk irodája előtt tartott demonstrációt.

²⁰⁶ Btk. 332. §

közrend vagy mások jogainak és szabadságának védelme enyhébb korlátozással nem biztosítható.

Kiemelte azt is, hogy az egyes alapvető jogok, így a gyülekezési jog kapcsán az állam felelőssége messze túlmutat a joggyakorlás egyszerű lehetővé tételén, az irányadó alkotmánybírósági döntések alapján aktív módon köteles hozzájárulni az érintett jogok zavartalan gyakorlásához. A gyülekezési jog vonatkozásában az állam ezen **objektív intézményvédelmi kötelezettségének** mindenekelőtt a rendőrség útján tesz eleget, feladatait olyan módon meghatározva, hogy azok végrehajtásával a rendőrség kifejezetten elősegítse és óvja a békés gyülekezéshez való jog minél szélesebb körű gyakorlását.

A rendőrség ugyanakkor az irányadó jogszabályi keretek között, minden lehetséges eszközzel igyekszik hozzájárulni az érintett településen élők szubjektív biztonságérzetének megóvásához. A Gytv. által a gyülekezési jog korlátozására adott felhatalmazások körültekintő gyakorlásán túlmenően – mindazon esetekben, amikor a gyűlésekkel összefüggésben jogsértés elkövetésének gyanúja merül fel – a rendőrség megteszi a jogsértő állapot megszüntetésére, illetve következményeinek felszámolására irányuló intézkedéseket.

Válaszomban leszögeztem, hogy a békés gyülekezéshez való jog érvényesülésének elősegítése kapcsán kifejtettekkel magam is egyetértek, **szükségesnek tartottam** ugyanakkor **felhívni a figyelmet** az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében foglaltakra, mely szerint a véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével; továbbá az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdéseire: a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére; valamint a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére.

A Gytv. 13. § (1) bekezdése rögzíti azokat a körülményeket, amelyek felmerülése esetén a gyülekezési hatóságnak meg kell tiltania a gyűlés megtartását. Ezen körülmények – a közbiztonság, a közrend közvetlen, szükségtelen és aránytalan veszélyeztetése, valamint mások jogainak és szabadságának védelme – fennállásának megállapítása minden esetben **rendkívül alapos mérlegelést igényel a gyülekezési hatóság részéről**. A Gytv. 13. § (4) bekezdése – a megfelelő jogalkalmazás elősegítése érdekében – kimondja, hogy mások jogainak és szabadságának sérelmét jelenti, ha a felhívás, illetve a gyűlés alkalmas a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére.

A gyülekezési hatóság a monori demonstráció esetén nem tiltotta meg a vonulást, Jászapátiban viszont igen, amit a Kúria is megerősített: A hivatkozott **kúriai döntés elvi tartalma** szerint „*az olyan vonulós rendezvény bejelentése, amelyik demonstratív voltában alkalmas arra, hogy a kisebbségekben, illetve az odatartozó személyekben az adott közösséghez való tartozásuk okán félelmet keltsen, megalapozza a gyülekezési jog gyakorlásának korlátozását*”.²⁰⁷

Ezzel összefüggésben szeretném kiemelni azt a bírói ítéletet, amely a Mi Hazánk Mozgalom és szövetségesei által, 2019. május 21-én, **Törökszentmiklóson szervezett demonstráció** kapcsán született. A „*cigányterror és a véleménynyilvánítás korlátozása miatti tiltakozásul bejelentett vonulós gyűlés*” megtartását **a gyülekezési hatóság előzetesen megtiltotta**.

²⁰⁷ BH2021. 321.

A bejelentő keresete nyomán a **Fővárosi Törvényszék megállapította**, hogy az *erődemonstráció*, mint a rendezvény nyilvános média felületeken hangoztatott célja és annak vonulások jellege az átlag állampolgárok és az etnikai kisebbséghez tartozó személyek számára félelemkeltő és biztonságukat veszélyeztető megmozdulás. A Gytv. 13. § (1) bekezdése kifejezetten előírja a rendelkezésre álló háttérinformációk vizsgálatát a hatóság számára, és a tiltáshoz nem várja el a védendő érdekek és jogok veszélyeztetésének tényleges megvalósulását, hanem megelégszik a megalapozott feltételezéssel. A rendőrség helyesen vonta vizsgálati körébe a **„foglyul ejtett közönség”** tilalmának elvét, és okszerűen érvelt azzal, hogy az erődemonstrációt mutató vonulások rendezvény során a résztvevők oly módon nyilváníthatnak véleményt más magánszemélyekkel szemben, hogy az érintett utcában lakó – köztük magukat nemzetiség tagjainak valló – személyek nem tudják elkerülni a rendezvényen elhangzó, őket hátrányosan érintő kijelentések végighallgatását. A rendőrség – alkotmánybírósági, illetve bírósági határozatok alapján – a szükségesség-arányosság elvét sértőnek tartotta bármely személy arra kényszerítését, hogy az ellene (kirekesztésre, gyűlöletre) irányuló üzenetet végighallgassa, amivel a bíróság is egyetértett.

A rendelkezésre álló adatok alapján a bíróság szerint a gyülekezési hatóság megalapozott következtetést vont le arra nézve, hogy **„a gyűlés – valódi célját tekintve – egy társadalmi csoport elleni fellépésre, kirekesztésre, megfélemlítésre, a hatóság helyetti rendfenntartás ellátására irányul, (...) ezáltal az állampolgárok számára a közrend és közbiztonság közvetlen veszélyeztetésével egyenértékű, és alkalmas mások emberi méltóságának, nemzeti, etnikai közösségek méltóságának, otthona nyugalmának a veszélyeztetésére.”**²⁰⁸

A demonstráció megtartására végül statikus formában került sor.²⁰⁹ Ennek kapcsán szeretném felhívni a figyelmet a **felosztatott egyesület tevékenységében való részvétel szabálysértésének** „a bíróság által egyesület felosztatásáról hozott döntésben jogellenesnek nyilvánított tevékenységet végez” fordulata alkalmazásának lehetőségére.²¹⁰ A tényálláshoz fűzött Nagykommentár szerint mint elkövetési magatartás, **ilyen jogellenes tevékenység lehet például „a félelemkeltésre alkalmas erődemonstráció, a katonai jellegű vonulás, a felosztatott egyesület jelképeivel való provokatív megjelenés, a faji, nemzeti hovatartozás miatti konfliktuskeresés, az erőszakkal való fenyegetés, a mások szabadságának, emberi méltóságához fűződő jogának sérelmét eredményező rendezvény.”**²¹¹

5.4. Demonstráció Nyíregyházán

2022. szeptember 11-én a Mi Hazánk Mozgalom – a Betyársereggel közösen – **vonulások demonstrációt tartott Nyíregyházán „Tüntetés a cigánybűnözés ellen”**

²⁰⁸ Fővárosi Törvényszék 104.K.700.273/2019/4. (2019. május 20.)

²⁰⁹ https://index.hu/belfold/2019/05/21/torokszentmiklos_ahang_peticio_kormany/?token=a5e21218714a165995b93be0730bdcba

²¹⁰ Szabs. tv. 174. § Aki a) a bíróság által egyesület felosztatásáról hozott döntésben jogellenesnek nyilvánított tevékenységet végez, b) a bíróság által felosztatott egyesület működésében a felosztatás után részt vesz, c) nyilvános rendezvényen a bíróság által felosztatott egyesület egyenruháját vagy formaruháját viseli, továbbá aki nyilvános rendezvényen olyan egyenruhát vagy formaruhát visel, amelyről – annak jellegzetes tulajdonságai miatt – bíróság által felosztatott egyesület egyenruhája, formaruhája ismerhető fel, szabálysértést követ el.

²¹¹ „A Magyar Gárda esetében jogvita tárgyát képezte, hogy a tevékenységet az érintettek az egyesület felosztatásától függetlenül folytatták, mondván, hogy az egyesület által képviselt eszme egy népmozgalom, ami az egyesületi kereteken kívül is gyakorolható. A szabálysértéssé nyilvánítás erre a szembehelyezkedésre volt válasz.” Lásd a Szabs. tv. 174. §-hoz fűzött Nagykommentárt (szerzők: Cserép Attila, Fábíán Adrián, Rózsás Eszter).

felhívással.²¹² A tüntetésen jelen voltak a Magyar Önvédelmi Mozgalom és a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom képviselői is. A tüntetők az ügyészség épülete elé vonultak és – jelképesen (vasárnap lévén az épület zárva volt) petíciót adtak át, az igazságszolgáltatás megreformálását és az elkövető letartóztatását követelve.²¹³ Civilek és a helyi roma önkormányzat – közel 1.000, fehér pólót viselő szimpatizáns részvételével – **ellentüntetést szerveztek**, melyen az ORÖ alelnöke hangsúlyozta, hogy „*a bűnnek nincs színe, csak bűn van*”.²¹⁴

Az ügy kapcsán **megkerestem az országos rendőrfőkapitányt**.²¹⁵ A rendelkezésekre bocsátott iratok szerint 2022. szeptember 2-án egy magánszemély jelentett gyűlést be a Nyíregyházi Rendőrkapitányságon. A bejelentés szerint a **demonstráció célja** „*Figyelemfelkeltés arra, hogy az ügyészség szigorúbban járjon el a fegyveres támadásokkal szemben.*” A bejelentő (szervező) a gyűlésen 5-600 fő részvételét jelölte meg, küzdősport és erőemelő klubok tagjainak részvételével, akik a Kossuth térről az ügyészség épülete elé vonulnak. A gyülekezési hatóság szeptember 5-én egyeztető tárgyalást tartott, melyen a bejelentő úgy nyilatkozott, hogy a gyűlést közösségi oldalakon és privát üzenetben hirdeti meg.

A gyülekezési hatóság szeptember 7-én szerzett tudomást arról, hogy egy másik magánszemély a közösségi oldalán szintén demonstrációt hirdetett meg ugyanarra az időpontra és helyszínre, „**MEDDIG MÉG? Tüntetés a bűnözés ellen**” címmel. Ezen kívül a Betyársereg internetes felületén is felhívás jelent meg az előzőekkel azonos időpontra és helyszínre tervezett demonstráción való részvételre, „**MEDDIG MÉG? Tüntetés a cigánybűnözés ellen**” megnevezéssel.²¹⁶ A fentiekre tekintettel a gyülekezési hatóság szeptember 7-én újabb egyeztető tárgyalást tartott, ahol a szervező elmondta, hogy a be nem jelentett rendezvények megegyeznek az általa bejelentett demonstrációval, ő bízta a másik személyre a demonstráció meghirdetését a közösségi médiában, mert ő nem használja a közösségi oldalát. A hatóság felhívta a szervező figyelmét, hogy a gyűlést a szervezőnek kell meghirdetnie,²¹⁷ továbbá az általa meghirdetett gyűlés célja teljesen eltér a be nem jelentett gyűlések céljától. A szervező kijelentette, hogy a Betyársereg internetes felületén olvasható feliratot eltávolítja. A fentiek alapján **az ügyben nem merült fel a gyűlés megtiltásának vagy korlátozásának szükségessége**, így határozat sem született.

2022. szeptember 7-én „*Gyűlés a békéért*” elnevezésű **demonstrációt jelentettek be** a gyülekezési hatóságnál. A bejelentés szerint az ellendemonstrációt – ugyanabban az időpontban az Országzászló téren – körülbelül 400 fő részvételével tervezték megtartani. A szervezővel még aznap egyeztető tárgyalást tartottak, határozat ebben az esetben sem született.

²¹² <https://mihazank.hu/tuntetes-nyiregyhazan-a-ciganybunozes-ellen/>

²¹³ A demonstrációra azért került sor, mert korábban egy vásárosnaményi szórakozóhely előtt egy roma férfi megkéselte a Betyársereg – biztonsági őrként dolgozó – megyei vezetőjét. A felhívás szerint a csak súlyos testi sértéssel gyanúsított elkövetőt két nap múlva szabadon engedték a rendőrök (vagyis az ügyészség nem tett indítványt a letartóztatására).

<https://mihazank.hu/igenis-van-ciganybunozes-nyiregyhazan-demonstraltak-a-hazafias-szervezetek/>

²¹⁴ Kiss Mária, roma aktivista pedig emlékeztetett arra, hogy a romagyilkosságokat is az előzte meg, hogy szélsőséges szervezetek demonstrációt szerveztek a „cigánybűnözés” ellen egyes – később célponttá is vált – településeken.

<https://merce.hu/2022/09/11/a-bunnek-nincs-szine-csak-bun-van-kozel-ezren-tuntettek-nyiregyhazan-a-mihazank-rasszista-megmozdulasa-ellen/>

²¹⁵ AJB-3766/2022. számú ügy

²¹⁶ A Mi Hazánk Mozgalom szeptember 6-án – ugyanezzel a felhívással – szintén meghirdette a demonstrációt.

²¹⁷ Gytv. 3. § (1) A gyűlés szervezője az, aki a résztvevőket a gyűlésen való részvételre nyilvánosan felhívja, a gyűlést meghirdeti (a továbbiakban együtt: felhívás), továbbá a gyűlést megszervezi, és azt vezeti. A felhívásban a szervező nevét fel kell tüntetni.

Az országos rendőrfőkapitány tájékoztatása szerint a gyűlések helyszíni biztosítása során **rendőri intézkedés szükségessége nem merült fel**, közösség elleni uszítás vagy más bűncselekmény miatt **büntetőeljárás nem indult**.²¹⁸

Ahogy azt a bíróság – a törökszentmiklósi demonstráció kapcsán – leszögezte, a Gytv. kifejezetten előírja a rendelkezésre álló háttérinformációk vizsgálatát a gyülekezési hatóság számára. Jelen esetben – a rendelkezésemre álló iratok alapján – a hatóság csak a Betyársereg „*cigánybűnözés elleni*” tüntetésre való felhívását észlelte, és erről egyeztetett újra a szervezővel, a Mi Hazánk ugyanilyen tartalmú, a honlapjukon már korábban közzétett – jelenleg is olvasható – felhívását nem említik meg az iratokban, vagyis álláspontom szerint **a tervezett gyűléssel kapcsolatos háttérinformációk megfelelő feltárására nem került sor**.

5.5. Demonstráció Budapesten, a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetnél

2023. augusztus 18-án a **Mi Hazánk Mozgalom** több közösségi médiafelületen is közzétette azt a felhívását, amely **tüntetésre szólított fel a bűnözés ellen**, „*Elég volt! Rendet akarunk!*” címmel.²¹⁹ A demonstrációt a **Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet** Venyige utcai objektumának közvetlen közelébe, **2023. augusztus 29-ére** hirdették meg egy Békéscsabán történt tragikus kimenetelű bűncselekmény miatt, melynek elkövetője a párt elnökének meggyőződése szerint roma származású volt.²²⁰ A gyűlés napját egyúttal a „*cigánybűnözés áldozatainak emléknapijává*” kívánták nyilvánítani. A jelentős rendőri készültség mellett megtartott tüntetésen a Magyar Önvédelmi Mozgalom, a Betyársereg és a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom tagjai is részt vettek.²²¹

A **Roma Parlament – Polgárjogi Mozgalom** aznapra **ellendemonstrációt szervezett** a Belügyminisztérium épülete elé, „*Mondj nemet az uszításra! – Tiltakozás a cigányellenes demonstrációk rendőrségi engedélyezése ellen*” felhívással. Az ellentüntetés szervezői felháborítónak és aggasztónak tartották, hogy a **rendőrség** „*a párt nyilvánvaló alkotmányellenes céljai ellenére*” **tudomásul vette** a Mi Hazánk tüntetését. A szervezet képviselője, **Horváth Aladár** sajtótájékoztatón számolt be arról, hogy **közösség elleni uszítás** gyanúja miatt **feljelentést tett a Legfőbb Ügyészségen** a párt elnöke ellen, valamint arra is emlékeztetett: a 2008-2009-ben cigányok sérelmére elkövetett terrorcselekményeket a Mi Hazánk elődje, a Jobbik és a Magyar Gárda cigányellenes médiaháborúja, uszító propagandája előzte meg. A magyar államnak, a magyar társadalomnak és a cigány magyar közösségeknek elemi érdeke, hogy ez ne ismétlődjön meg. „*A demokratikus jogállam felelőssége, hogy a jog és a nyilvánosság eszközeivel útját állja a gyűlölet pusztító folyamatainak.*”²²²

A **GYEM** – a gyűlést megelőzően – **felhívta a rendőrség figyelmét**, hogy a nyilvánvalóan rasszista indíttatású gyűlések esetében fokozott alaposággal járjon el a gyűlölet-bűncselekmények megelőzése érdekében, és bírálta a rendőrséget, hogy nem tiltotta meg a

²¹⁸ A Nyíregyházára bevezető utakon a rendőrség közúti ellenőrzést végzett, melynek eredményeként kilenc személlyel szemben kezdeményeztek szabálysértési eljárást a közbiztonságra különösen veszélyes eszközzel kapcsolatos szabálysértés, illetőleg közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése miatt.

²¹⁹ <https://mihazank.hu/demonstracio-eleg-volt-rendet-akarunk/>
https://www.youtube.com/watch?v=nX_W-zP3vc4&ab_channel=ToroczkaiL%C3%A1szl%C3%B3

²²⁰ Egy elegáns békéscsabai hotel teraszán alakult ki szóváltás az egyik vendég és az alkalmazottak között, melyet követően – a biztonsági kamera felvétel tanúsága szerint – a vendég combon szúrta az őt leütő biztonsági őrt. A korábban az ökölvívó válogatott edzőjeként dolgozó férfi a kórházban belehalt a sérüléseibe, a helyszínről elmenekült férfi másnap feladta magát, majd a bíróság elrendelte a letartóztatását.

²²¹ <https://telex.hu/belfold/2023/08/29/mi-hazank-mozgalom-roma-ellentuntetes-budapest-venyige-utcai-borton>

²²² <https://romaparlament.hu/tiltakozas-es-per-a-rasszista-demonstraciok-miatt/>

demonstrációt, de legalábbis nem írt elő korlátozásokat. A munkacsoport az elmúlt évek tapasztalatai alapján – a devecseri tüntetésre is emlékeztetve – figyelmeztetett arra is, hogy a rasszista gyűlések könnyen és gyorsan jogsértővé, akár erőszakossá tudnak válni.²²³

A gyűlés megtartását követően a **GYEM részletes állásfoglalást adott ki**, amelyben leszögezte, hogy a **gyűlöletbeszéd nem védi a véleménynyilvánításhoz fűződő jog**. A gyűlöltre uszítás bűncselekmény, a gyűlölködés sérti azoknak az embereknek a jogait és szabadságát, akiket a gyűlöletbeszéd támad és akik kénytelenek azt végighallgatni. **Az ilyen tüntetéseket meg kell tiltani, vagy legalábbis úgy korlátozni, hogy azok ne legyen jogsértők.** A rendőrségnek kötelessége utánanézni annak, hogy a bejelentés valós-e, a bejelentő valóban azt a tüntetést akarja-e megtartani, amely a rendőrségi bejelentésében szerepel vagy burkoltan törvénysértő céljai vannak. A rendőrség az adott esetben nem járt utána a nyilvánosságban is elérhető információknak, azokat nem mérlegelte a döntéshozatala során, így lehetővé tette, hogy szélsőséges szervezetek jogsértő eseményt tartsanak. Ugyanakkor a **rendőrség komoly erővel biztosította a tüntetést.** A szónokoktól elhangzott, hogy ha bármilyen uszító beszédre kerül sor, akkor a hatóság szigorúan fel fog lépni és eljárást indít. A rendőrség arról is biztosította a résztvevőket, hogy az eseményeket videóra veszik annak érdekében, hogy az esetleges későbbi eljárásokban rendelkezésre álljon a szükséges bizonyíték. A helyszínen tehát már kellően felelősségteljes hozzáállást mutatott a hatóság. A tüntetés ugyan nem volt erőszakos, de az elhangzottak tisztán jelezték, hogy a szónokok nem tartják egyenlő méltóságúnak, a nemzet részének a roma magyarokat, őket ellenőrizni, jogaikban korlátozni akarják pusztán nemzetiségi hovatartozásuk miatt. **A kollektív megbélyegzést tartalmazó beszéd gyűlöletbeszéd**, amely nem megengedhető egy demokratikus országban, konfliktust kelt társadalmi csoportok között és veszélyezteti a társadalmi békét. **A rendőrségnek határozottan fel kell lépnie** a gyűlöltre uszító, rasszista tüntetésekkel szemben és a sérülékeny társadalmi csoporthoz tartozók jogainak védelmében.²²⁴

A rendelkezésemre álló információkra tekintettel a demonstrációt megelőzően, **soron kívül a budapesti rendőrfőkapitányhoz fordultam, és felhívtam a figyelmet** arra, hogy a rendezvény szervezői a közösségi médiában az elmúlt napokban számos olyan videót tettek közzé, amelyeken „*cigánybűnözésről*” beszélnek egy augusztus közepén történt tragikus kimenetelű bűncselekmény kapcsán.²²⁵ Az eseményt meghirdető videók, plakátok tartalma megítélésem szerint **alkalmas volt arra, hogy gyűlöletet keltsen a roma nemzetiséghez tartozó személyekkel szemben**, így a demonstráció megtartásának ténye megalapozott félelmet kelthet a roma nemzetiségi közösség tagjaiban, sértheti az emberi méltóságukat, valamint felveti az erőszak kialakulásának reális veszélyét is. Megítélésem szerint egyes szélsőséges nézeteket hirdető politikai szervezetek egy tragikus eseményt ismételtlen arra használnak fel, hogy **ellentétet szítsanak a társadalom tagjai között**, és gyűlöletet keltsenek

²²³ <https://gyuloletel.hu/aktualitasok/rasszista-tuntetes-torvenyserto> (2023. augusztus 25.)

²²⁴ <https://www.gyuloletel.hu/aktualitasok/gyuloletbeszede-nem-vedi-velemenynyilvanitas-szabadsaga> (2023. szeptember 11.) <https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2023/08/romak-ellen-iranyulo-tuntetesek-korlatozhatosaganak-jogi-ertekelese.pdf>

²²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=EnFemOVgeBQ>

Tüntetés a bűnözés ellen – emlénapot a cigánybűnözés áldozatainak! (2023. augusztus 25.)

https://www.youtube.com/watch?v=3_cN7E0d5J4

Btk.-szigorító törvénycsomagot nyújtott be a Mi Hazánk (2023. augusztus 23.)

https://www.youtube.com/watch?v=nX_W-zP3vc4

Demonstráció: Elég volt! Rendet akarunk! (2023. augusztus 18.)

a roma nemzetiségű személyekkel szemben. Jeleztem, hogy az ügyet kiemelt figyelemmel kísérem, és a munkatársaim megfigyelőként részt vesznek a demonstráción.²²⁶

A budapesti rendőrfőkapitány válaszában arról tájékoztattott, hogy a Mi Hazánk Mozgalom budapesti elnöke 2023. augusztus 16-án gyűlést jelentett be, a gyűlés céljaként „*Demonstráció az országos bűnelkövetés visszaszorításáért. Megemlékezés az elmúlt években a magyarokkal szemben elkövetett magyarországi támadások áldozatairól*” címet jelölve meg. A bejelentett gyűléssel kapcsolatban nem merült fel a Gytv. 13-14. §-ában taxatív felsorolt tiltó okok egyike sem, ezért a gyűlést a gyülekezési hatóság tudomásul vette, és a szükséges rendőri erők bevonásával biztosította.

Az ügy kapcsán **személyes egyeztetést** is kezdeményeztem a **budapesti rendőrfőkapitánnyal**, melyre 2023 decemberében került sor, valamint a **GYEM tagjaival** is folytattam megbeszéléseket.

Az eseményekre tekintettel egy **üzenetet is közzétettem a gyűlöletbeszéd és a bűnbakképzés elleni fellépés szükségességéről**. Ebben aggodalmamnak adtam hangot amiatt, hogy egyes szervezetek egy tragikus kimenetelű bűncselekményt ismételten arra használnak fel, hogy a közösségi média felületeken olyan tartalmakat tegyenek közzé, melyek egyértelműen indulatokat gerjesztenek a hazánkban élő roma nemzetiségű személyekkel szemben. A történelmi tapasztalatok alapján rámutattam, hogy a rasszista indítékból elkövetett fizikai atrocitások megjelenését általában megelőzi, ha a társadalmi érzékenység szintje csökken a gyűlöletbeszédrel szemben. A szólásszabadság tiszteletben tartása mellett tehát hangsúlyozni kívánom, hogy a demonstrációknak és a különböző közösségi fellépéseknek minden esetben olyan módon kell megvalósulniuk, hogy azok ne sértsék mások emberi méltóságát. **Nem fogadhatóak el azok a megnyilvánulások**, amelyek a társadalmi béke és együttélés ellen hatnak, és amelyek alkalmasak arra, hogy egy már eleve kiszolgáltatott nemzetiségi, kisebbségi csoport tagjait megbélyegezzék, velük szemben megalázó, megfélemlítő légkört alakítsanak ki.²²⁷

²²⁶ AJB-3433/2023. számú ügy

²²⁷ <https://nemzetisegijogok.hu/hu/web/njbh/-/2681089-49>

VI. Összegzés

Mindenekelőtt szeretném hangsúlyozni: a **Bíróság** egyértelműen leszögezte, hogy **pozitív intézményvédelmi kötelezettség áll fenn** a szerződő államok számára a sérülékeny csoportoknak a hátrányos megkülönböztetés elleni védelmét illetően. Turbulens történelmük és állandó gyökértelenségük eredményeképpen **a romák egy különösen hátrányos helyzetű és sérülékeny kisebbséget alkotnak, amely éppen ezért sajátos védelmet igényel.**²²⁸ Különösen fontos a megfelelő és határozott jogi, illetve társadalmi fellépés olyan verbális és fizikai támadásokkal szemben, amelyek célja vagy eredménye a teljes közösség lealacsonyítása, méltóságának megsértése, illetve a társadalomból való kizárása.

6.1. A gyűlölködő, kirekesztő kijelentések megítélésének kérdése

A gyülekezés szabadságára vonatkozó **EBESZ Irányelvek** kimondják, hogy „*a nyilvános gyülekezések résztvevői, akik nemzeti, faji vagy vallási ellenségeskedés mellett érvelve diszkriminációra, gyűlöltre vagy erőszakra uszítanak, elvesztik az Egyezmény és az Egyezségokmány szerinti kommunikációs jogaik védelmét*”²²⁹ az Egyezségokmány 5. cikkében és az Egyezmény 17. cikkében foglalt rendelkezésekkel összhangban. Szükségesnek tartom **összefoglalni** az ilyen kijelentésekkel – ezen belül a „*cigánybűnözés*” kifejezéssel – kapcsolatban a IV. fejezetben részletesen ismertetett bírói döntések legfontosabb **megállapításait**, és az ezek alapján levonható **következtetéseket**.

A Gárda-ügyben másodfokon eljáró **Fővárosi Ítéltábla** rögzítette, hogy a faddi és tatárszentgyörgyi beszédek számos, a cigányságra vonatkozó kirekesztő megnyilvánulást tartalmaztak.²³⁰ A Bíróság gyakorlata szerint a véleménynyilvánítás szabadságának a **védelme az ilyen véleményekre nem terjed ki**, mert ezek az **Egyezmény értékei elleni támadást** jelentenek.²³¹ A demokratikus jogállam elvére figyelemmel az alkotmányos értékek védelmét célzó keretekbe **a rasszista, kirekesztő megnyilvánulások szintén nem férnek bele.**²³² Az ítéltábla kiemelte, hogy a Bíróság gyakorlata szerint a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik alapköve, ami nem csupán a kedvező fogadtatású vagy közömbös eszméket illeti meg, hanem azokat is, amelyek sértőek, megütközést keltőek vagy zavaróak, mert a tolerancia és a nyitottság követelménye nélkül nincs demokratikus társadalom.²³³

²²⁸ D.H. and Others v. the Czech Republic, no. 57325/00, §§ 181-182, 13 November 2007

²²⁹ Lásd: EBESZ Irányelvek 15. és 96. pont (Lásd: 37. lábjegyzet)

²³⁰ Fővárosi Ítéltábla Pf.20.738/2009/7.

²³¹ Lásd:

KPD kontra Németország ügy [German Communist Party and Others v. Germany, 1959, az Emberi Jogok Európai Bizottságának döntése]

Glimmervverband, Hegenbeek kontra Hollandia ügy [Glimmerveen and Hagenbeek v. The Netherlands]: Az Emberi Jogok Európai Bizottságának 1979-es döntése szerint a kérelmezők elítélése rasszista diszkriminációra uszító – a vendégmunkások kiutasítását támogató – szórólapok birtoklása miatt nem sérti az Egyezmény 10 cikkét. Az első kérelmező egy holland szélsőséges párt elnöke volt, melynek programja ellenezte a fajok keveredését.

Jersild kontra Dánia ügy [Jersild v. Denmark]: A Bíróság 1994-es döntésében úgy foglalt állást, hogy a kérelmező elítélése azért, mert egy televíziós riportot készített és közölt egy szélsőséges csoport tagjaival, akik rasszista kijelentéseket tettek az adásban, sérti az Egyezmény 10. cikkét. A Bíróság szerint az a mód (kontextus), ahogy a kérelmező a riportot közölte, megfelelő volt a hatásának az ellensúlyozására. (Vö: 48. lábjegyzet.)

²³² Fővárosi Ítéltábla Pf.20.738/2009/7.

²³³ Vajnai kontra Magyarország ügy [Vajnai Attila kontra Magyarország, EJEB2006. 33629/06. 46. pont, Jogtár]

A politikai szónoklatokkal és a közérdekű vitákkal kapcsolatban e jog korlátozására csak szűk körben van lehetőség, **a véleménynyilvánítási jog ezért kiterjed a gyűlölködő kijelentésekre is** mindaddig, amíg nem alkalmasak erőszak szítására. Az ítéletábra ennek alátámasztására **négy ügyet** sorolt fel **a Bíróság gyakorlatából**.²³⁴

A fenti megállapítás az SZJPE felozlatása iránt indított perben a **Szegedi Ítéletábra** megismételt eljárást elrendelő – a Bírósági Döntések Tárában is közzétett – ítéletében már úgy jelent meg, hogy „*a véleménynyilvánítási jog még a gyűlölködő, kirekesztő kijelentésekre is kiterjed mindaddig, amíg nem alkalmas erőszak szítására.*”²³⁵ A megismételt eljárásban az **elsőfokú bíróság** a beszédekben használt kifejezések gyűlöletkeltő, ellenséges, nacionalista és kirekesztő hangvételét ugyan elismerte, de – az ítéletábra által kifejtettekkel összhangban – a Bíróság gyakorlata és a jelen lévő rendvédelmi szervek megítélése²³⁶ alapján védett kijelentések körébe vonta. A Szegedi Ítéletábra érvelése alátámasztására maga is hivatkozott két ügyre a Bíróság gyakorlatából.²³⁷

A hazai bíróságok döntéseinek értelmezéséhez szükségesnek tartom röviden ismertetni az említett ügyek lényegi tartalmát és a Bíróság kapcsolódó érvelését.

1. A Sürek és Özdemir kontra Törökország ügyben²³⁸ a kérelmezőket, egy török hetilap többségi tulajdonosát és főszerkesztőjét pénzbüntetésre, utóbbit pedig hat hónap szabadságvesztésre is ítélték szeparatista propaganda terjesztése miatt, mert közzétettek egy interjút a – terrorista szervezeteknek minősített – Kurd Munkáspárt (PKK) egyik vezetőjével, valamint négy kurd szervezet közös nyilatkozatát is megjelentették.

A Bíróság megállapította: az a tény, hogy a kifogásolt interjút egy betiltott szervezet vezető tagja adta, önmagában nem indokolhatja a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozást. Ugyanígy az sem, hogy az interjút kemény kritikát fogalmaztak meg a hivatalos politikával szemben, és egyoldalúan láttatták a délkelet-törökországi zavargások eredetét és felelősségét. Bár az interjútban használt szavakból egyértelműen kitűnik, hogy az üzenet a rendíthetlenség és a hatóságokkal való kompromisszum elutasítása volt mindaddig, amíg a PKK céljai nem biztosítottak, a szövegek összességükben nem tekinthetők erőszakra vagy gyűlöletre uszítónak.²³⁹

A véleménynyilvánítás szabadsága magában foglalja az eszmék kifejezésének szabadságát az öltözködés (pl. egyenruha viselése) útján, valamint jelképek, szimbólumok használatával is. A menetelés, nyilvános felvonulás jogát a gyülekezési jog szintén garantálja.

²³⁴ Lásd: Sürek és Özdemir kontra Törökország ügy, Karatas kontra Törökország ügy, Oberschlick kontra Ausztria ügy, Nilsen és Johnsen kontra Norvégia ügy

²³⁵ BDT2014. 3152. I. első mondat (a döntés lényegi tartalma)

²³⁶ A bíróság szerint „nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jelen lévő rendvédelmi szervek úgy ítélték meg, hogy a felszólaló eltávolítása érdekében beavatkozni nem szükséges, a szónok tevékenysége a véleménynyilvánítás szabadsága körén belül maradt.” Gyulai Törvénytörvény P. 20.045/2013/47.

²³⁷ Oberschlick kontra Ausztria, Nilsen és Johnsen kontra Norvégia ügyek (Tekintettel arra, hogy két Oberschlick kontra Ausztria ügy van, és mindkettő a véleményszabadságot érinti, mind a kettőt ismertettem.)

²³⁸ Sürek and Özdemir v. Turkey [GC], nos. 23927/94 and 24277/94, 8 July 1999

²³⁹ A Bíróság hangsúlyozta, hogy különösen óvatossá kell lenni az állam elleni erőszakhoz folyamodó szervezetek nézeteinek közzétételkor, nehogy a média a gyűlöletbeszéd terjesztésének és az erőszak népszerűsítésének eszközévé váljon. Ugyanakkor, ha a nézetek nem minősíthetők ilyennek, a részes államok a területi integritás vagy a nemzetbiztonság védelmére, illetve a bűnözés vagy rendbontás megelőzésére hivatkozva nem korlátozhatják a nyilvánosság tájékoztatáshoz való jogát azáltal, hogy a büntetőjog súlyát a médiára vonják. (Sürek and Özdemir v. Turkey, nos. 23927/94 and 24277/94, 8 July 1999, §§ 61, 63)

2. A Karataş kontra Törökország ügyben²⁴⁰ a kérelmező egy versantológiát tett közzé, melyben a kurdok szabadságharcát éltette. Szeparatista propaganda terjesztése miatt pénzbüntetésre és 13 hónap szabadságvesztésre ítélték.

A Bíróság megállapította, hogy a szóban forgó mű olyan verseket tartalmazott, amelyek önfeláldozásra szólítottak fel „Kurdisztánért”, és tartalmazott néhány különösen agresszív, a török hatóságok ellen irányuló szövegrészt. Szó szerint véve a versek úgy értelmezhetők, hogy gyűlöletre, lázadásra és erőszakra uszítják az olvasókat. A Bíróság ugyanakkor figyelembe vette, hogy a kérelmező által használt médium a költészet volt, a művészi kifejezés olyan formája, amely csak az olvasók kisebbségét szólítja meg.²⁴¹ A kérelmező nézeteinek a természeténél fogva nagyon szűk közönségnek szóló költészetben keresztüli kifejezése jelentős mértékben korlátozta a „nemzetbiztonságra”, a „közrendre” és a „területi integritásra” gyakorolt lehetséges hatását. Így, bár úgy tűnik, hogy a versek egyes részei nagyon agresszív hangvételűek és erőszak alkalmazására szólítanak fel, a Bíróság szerint a versek művészi jellege és korlátozott hatása miatt nem annyira lázadásra hívnak fel, mint inkább mélységes elkeseredést fejeznek ki egy nehéz politikai helyzetre tekintettel.²⁴²

3.1. Az első Oberschlick kontra Ausztria ügyben²⁴³ az országgyűlési választási kampány idején, 1983-ban az egyik kormánypárt (Oszták Szabadságpárt) főtitkára azt javasolta, hogy az oszták nőknek családi alapon járó juttatásokat 50%-kal emeljék meg annak érdekében, hogy ne kelljen anyagi okokból abortuszt végeztetniük, míg a bevándorló anyáknak járó támogatásokat csökkentsék le a jelenlegi szint 50%-ára. Ezt azzal indokolta, hogy a bevándorló családok más európai országokban is diszkriminációnak vannak kitéve. A kérelmező – aki egy folyóirat (Forum) szerkesztője volt – más személyekkel együtt gyűlöletre való uszítás miatt feljelentést tett a politikus ellen, amit az újságban is közzétett. A feljelentés rámutatott, hogy az NSDAP – az 1920-as Manifesztumában foglaltak szerint – is hasonló politikát követett a nem német állampolgárokkal szemben.²⁴⁴ A kérelmezőt – a politikus magánindítványa alapján – rágalmozás miatt pénzbüntetésre ítélték.²⁴⁵

²⁴⁰ Karataş v. Turkey [GC], no. 23168/94, ECHR 1999-IV

²⁴¹ A verseknek nyilvánvalóan politikai dimenziója volt. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az Egyezmény 10. cikkének 2. pontja kevés teret enged a politikai szólás vagy a közérdekű kérdésekről folytatott vita korlátozásának, valamint a megengedett kritika határai a kormányzat tekintetében tágabbak, mint egy magánszemély vagy akár egy politikus vonatkozásában.

²⁴² A Bíróság azt is megjegyezte, hogy a kérelmezőt nem annyira erőszakra való uszítás, hanem inkább szeparatista propaganda terjesztése miatt ítélték el, mivel Törökország egy bizonyos régióját „Kurdisztán” néven emlegette, és dicsőítette az ottani lázadó mozgalmakat. (Karataş v. Turkey, no. 23168/94, 8 July 1999, §§ 49-50, 52)

²⁴³ Oberschlick v. Austria (no. 1), 23 May 1991, Series A no. 204

²⁴⁴ Az NSDAP alapvető céljai közé tartozott az idegen nemzetek állampolgáraival szembeni ellenséges magatartás kialakítása, és kedvezőtlenebb helyzetbe hozásuk, olyannyira, hogy a birodalomban való megélhetésük megnehezült, és távozásra kényszerültek. Ebből kitűnik, hogy a politikus az NSDAP céljainak megfelelő tevékenységet folytatott, vagy legalábbis az idegen nemzetek állampolgáraival szembeni intézkedéseit dicsőítette, javasolva, hogy ilyen intézkedéseket Ausztriában is alkalmazzanak.

²⁴⁵ Az elsőfokú bíróság először – bűncselekmény hiányában – megszüntette az eljárást, értékítéletnek minősítve a feljelentésben foglaltakat, a másodfokú bíróság ugyanakkor helyt adott a politikus panaszának, megállapítva, hogy a kérelmező figyelmen kívül hagyta a tisztességes újságírás elveit azt állítva, hogy a politikust nemzetiszocialista attitűd vezérelte. A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság – a másodfok véleményéhez kötötten – megállapította a rágalmozás elkövetését, mert a kérelmező nem tudta bizonyítani tényállítása valóságtartalmát, és a feljelentés közzétételét semmi sem indokolta. A pénzbüntetés kiszabása mellett a folyóirat vonatkozó példányait elkobozták, a tulajdonosokat pedig kötelezték az ítélet közzétételére, valamint – a kérelmezővel egyetemlegesen – a politikusnak való kártérítés fizetésére. A másodfokú bíróságnak az ügyben korábban is eljáró tanácsa elutasította a kérelmező fellebbezését.

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikkben biztosított **véleménynyilvánítás szabadsága** a demokratikus társadalom alapját képezi, és a társadalom fejlődésének, valamint az egyes emberek önmegvalósításának egyik alapfeltétele. Nemcsak azokra az „információkra” vagy „eszmékre” vonatkozik, amelyeket kedvezően fogadnak, vagy amelyeket nem bántónak vagy közömbösnek tartanak, hanem azokra is, amelyek sértőek, megdöbbsentőek vagy zavaróak; ezt követeli meg a pluralizmus, a tolerancia és a nyitottság (széles látókörűség), amelyek nélkül nincs „*demokratikus társadalom*”. A 10. cikk nemcsak a kifejezett gondolatok és információk tartalmát védi, hanem azt a formát is, amelyen keresztül azokat közvetítik.

Ezek az elvek különösen fontosak a sajtó tekintetében. Miközben nem lépheti át többek között „a mások jó hírvéneke védelme” érdekében szabott határokat, feladata információk és gondolatok közvetítése politikai és egyéb közérdekű kérdésekben. A sajtószabadság biztosítja a nyilvánosság számára az egyik legjobb eszközt arra, hogy megismerje és véleményt formáljon a politikai vezetők eszméiről és hozzáállásáról. Az elfogadható kritika határai ennek megfelelően tágabbak egy közszereplőként eljáró politikus, mint egy magánszemély esetében, és nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítania, különösen akkor, amikor ő maga tesz kritikával illelhető nyilvános nyilatkozatokat. Egy politikusnak természetesen joga van ahhoz, hogy a jó hírnevét védjék, de e védelem követelményeit mérlegelni kell a politikai kérdések nyílt megvitatásának érdekeivel szemben.

A Bíróság megítélése szerint a cikk közzététele **hozzájárult egy általános jelentőségű politikai kérdéstről folytatott nyilvános vitához**, különös tekintettel arra, hogy az állampolgárok és a külföldiek eltérő kezelése a szociális területen nemcsak Ausztriában, hanem az Európa Tanács más tagállamaiban is jelentős vitát váltott ki. A kérelmező kritikája provokatív módon próbálta felhívni a közvélemény figyelmét egy politikus javaslatára, amely sokakat megdöbbsenthetett. Egy politikus, aki ilyen módon fejezi ki magát, ki van téve az újságírók és a nyilvánosság heves reakciójának.

A Bíróság – a kérdéses szöveg egész kontextusát elemezve – arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmező a tények valós állítását tette közzé, amelyet e tényekre vonatkozó értékítélet követett. Az osztrák bíróságok azonban úgy ítélték meg, hogy állításai valóságtartalmát neki kellett (volna) bizonyítania. Az értékítéleteket illetően ez a követelmény nem teljesíthető, és önmagában sérti a véleményszabadságot. A Bíróság megítélése szerint – tekintettel a szóban forgó kérdés fontosságára – a kérelmező nem lépte túl a véleménynyilvánítás szabadságának határait azzal sem, hogy ezt a különleges közzétételi formát választotta.²⁴⁶

3.2. A második Oberschlick kontra Ausztria ügyben²⁴⁷ 1990 októberében, a „*béke ünnepén*” az osztrák Szabadságpárt vezetője és Karintia tartomány kormányzója beszédet mondott, melyben a második világháborúban részt vett katonák generációját dicsőítette, ugyanis szerinte minden katona – beleértve a németeket is – a békéért és a szabadságért harcolt, ezért az embereknek hálásnak kellene lenniük, hogy ezek a katonák megalapozták a mai demokratikus társadalmat.²⁴⁸ A kérelmező teljes egészében közzétette ezt a beszédet a folyóiratban (Forum), majd észrevételeket fűzött hozzá a következő címmel: „*Ui.: Idióta – Náci*

²⁴⁶ Oberschlick v. Austria (no. 1), 23 May 1991, §§ 57-59, 61, 63, Series A no. 204

²⁴⁷ Oberschlick v. Austria (no. 2), 1 July 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997-IV

²⁴⁸ Egy – megítélése szerint a világháborúban megölt katonákat lenéző – osztrák író kritizálva megjegyezte, hogy a véleményszabadság magától értetődőnek számít egy demokráciában, de eléri a határait (véget ér) ott, ahol az emberek igényt tartanak erre a szellemi szabadságra, amit soha nem tehetnének meg, ha mások nem kockáztatták volna az életüket azért, hogy ők most demokráciában és szabadságban élhessenek.

helyett”.²⁴⁹ A politikus rágalmazás és becsületsértés miatt magánindítvánnyal élt, a bíróság pedig becsületsértés miatt pénzbüntetésre ítélte a kérelmezőt, az „*idióta*” szót sértőnek minősítve.²⁵⁰

A Bíróság – megismételve a kérelmező előző ügyében felhozott érveit – leszögezte: a cikk maga, és különösen az *idióta* szó **nem minősül indokolatlanul személyes támadásnak**, mivel a szerző objektívan érthető – a politikus szintén provokatív beszédéből származó – magyarázatot adott rá.²⁵¹ Ennélfogva a politikus beszéde által kiváltott **politikai vita részét képezték**, és olyan véleménynek minősülnek, amelyek igazságtartalma nem bizonyítható. Egy ilyen vélemény mindazonáltal lehet eltúlzott, különösen minden ténybeli alap hiányában, de a fenti megfontolások fényében ez ebben az esetben nem áll fenn.²⁵²

4. A Nilsen és Johnsen kontra Norvégia ügyben²⁵³ a kérelmezőket, két norvég rendőri egyesület vezetőjét rágalmazásért ítélték el, a kijelentéseiket érvénytelennek nyilvánították, valamint egyikükre pénzbüntetést szabtak ki.²⁵⁴

A Bíróság megállapította, hogy a kérelmezők kifogásolt kijelentései nyilvánvalóan komoly közérdeklődésre számot tartó ügyet érintettek, így annak korlátozására a Bíróságnak csak szűk mozgásteret van. A kijelentéseket szakmai szövetségek választott képviselői tették, válaszul a szakma gyakorlatát és integritását megkérdőjelező állításokra, a sértett többek között a rendőrségen belüli „*bűnözői szubkultúráról*” beszélt. A kijelentések megfogalmazásából és szövegkörnyezetéből nyilvánvaló, hogy azok a kérelmezők saját véleményének közvetítésére irányultak, és így nem tényállításnak, hanem inkább **értékítéletnek minősülnek**. A Bíróság álláspontja szerint – a sértett aktív szerepére is figyelemmel – egy ilyen heves és folyamatos nyilvános vitában, ahol mindkét fél szakmai hírneve forog kockán, bizonyos fokú túlzást el kell tűrni. A kifogásolt kijelentések elismerten durva nyelvezete nem állt ellentétben a sértett fél által használt nyelvezettel. A kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlásába való beavatkozás aránytalan volt a sértett jó hírnevének védelmére irányuló jogos célhoz képest.

²⁴⁹ Az eredetiben: „P.S.: Trottel statt Nazi”, az angol fordításban: „Idiot instead of Nazi”.

A kérelmező a továbbiakban kifejtette: Azt mondanám Jörg Haiderről először is, hogy nem náci, másodsor, mindemellert, hogy egy *idióta* (hülye). Míután Haider megtagadja tőlünk – akiknek nem volt szerencsénk kockáztatni az életünket a Harmadik Birodalom egyenruhájában a hitleri szabadságért és alkalmazni a végső megoldást – a jogot, hogy igényt tartunk egy tisztán szellemi szabadságra, nem is beszélve a politikai szabadságról, és mivel ő maga sem volt olyan szerencsés, hogy a „becsület egyenruhájában” szolgáljon az SS-nél vagy a Wehrmacht-nál, az osztrákok nagy többségével együtt kizárja magát a véleménynyilvánítás szabadságából, vagyis az én szememben egy *idióta*.

²⁵⁰ Az elsőfokú bíróság szerint ezt a szót csak lekicsinylően (becsmérlően) lehet használni, objektív kritika céljára nem alkalmas. A másodfokú bíróság elutasította a kérelmező fellebbezését, mert a cikk címében az *idióta* szó használatával tudatosan átlépte az elfogadható objektív kritika határait, a címet olvasók ugyanis ezt a szót nem a politikus beszédével, hanem a személyével kötik össze.

²⁵¹ A kérelmező főleg azért minősítette Mr. Haidert *idiótának* náci helyett, mert a beszédében önmagát is kizárta a véleménynyilvánítás szabadságának élvezetéből.

²⁵² Oberschlick v. Austria no. 2., no. 20834/92, 1 July 1997

²⁵³ Nilsen and Johnsen v. Norway, no. 23118/93, ECHR 1999-VIII

²⁵⁴ Az ügy kiindulópontja az volt, hogy egy empirikus kutatás szerint 1975-76-ban a bergeni rendőrség rendőrei több esetben erőszakhoz folyamodtak. A kutatás eredményeinek publikálását követően évekig tartó nyilvános vita bontakozott ki az ügyben, az igazságügyi minisztérium pedig felállított egy vizsgálóbizottságot az állítólagos rendőri brutalitás kivizsgálására, ami megerősítette a kutatás eredményeit. A bizottság egyik tagja egy büntetőjogász professzor volt, aki később önállóan folytatta a munkáját, és több könyvet jelentetett meg a rendőri erőszakról. A norvég, illetve a bergeni rendőri szövetség elnöke (Nilsen és Johnsen) ennek hatására több nyilatkozatot is közzétettek, melyben bíralták a professzort (a jelentése szintiszta félrevezető tájékoztatás, melynek célja a rendőrség lejáratása; méltatlan a jogászprofesszor címre, ugyanis az állításai teljességgel komolytalanok, mert anonim forrásokon alapulnak.) A professzor később nyilvánosságra hozta az áldozatok neveit, melynek alapján a legfőbb ügyész vizsgálatot indított. Egy rendőrt megvádoltak, de később felmentették, a többi vádat viszont megalapozatlannak találták, és tíz interjúalanyt hamis vád miatt elítéltek. Évekkel később a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálta a hamis vád miatti ítéleteket, és hét elítéltet felmentettek.

Azon állítás ugyanakkor, amely szándékos hazugsággal vádolta a sértettet, a Bíróság szerint is túllépte a megengedett kritika határait. Ez olyan bizonyítást igénylő tényállításnak tekinthető, melynek nem volt ténybeli alapja, és a sértett kifejezőmódja sem igazolta, ezért e nyilatkozat semmissé nyilvánítása a 10. cikk értelmében indokolt volt.²⁵⁵

A fent bemutatott ügyek alapján álláspontom szerint egyáltalán **nem vonható le olyan általános következtetés, hogy a Bíróság gyakorlata alapján a véleménynyilvánítás szabadsága a gyűlölködő, sőt még a kirekesztő kijelentésekre is kiterjed** mindaddig, amíg nem alkalmas erőszak szítására. **Épp ellenkezőleg:** egyik ügy sem támasztja alá azt, hogy a gyűlölködő, kirekesztő kijelentések a véleménynyilvánítási szabadság védett körébe esnének. A Bíróság – ahogy azt több ítéletében is hivatkozta – **kizárólag a sértő, sokkoló, zavaró közléseket²⁵⁶ vonja ebbe a körbe**, és mindig az adott eset összes körülménye alapján mérlegeli, hogy a kifogásolt véleménykifejezés a védett körbe tartozik-e vagy sem.

A **Vona kontra Magyarország** ügyben²⁵⁷ a **Bíróság** rögzítette: A magyar bíróságok úgy találták, hogy bár az Egyesület és a Gárda tevékenysége következtében tényleges erőszakra nem került sor, felelősek voltak azért, hogy verbális és vizuális erődemonstrációikkal romaellenes légkört teremtettek. E **demonstrációk sértették** az emberi méltóságot, valamint mások, nevezetesen **a roma állampolgárok jogait**. A tatárszentgyörgyi gyűlés központi témája, **a „cigánybűnözés”, rasszista fogalom**. A kérdéses gyűléseknek a katonai jellegű egyenruhák, vezényszavak, tisztelgések és alakzatok éppúgy velejárói voltak, mint a nyilaskeresztes jelképekre emlékeztető karszalagok. A másodfokú bíróság azt is megállapította, hogy a Gárda által célba vett helyi lakosság **„foglul ejtett közönség”** volt, mivel nem voltak abban a helyzetben, hogy kikerüljék a Gárda által közvetített szélsőséges és kirekesztő nézeteket.²⁵⁸ A **Bíróság** osztotta a magyar bíróságok azon álláspontját, hogy a Gárda tevékenysége és megnyilvánulásai **a roma kisebbség és a magyar etnikumú többség faji alapú szembeállításán alapultak**. A Bíróság szerint ez **túllépi** a véleménynyilvánítás, illetve a gyülekezés számára az Egyezményben biztosított védelem körét.

Amint azt a Bíróság már többször megállapította, **demokrácia nem létezik pluralizmus nélkül**. A 10. cikkben foglalt véleménynyilvánítás szabadsága éppen ezért nemcsak azokra az **„információkra”** vagy **„eszmékre”** vonatkozik, amelyeket kedvezően fogadnak, vagy amelyeket nem tartanak sértőnek vagy közömbösnek, hanem azokra is, amelyek sértőek, sokkolnak vagy zavaróak.²⁵⁹ A félkatonai jellegű menetelés ugyanakkor túlmegy valamely zavart keltő vagy kellemetlen eszme egyszerű kifejezésén, mivel az üzenetet szervezett aktivisták fenyegető csoportjának a fizikai jelenléte kíséri. **Amikor az eszmék kifejezése valamilyen magatartásformával jár együtt, a Bíróság szerint a véleménynyilvánítás szabadságának általában biztosított védelem szintje csökkenthető** az e magatartással összefüggő, fontos közrend-védelmi érdekekre tekintettel. Ha az eszmék kifejezéséhez kapcsolódó magatartás megfélemlítő vagy fenyegető jellegű, vagy faji alapú beavatkozást jelent mások – az Egyezményben foglalt – bármely jogának vagy szabadságának

²⁵⁵ Nilsen and Johnsen v. Norway, no. 23118/93, §§ 43-53, ECHR 1999-VIII

²⁵⁶ information or ideas that offend, shock or disturb

²⁵⁷ Vona v. Hungary, no. 35943/10, ECHR 2013

²⁵⁸ A Legfelsőbb Bíróság ítéletében rámutatott: Egy adott rendezvényen elhangzott kijelentések és beszédek hatása nyilvánvalóan felerősödhet, vagy eltérő lehet attól függően, hogy milyen lélekszámú, és lakosságát illetően milyen etnikai, faji összetételű településen hangzanak el, a rendezvényeket milyen külsőségek, és részvételi arány mellett tartják meg, a rendezők a szükségképpen kiváltott érzelmeket, vagy indulatokat miként tudják, vagy tudják-e megfelelően kezelni. (Kfv. 37.783/2009/6.)

²⁵⁹ Lásd: Vona v. Hungary, § 53 (Vogt v. Germany, 26 September 1995, Series A. no. 323, § 52); Oberschlick v. Austria no. 1. § 57

a gyakorlásába, akkor ezen megfontolások még a véleménynyilvánítás és a gyülekezés szabadságával összefüggésben sem hagyhatók figyelmen kívül. A Bíróság összességében kimondta, hogy **a gyűlések sorozatának** a „*cigánybűnözés*” visszaszorítása érdekében, félkatonai felvonulásokkal történő **megszervezése a faji elkülönítés politikájának megvalósításaként** fogható fel.²⁶⁰

Végül szeretném felhívni a figyelmet arra is, hogy az eljáró bíróságok a „*cigánybűnözés*” kifejezést és annak kontextusát miként értékelték.

A Gárda-ügyben eljáró bíróság megállapította, hogy ezen általánosító, egyértelműen faji, etnikai alapokon álló kategória alkalmazása sérti az egyenlő emberi méltóság alapeszméjét;²⁶¹ illetőleg ahogyan arra a Bíróság utalt: a tatárszentgyörgyi gyűlés központi témája, a „*cigánybűnözés*”, **rasszista fogalom**.

Az SZJPE ügyében eljáró bíróságok viszont úgy foglaltak állást, hogy a szabad véleménynyilvánítás körébe tartozik a cigánybűnözés társadalmi problémájának hangoztatása, annak ellenére, hogy a megfogalmazás, „*bár nem teljesen megalapozatlan, de joggal sérti a jogkövető életmódot folytató cigánylakosságot*”, illetőleg a cigányság egészére vonatkoztatása már kirekesztő, rasszista megnyilvánulásnak tekinthető, ami sérti a roma lakosság tagjainak emberi méltóságát és biztonságát.²⁶²

Állásfoglalásomban a kifejezés kriminológiai aspektusainak²⁶³ részletes bemutatására, illetőleg az adatvédelmi összefüggések ismertetésére nincs mód, csak jelezni kívánom, hogy **az elkövető(k) cigány származására való hivatkozás a jelenlegi törvényi szabályozás²⁶⁴ mellett önmagában számos problémát vet fel**.

Álláspontom szerint a kifejezés használata egyértelműen **kirekesztő és gyűlöletkeltő**, ugyanis nyilvánvalóan alkalmas arra, hogy a bűnelkövetők és a cigányság körének egymásra vonatkoztatásával etnikai alapon megbélyegezzen egy kisebbségi csoportot, és feszültséget keltsen a társadalomban, sőt akár erőszakos cselekményekhez is vezessen.

Ezzel kapcsolatban **szükségesnek tartom nyomatékosan felhívni a figyelmet arra a tényre**, hogy a 2008-2009-ben elkövetett, széles körben „*romagyilkosságokként*” ismert bűncselekmény-sorozat két helyszínét (Galgagyörköt és Tatárszentgyörgyöt) is az alapján választották ki az elkövetők, hogy a Gárda korábban megjelent, illetve demonstrációt tartott a „*cigánybűnözés*” ellen ezeken a településeken. Kétséget kizáróan megállapítható ennél fogva, hogy a „*cigánybűnözés*” elleni felhívással meghirdetett **rendezvények** – különös tekintettel a tatárszentgyörgyi rendezvényre – **alkalmasak voltak arra**, hogy a legsúlyosabb, életellenes bűncselekmények elkövetésére ösztönözzék a társadalom egyes tagjait a cigány közösség tagjaival – köztük gyermekekkel – szemben, azzal a céllal választva ki az áldozatokat, hogy etnikai konfliktust robbantsanak ki.

²⁶⁰ Vona v. Hungary, §§ 61-62, 66, 69

²⁶¹ Fővárosi Bíróság P. 26.453/2007/126.

²⁶² Gyulai Törvényszék P. 20.045/2013/47. és Szegedi Ítéltábla Pf. 20.444/2014/8.

²⁶³ A fogalom használata a Kádár-korszakban elterjedt volt a kriminológiában és a kriminalisztikában, majd 2005-től új lendületet kapott. Lásd: Juhász Attila: A „*cigánybűnözés*”, mint az „*igazság*” szimbóluma; Elektronikus Periodika Adatbázis 2010/4. 12-18. o.

https://epa.oszk.hu/02700/02725/00003/pdf/EPA02725_anblokk_2010_4_012-019.pdf

Bársony János: A „*cigánybűnözés*” hazugságának konstrukciójáról; Magyar Rendészet 2014/3. 15-27. o.

<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/3946/3207>

²⁶⁴ Rtv. 90. § (3) A faji [etnikai] eredetre, vallási meggyőződésre, szexuális magatartásra és politikai véleményre utaló különleges adat csak akkor kezelhető, ha az bűnüldözési tevékenység során felmerülő bűncselekmény tényállási eleméhez tartozik, vagy ahhoz az érintett írásban hozzájárult.

6.2. Konklúziók a jogalkalmazó szervek számára

A roma nemzetiségi közösség ellen irányuló demonstrációk korlátozásának megítélése során az alábbi szempontokat – jogi, szakmai érveket – tartom szükségesnek kiemelni.

6.2.1. Az új jogszabályi környezet

Az Alaptörvény 2013. április 1-jétől hatályos módosítása **a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos korlátjaként határozta meg** egyrészt **mások emberi méltóságának**, másrészt **a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértését.**²⁶⁵ A korlátozás alaptörvényi szintű deklarációját az indokolta, hogy az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatára figyelemmel törvényi szinten nem volt biztosítható a gyűlöletbeszéddel szembeni hatékony fellépés.

A magánszférajogok és egyéb alapvető jogok kollíziójának feloldása érdekében az Alaptörvény 2018. június 29-től hatályos módosítása azt is rögzítette, hogy **a véleménynyilvánítás szabadságának és a gyülekezési jog gyakorlásának külső korlátja mások magán- és családi életének, valamint otthonának tiszteletben tartásához való joga.**²⁶⁶ Ez utóbbi vonatkozásában az irányadónak tekintett alkotmánybírósági határozat kifejezetten utal a „*foglyul ejtett közönségre*”, aki az otthonában nem tud kitérni a gyülekezés során kifejtett vélemény meghallgatása elől.²⁶⁷

A hazánkban 1969-ben kihirdetett faji megkülönböztetés elleni egyezmény értelmében a részes államok **elítélnék és betiltanák minden olyan propagandát és szervezetet**, amely a faji gyűlöletet és megkülönböztetést valamilyen formában igazolni vagy előmozdítani törekszik.²⁶⁸ Az egyezmény szerint **a faji megkülönböztetés** minden olyan különbségtételt jelent, melynek alapja a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás, és melynek célja vagy eredménye politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális téren vagy a közélet bármely más terén az emberi jogok és alapvető szabadságjogok elismerésének, egyenrangú élvezetének vagy gyakorlásának megsemmisítése vagy csorbítása.²⁶⁹

Ezzel összhangban a nemzetiségek jogairól szóló törvény is megerősíti, hogy **Magyarország tilalmaz minden olyan politikát, magatartást**, amely a nemzetiségnek a többségi nemzetből történő kirekesztését, elkülönítését célozza, vagy ezt eredményezi; a nemzetiséget vagy nemzetiséghez tartozó személyt hovatarozása miatt üldözi, megfélemlíti, életkörülményeit nehezíti, jogai gyakorlásában akadályozza; vagy a nemzetiség erőszakos ki- vagy áttelepítésére irányul.²⁷⁰

A fentiekre tekintettel **a véleménynyilvánítás szabadsága és a békés gyülekezéshez való jog a roma nemzetiséghez tartozó személyek emberi méltóságához és magánszférájához való jogára, valamint a roma nemzetiségi közösség méltóságára tekintettel egyértelműen korlátozható.**

²⁶⁵ Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdések

²⁶⁶ Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdések

²⁶⁷ 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [43]

²⁶⁸ 2. Cikk 1. b) pont és 4. Cikk b) pont

²⁶⁹ 1. Cikk 1. pont

²⁷⁰ Njtv. 9. § (1) bekezdés

A korlátozások közül a legsúlyosabbnak nyilvánvalóan a **gyűlések előzetes tiltása** minősül, ami **teljes egészében megvonja az alapjog érvényesülését**.

A Gytv. 13. § (1) bekezdése értelmében a **gyűlés megtiltásának együttes, konjunktív feltételei** vannak:

- a gyülekezési hatóság kizárólag a szervezővel való egyeztetést követően rendelkezésére álló információk alapján juthat erre a döntésre,
- ha megalapozottan feltehetőnek találja, hogy a gyűlés megtartása közvetlenül, szükségtelen és aránytalan mértékben veszélyezteti a közbiztonságot vagy a közrendet, illetőleg szükségtelen mértékben és aránytalanul sérti mások jogait és szabadságát,
- feltéve, hogy a közbiztonság, a közrend, vagy mások jogainak és szabadságának védelme érdekében nem lehetséges olyan feltételek előírása, melyek mellett a gyűlés megtartható (Gytv. 13. § (5) bekezdés).

A jogalkotó – példalózó jellegű felsorolással – támpontot is ad a jogalkalmazók számára arra nézve, hogy mi tekinthető a közbiztonság és a közrend veszélyeztetésének, illetőleg mások jogai és szabadsága sérelmének.

A Gytv. 13. § (2) bekezdése alapján a **közbiztonságot veszélyezteti különösen**, ha a felhívás vagy a gyűlés bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást valósít meg. A vizsgált kontextusban *releváns bűncselekmények* a közösség tagja elleni erőszak, a közösség elleni uszítás, illetőleg az önkényuralmi jelkép használata lehetnek.²⁷¹

Megítélésem szerint ezzel összefüggésben a gyűlés megtiltása mérlegelésének kérdése tulajdonképpen csak abban az esetben merülhet fel, amikor a gyülekezési hatóságnak arról kell döntenie, „**megalapozottan feltehető-e**”, **hogy a megtartandó gyűlés bűncselekményt vagy annak elkövetésére való felhívást fog megvalósítani**. Amennyiben ugyanis ez már a gyűlésre való felhívás esetén megállapítható, vagyis, ha a felhívásban foglaltak felvetik annak „*megalapozottan feltehető*” lehetőségét (gyanúját), hogy bűncselekmény (például közösség elleni uszítás) történt, akkor az ezt észlelő rendőri szervnek hivatalból kezdeményeznie kell a büntetőeljárás megindítását, és nyilvánvalóan meg kell tiltania a gyűlés megtartását.

A gyülekezési hatóságnak tehát a tervezett gyűlés megtartása során potenciálisan megvalósuló bűncselekmény(ek), illetőleg az ezek elkövetésére való felhívás (mint előkészületi cselekmény) megalapozottan feltehető „gyanújának” a fennállását kell mérlegelnie a döntése meghozatalakor.²⁷²

A Gytv. 13. § (4) bekezdése értelmében **mások jogainak és szabadságának sérelmét jelenti** különösen, ha a felhívás, illetve a gyűlés – az alkalmazott eszközök, időtartama miatt – alkalmas mások magán- és családi életének védelméhez való jogának, otthonának, emberi méltóságának, a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére, vagy szabad mozgáshoz, tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogának korlátozására.

²⁷¹ Btk. 216. §, 332. § és 335.§

Az önkényuralmi jelképek használatával a 2/2023. számú elvi állásfoglalásomban részletesen foglalkoztam, a *közösség tagja elleni erőszak és a közösség elleni uszítás* tényállásainak, alkotmánybíróági és jogalkalmazói gyakorlatának részletesebb elemzése meghaladja ezen állásfoglalás kereteit, erre a harmadik, témához kapcsolódó elvi állásfoglalásomban kerülhet sor.

²⁷² A közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye esetén annak előkészülete is büntetendő [Btk. 216. § (4) bekezdés].

A **törvény általános indokolása** kimondja, hogy a (rég) Gytv. rendezvények megtiltására vonatkozó szabályozása egyértelműen felülvizsgálatra szorul, hiszen annak ellenére nem biztosítja sem a magánélet, sem pedig az emberi méltóság – különösen pedig a közösségek méltóságának – védelmét, hogy azt az Alaptörvény kifejezetten garantálja. **A jogalkotó célja** tehát egyértelműen az volt a tiltási okok újraszabályozásával, hogy – többek között – biztosítsa a közösségek méltóságának a védelmét, mely célt a jogalkalmazóknak is figyelembe kell venniük.²⁷³

A gyülekezési hatóságnak egyidejűleg azt is meg kell vizsgálnia, hogy – a közbiztonság, a közrend vagy mások jogainak és szabadságának védelme érdekében – alkalmazható-e *a tiltásnál enyhébb korlátozás*, vagyis **a gyűlés megtartására vonatkozó feltételek előírása**.²⁷⁴

A törvény részletes indokolása is megerősíti, hogy **a gyülekezési jognak más alapjogokkal való kollíziója esetén** a korlátozás szempontjait csak az Alaptörvény I. cikkére és az Alkotmánybíróság gyakorlatára támaszkodva lehet meghatározni. Ezzel összhangban a Gytv. a korlátozás egyik szempontjaként **mások jogainak és szabadságának szükségtelen mértékű és aránytalan sérelmét** határozza meg. A jogalkalmazó szervezeteknek arra kell törekedniük, hogy a konkuráló alapjogi pozíciók – az arányosság elvének megfelelően – méltányos egyensúlyba kerüljenek.²⁷⁵

Jogszabály rögzíti, hogy a gyülekezési hatóságnak – a gyűlés rendjének fenntartására, illetve a közrend biztosítására irányuló, továbbá a gyűlés megtartására vonatkozó feltételeket előíró határozatának meghozatala során – *figyelembe kell vennie* a gyűlés bejelentés szerinti időtartama és helyszíne alapján a gyűlésnek mások magán- és családi életének védelméhez való jogára, otthonának nyugalma, a szabad mozgáshoz, tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogára gyakorolt hatását.²⁷⁶

Álláspontom szerint ebben a tekintetben elengedhetetlen **a gyűlés mások emberi méltósághoz való jogára, illetve a közösségek méltóságára gyakorolt hatásának a vizsgálata is**.

6.2.2. A releváns alkotmánybírósági és bírósági döntések főbb megállapításai és tanulságai

A „*szélsőséges szólásokkal*” kapcsolatosan – az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján – több szempontot is figyelembe kell venni, azok között ugyanis jelentősek lehetnek a különbségek.²⁷⁷

Az Alkotmánybíróság már a kezdetekben leszögezte, hogy **a véleménynyilvánítás és a sajtószabadság korlátozását** mind az emberek meghatározott csoportjai elleni gyűlöletkeltésnek történelmileg bizonyítottan kártékony hatása, mind az alkotmányos alapértékek védelme, továbbá a Magyar Köztársaság nemzetközi kötelezettségeinek teljesítése

²⁷³ Az Alaptörvény 28. cikk kimondja: „A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. (...)”

²⁷⁴ Gytv. 13. § (5) bekezdés

²⁷⁵ 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [55]

²⁷⁶ 26/2018. (IX. 27.) BM rendelet 7. § (1) bekezdés a) pont

²⁷⁷ 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [38]

szükségszerűvé és indokolttá teszi, valamint a közösségek méltósága a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos korlátja lehet.²⁷⁸

A testület a későbbiekben hangsúlyozta: **a közélet állapotától is függ, hogy a lakosság egyes csoportjaival szembeni véleménynyilvánítás milyen hatást gyakorol a megsértett közösséghez tartozókra.** A közhatalom gyakorlóinak alkotmányos kötelessége, hogy az egyenlő emberi méltóságot tiszteletben tartva és védelmezve folytassák tevékenységüket. Ez a kötelezettség minden közéleti megnyilatkozásra irányadó. Ha a politikai élet alakítói következetesen megnyilvánulnak a kirekesztő nézetekkel szemben, akkor kifejezésre juttatják, hogy a megsértett csoportokhoz tartozók megfelelő támogatást és védelmet kapnak a politikai közösségtől. Ilyen környezetben a gyűlölet, a megvetés és az ellenézés hangjai elszigetelődnek, jelentéktelenné válnak és nem képesek jogsérelmet okozni.²⁷⁹

Az Alkotmánybíróság – az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésére is figyelemmel – legújabbán arra a következtetésre jutott, hogy a magyar nemzet, a **nemzeti, etnikai,** faji és vallási **közösségek méltósága védelmében a véleménynyilvánítás szabadsága és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan korlátozható.** Az „adott közlés üzenetét, célját, illetve sértő vagy bántó voltának mértékét a vitatott közlés tartalma és formája mellett az adott médiumon belüli kontextusára, valamint a társadalmi környezetre tekintettel lehet kellő alapossággal megítélni. **Ha egy közösséget hazánkban történetileg súlyos sérelmek értek, illetve, ha a jelenkorban ismétlődő támadásoknak van kitéve, akkor az adott közösségnek a társadalmon belüli méltósága sérülékenyebbnek tekinthető.**”²⁸⁰

A Gytv. alkalmazására vonatkozó **jogalkalmazói gyakorlatból** az alábbi megállapítások kiemelését tartom szükségesnek.

A gyülekezési hatóság a Becsület Napjához kötődő „kegyeleti megemlékezés” kapcsán **arra a következtetésre jutott,** hogy a bejelentők, illetve szervezők személye, korábbi tevékenységük, kommunikációjuk, vagyis az ügy összes körülménye alapján alappal feltételezhető volt, hogy a megvalósuló gyűlés sértene a Gytv. 14. §-át. A rendőrség külön kiemelte, hogy a korábbi tapasztalatok alapján ezek a csoportok nem direkt, hanem asszociatív módon fogalmazzák meg a rendezvényeik célját oly módon, hogy az ezzel az ideológiával azonosulni akaró emberek számára egyértelművé váljon, az adott rendezvény milyen „megemlékezés”. Hangsúlyozta azt is, hogy az évek óta megtartott ilyen rendezvények szélsőséges csoportokhoz kötődnek azok lebonyolítása, az ott elhangzott beszédek tartalma, a zenei betétek stílusa, a résztvevők megjelenése a külső szemlélőben **félelemkeltésre, riadalom okozására alkalmas. Fennáll tehát a veszélye,** hogy a gyűlésen szélsőséges eszmék terjesztésére kerül sor, valamint számítani kell szélsőséges csoportok megjelenésére is.²⁸¹ A **Kúria** ítéletében – többek között – megállapította, hogy a gyülekezési hatóság a tényállást a Gytv. alkalmazásához elengedhetetlen, releváns körben, megfelelően tisztázta, döntését bizonyítékokkal alátámasztotta, határozatát pedig a szükséges és elégséges mértékben meg is indokolta.

A másik ügyben – a budapesti PRIDE-hoz kapcsolódóan bejelentett versengő gyűlést érintően – **a gyülekezési hatóság megállapította,** hogy a bejelentő, mint magánszemély a Mi Hazánk Mozgalom budapesti alelnöke, s e társadalmi szerepvállalása alátámasztja, hogy csak azért élt a gyűlés bejelentésének legkorábbi időpontban való megtételének lehetőségével, hogy

²⁷⁸ 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 176, 181.

²⁷⁹ 95/2008. (VII. 3.) AB határozat, ABH 2008, 792–793.

²⁸⁰ 6/2021. (II. 19.) AB határozat, Indokolás [23], [27]

²⁸¹ Kgyk. 39.086/2022/8. Indokolás [4]

a vele ellentétes érzelmű csoportok ne élhessenek adott helyen és időben a békés gyülekezés jogával.²⁸² A Kúria ítéletében leszögezte, hogy a gyűlések szükségszerűen kihatnak mások jogainak és szabadságának érvényesülésére. A Gytv. erre figyelemmel kizárólag akkor engedi meg a gyűlés megtiltását, ha az **a sérelem szükségtelen mértékű és aránytalan**. Ha a gyülekezési hatóság **mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében korlátozza vagy megtiltja** a gyűlés megtartását, határozata indokolásában értékelnie kell, hogy a gyűlés mely konkrét jogokat és szabadságokat érinti, a korlátozás vagy megtiltás nélkül milyen mértékben sértené ezeket a jogokat és szabadságokat, továbbá, hogy az enyhébb korlátozások miért nem vezetnének eredményre.²⁸³

A Gytv. 13. § (1) bekezdésének „*az egyeztetést követően rendelkezésre álló információk alapján megalapozottan feltehető*” fordulatából egyrészt az következik, hogy **a gyülekezési hatóságnak az egyeztetés mellett bármilyen rendelkezésére álló információt értékelnie kell** a gyűlés korlátozása vagy megtiltása során, másrészt a „*megalapozottan feltehető*” fordulat a valószínűsítésnél szigorúbb alátámasztást jelent. A gyülekezési hatóságnak e körben értékelnie kell a **korábbi hasonló bejelentések és gyűlések megtartásának tapasztalatait**, valamint a gyűlések és az azokat kísérő **nyilatkozatok kontextusát** is. Az is értékelhető, hogy a bejelentő az egyeztetés során mennyire volt együttműködő, az egyeztetési tárgyaláson tett nyilatkozataiból pedig következtetni lehet a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlására is.²⁸⁴

Ugyanez a következtetés vonható le a **Fővárosi Törvényszéknek** a Mi Hazánk Törökszentmiklósról bejelentett, vonulós gyűlése kapcsán hozott ítéletében foglaltak alapján is: „*Az erődemonstráció, mint a rendezvény nyilvános média felületeken hangoztatott célja és annak vonulós jellege az átlag állampolgárok és az etnikai kisebbséghez tartozó személyek számára félelemkeltő és biztonságukat veszélyeztető megmozdulás.*” A rendőrség – a „*foglyul ejtett közönség*” tilalmának elvére figyelemmel – okszerűen érvelt azzal, hogy az erődemonstrációt mutató vonulós rendezvény során a résztvevők oly módon nyilváníthatnak véleményt más magánszeméllyel szemben, hogy az érintett utcában lakó – köztük magukat nemzetiség tagjainak valló – személyek nem tudják elkerülni a rendezvényen elhangzó, őket hátrányosan érintő kijelentések végighallgatását.

A Gytv. 13. § (1) bekezdése kifejezetten előírja a rendelkezésre álló háttérinformációk vizsgálatát a gyülekezési hatóság számára, és a tiltáshoz **nem várja el a védendő érdekek és jogok veszélyeztetésének tényleges megvalósulását**, hanem megelégszik a megalapozott feltételezéssel. A rendelkezésre álló adatok alapján a gyülekezési hatóság megalapozott következtetést vont le arra nézve, hogy „*a gyűlés – valódi célját tekintve – egy társadalmi csoport elleni fellépésre, kirekesztésre, megfélemlítésre, a hatóság helyetti rendfenntartás ellátására irányul, (...) ezáltal az állampolgárok számára a közrend és közbiztonság közvetlen veszélyeztetésével egyenértékű, és alkalmas mások emberi méltóságának, nemzeti, etnikai közösségek méltóságának, otthona nyugalmának a veszélyeztetésére.*”²⁸⁵

²⁸² Kgyk.IV.39.041/2023/3. Indokolás [11]

²⁸³ Kgyk.IV.39.041/2023/3. Indokolás [32]

²⁸⁴ Kgyk.IV.39.041/2023/3. Indokolás [36]

²⁸⁵ Fővárosi Törvényszék 104.K.700.273/2019/4.

Ezt erősítette meg a Kúria döntése is a Jászapátiban megtartani kívánt demonstráció kapcsán: „Az olyan vonulós rendezvény bejelentése, amelyik demonstratív voltában alkalmas arra, hogy a kisebbségekben, illetve az odatartozó személyekben az adott közösséghez való tartozásuk okán félelmet keltsen, megalapozza a gyülekezési jog gyakorlásának korlátozását”. (BH2021. 321.)

Mindezekre tekintettel megállapítható, hogy **az általam vizsgált, a „cigánybűnözés” elleni fellépést célzó tüntetésekkel kapcsolatban is minden esetben körültekintően vizsgálnia kellett (volna) a gyülekezési hatóságoknak a fenti körülményeket:**

- a bejelentők/szervezők személyét, társadalmi szerepvállalását, korábbi tevékenységét, kommunikációját;
- a gyűlések céljának asszociatív módon való megfogalmazását, vagyis a gyűlések valódi célját;
- a korábbi hasonló bejelentések és gyűlések megtartásának tapasztalatait, az ott elhangzott beszédek tartalmát, a résztvevők megjelenését, magatartását;
- a gyűléseket kísérő nyilatkozatok (sajtó, szórólapok, internet) kontextusát;
- a bejelentőnek az egyeztetési tárgyaláson tett nyilatkozatait.

A felsorolt háttérinformációk vizsgálatát követően tehát adott esetben – figyelemmel arra, hogy az Alkotmánybíróság hivatkozott döntése értelmében a nemzeti, etnikai, faji és vallási közösségek méltósága védelmében a véleménynyilvánítás szabadsága és így a közügyeket érintő szólás alkotmányosan korlátozható – **a gyülekezési hatóság álláspontom szerint megalapozottan dönthet a – múltbeli és jelenkori támadásoknak kitett és ezáltal sérülékenyebb méltóságú – roma közösség méltóságát potenciálisan sértő gyűlés előzetes tiltásáról, vagy legalább a gyűlés megtartására vonatkozó feltételek előírásáról.**

Végezetül a **Roma Holokauszt Nemzetközi Emléknapja** alkalmából, 2023. augusztus 2-án **kiadott üzenetemben** foglaltakkal zárom az állásfoglalásomat: *„Az emberi élet és méltóság védelme a közszereplők kiemelt felelőssége, hiszen a közvéleményhez intézett megszólalásaikkal a meglévő társadalmi folyamatokat bármilyen irányban felerősíthetik, személyes példájukkal, megnyilvánulásaikkal hozzájárulhatnak a közbeszéd színvonalának emeléséhez, de a negatív tendenciák felerősödéséhez is. Az elmúlt évek során készített szakmai dokumentumaimban kifejtett álláspontom továbbra is aktuális: a hétköznapok szintjén **egyre erősödő gyűlöletbeszéd** még abban az esetben is rendkívüli veszélyeket hordoz a társadalmi békével szemben, amennyiben e cselekmények nem érik el a bűncselekmény szintjét. Meggyőződésem, hogy az ezzel szemben történő **fellépés közös társadalmi érdekünk és közös felelősségünk.**”²⁸⁶*

²⁸⁶ <https://nemzetisegjogok.hu/hu/web/njbh/-/2681089-48>

VII. Szakmai javaslatok

A fentiekben kifejtettek alapján, az elvi állásfoglalással érintett téma kiemelt jelentőségére tekintettel a következő **javaslatokat fogalmazom meg**:

Felkérem a belügyminisztert, hogy az emberi méltósághoz való jog és a közösségek méltóságának megfelelő védelme érdekében fontolja meg a 26/2018. (IX. 27.) BM rendelet 7. § (1) bekezdés a) pontjának kiegészítését.

Ismételten felkérem az igazságügyi minisztert, hogy a gyűlölet-bűncselekmények, az önkényuralmi jelképek használata és a gyűlöletkeltő demonstrációk elleni hatékonyabb jogalkotói és jogalkalmazói fellépés koordinálása, valamint a szélsőséges társadalmi tendenciákkal szembeni hatékony szemléletformálás kialakítása érdekében folytasson rendszeres és intézményesített egyeztetéseket a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport tagjaival, valamint az érintett rendvédelmi szervek, állami intézmények, kutatóintézetek, nemzetiségi önkormányzatok és a területen aktív tevékenységet folytató civil szervezetek szakértő munkatársaival.

Felkérem az országos rendőrfőkapitányt, hogy az állásfoglalásban foglalt szakmai szempontok alapján **fontolja meg egységes szakmai protokoll kidolgozását**, amely a gyülekezési hatóságoknak segítséget nyújthat a közösségekkel szembeni gyűlöletkeltésre potenciálisan alkalmas demonstrációk bejelentésének vizsgálata és korlátozása terén, valamint a jogellenes cselekmények megvalósulása esetén a felosztatás során.

A bejelentés előzetes értékelése tekintetében:

- az említett protokoll tartalmazzon részletes indikátor-listát, amely támpontul szolgálhat a gyülekezési hatóságok számára a bejelentett gyűlések közösségekkel szembeni gyűlöletkeltésre alkalmasságának megítélésében, különös tekintettel a gyűlöletbeszéd áldozatai védelmének szükségességére;
- ha megalapozottan feltehető, hogy a bejelentett gyűlés potenciálisan sértő lehet egyes közösségek méltóságára, a rendőrség lehetőség szerint vegye fel a kapcsolatot az adott védett csoport érdekeinek képviselőjét ellátó szervezetekkel információszolgáltatás és egyeztetés érdekében.

A gyűlés korlátozása tekintetében:

- az említett protokoll határozza meg azokat a tipikus korlátozó feltételeket, amelyek határozatban való előírása alkalmas lehet annak biztosítására, hogy a potenciálisan gyűlöletkeltő tüntetéseken ne valósuljon meg törvénysértés, ideértve különösen a közösség elleni uszítást.

A gyűlés felosztatása tekintetében:

- adjon olyan specifikus szakmai és jogi támpontokat, melyek segítik a gyűlés helyszínén jelen levő rendőri erőket a gyűlés békés jellege elvesztésének, illetve a békés jellegét biztosító korlátozások megsértésének, valamint a mások jogainak vagy szabadságának sérelmére utaló körülmények felismerésében.

Javaslom továbbá olyan kommunikációs csatorna, illetve állandó fórum kialakítását, amelyen keresztül az érintett közösségek és civil szervezetek közvetlenül és akadálytalanul jelezhetik a rendőrség felé a méltóságsérelem potenciális veszélyét hordozó gyűlésekkel kapcsolatos megalapozott információikat.

Budapest, 2024. december 31.

Szalayné Sándor Erzsébet
egyetemi tanár,
a Magyarországon élő nemzetiségek
jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes